

Gäldenärens avtal i konkurs

Ds 2026:15

Regeringskansliet
Justitiedepartementet

Innehåll

Promemorians huvudsakliga innehåll	5
1 Författningsförslag.....	7
1.1 Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1987:672).....	7
1.2 Förslag till lag om ändring i jordabalken.....	19
1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1957:390) om fiskearronden	25
1.4 Förslag till lag om ändring i köplagen (1990:931)	26
1.5 Förslag till lag om ändring i privatuthyrningslagen (2026:772).....	27
2 Frågan om gäldenärens avtal i konkurs	29
2.1 Bakgrunden till frågan	29
2.2 Tidigare överväganden.....	31
2.3 EU-rättslig reglering.....	33
3 Nuvarande regler om gäldenärens avtal.....	35
3.1 Regler om gäldenärens avtal i konkurs	35
3.2 Gäldenärens avtal i företagsrekonstruktion	43
3.3 Regleringen i andra länder	46
3.4 Internationella riktlinjer	51

4	Behovet av lagstiftning och utgångspunkter för en reglering	55
4.1	Det behövs regler om gäldenärens avtal i konkurs.....	55
4.2	Regleringen bör vara allmän och motsvara den som gäller i företagsrekonstruktion	58
4.3	Överlåtelse av avtal till en ny part	61
5	Hävningshinder	63
6	Konkursboets inträde i gäldenärens avtal.....	69
6.1	Konkursboet ska få inträda i gäldenärens avtal.....	69
6.2	Konkursboet och motparten ska fullfölja avtalet	74
6.3	Möjligheten till kvittning ska begränsas	77
7	Motpartens ställning vid ett inträde	81
7.1	Motparten ska ha rätt till säkerhet och få häva avtalet i vissa fall	81
7.2	Motparten bör kunna få tillbaka prestationer som konkursboet tar emot.....	84
7.3	Särskilda regler för användande av en hyreslokal och arbetstagares fordringar	87
7.4	Konkursboets rätt att säga upp avtal.....	89
8	Tvingande regler och undantag.....	91
8.1	Regleringen ska vara tvingande.....	91
8.2	Undantag från regleringen	94
8.3	Följdändringar i annan lagstiftning	100
9	Ett krav på betalad ansökningsavgift före konkurssammanträdet	105
10	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	107

11	Konsekvenser	111
12	Författningskommentar	117
12.1	Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)....	117
12.2	Förslaget till lag om ändring i jordabalken.....	135
12.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1957:390) om fiskearrenden	142
12.4	Förslaget till lag om ändring i privatuthyrningslagen (2026:772).....	143

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian lämnas förslag om en enhetlig reglering för hanteringen av gäldenärens avtal i en konkurs. Dessutom föreslås att sammanträdet för att pröva en konkursansökan inte ska hållas förrän ansökningsavgiften har betalats.

Förslagen om gäldenärens avtal i konkurs tar sin utgångspunkt i den motsvarande reglering som finns i lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion. Förslagen innebär att det inte ska vara möjligt för en motpart i gäldenärens avtal att på grund av ett dröjsmål eller ett befarat dröjsmål häva avtalet efter att en ansökan om konkurs har gjorts. Det ska dock endast gälla för avtal där det återstår ömsesidiga förpliktelser att utföra. Det föreslås ett undantag för en motpart som inte kände till eller borde ha känt till konkursansökan, om det skulle vara uppenbart oskäligt om hävningen inte skulle gälla.

Konkursboet föreslås få en rätt att inträda i avtal med återstående ömsesidiga förpliktelser. I fråga om avtal med fortlöpande eller delbara förpliktelser ska boet som huvudregel kunna välja att inträda i endast en del av det. Boet ska lämna besked om ett inträde inom skälig tid. Om något besked inte lämnas – eller om konkursboet inte vill inträda i avtalet – föreslås motparten få rätt att häva det.

Om konkursboet inträder i avtalet ska parterna fullgöra de prestationer som återstår. Motpartens krav på grund av inträdet ska gälla mot boet. Motparten ska inte kunna motsätta sig att konkursboet inträder i avtalet men ska samtidigt inte behöva ta någon ny risk på grund av det. Motparten ska därför ha en rätt till säkerhet från boet. Om konkursboet tar emot en prestation från en motpart, utan att boet inträder i avtalet, ska boet återlämna prestationen eller anses ha inträtt i avtalet såvitt avser prestationen. Ett undantag från den regeln ska gälla för hyreslokaler som boet nyttjar under en månad från konkursbeslutet. Konkursboet föreslås få en rätt att säga upp

avtal som gäller fortlöpande prestationer och som boet inte vill inträda i.

Enligt förslagen ska den nya regleringen vara tvingande. En motpart ska inte få göra gällande avtalsvillkor som försätter konkursboet i en sämre position än vad som följer av de nya reglerna. Det föreslås vissa undantag från regleringen, bl.a. för avtal som förutsätter att gäldenären eller en ställföreträdare personligen fullgör gäldenärens förpliktelser, avtal som gäldenären har ingått huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet och anställningsavtal.

I promemorian föreslås att sammanträdet för att pröva en borgenärs konkursansökan ska hållas inom två veckor från det att ansökan var komplett och ansökningsavgiften har betalats.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2028.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

Härigenom föreskrivs i fråga om konkurslagen (1987:672)¹

dels att 5 kap. 18 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 5 kap. 18 § ska utgå,

dels att 2 kap. 5, 14, 16 och 18–20 §§ och 5 kap. 15 och 16 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tolv nya paragrafer, 3 kap. 11–22 §§, och närmast före 3 kap. 11 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

5 §

En ansökan *skall* avvisas, om den i de avseenden som avses i 3 eller 4 § eller i övrigt är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak och sökanden inte följer ett föreläggande att avhjälpa bristen.

En ansökan *ska* avvisas, om den i de avseenden som avses i 3 eller 4 § eller i övrigt är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för *en* prövning i sak och sökanden inte följer ett föreläggande att avhjälpa bristen. *Detsamma gäller om föreskriven ansökningsavgift inte har betalats.*

¹ Senaste lydelse av 5 kap. 18 § 2003:538 rubriken närmast före 5 kap. 18 § 2003:538.

14 §

Upptas en gäldenärs konkursansökan, skall rätten genast pröva ansökningen.

Gäldenärens konkursansökan *skall* dock prövas vid *en förhandling*, om

1. det med hänsyn till tillgängliga upplysningar eller av någon annan anledning finns särskilda skäl att inte godta uppgiften om gäldenärens insolvens eller

2. *ansökningen* avser ett dödsbo som inte står under förvaltning av boutredningsman och *ansökningen* inte har gjorts av samtliga delägare.

Förhandlingen skall hållas inom två veckor från det att *ansökningen kom in till rätten*. Om det finns särskilda skäl, får *den* hållas senare, dock senast inom en månad. *Till förhandlingen skall gäldenären kallas*. I fall som avses i andra stycket 2 *skall* även de dödsbodelägare som inte har *biträtt ansökningen* kallas. *Ansökningen kan* prövas slutligt även om gäldenären uteblir från *förhandlingen*. *I kallelsen skall han* upplysas om detta.

En konkursansökan som avses i andra stycket 2 *skall* förklaras vilande, om det görs *en framställning om* att dödsboets egendom *skall avträdas till förvaltning* av boutredningsman. Om dödsboets egendom *avträds till förvaltning* av boutredningsman, förfaller konkursansökningen.

Om en gäldenärs konkursansökan inte avvisas, ska rätten genast pröva ansökan.

Gäldenärens konkursansökan *ska* dock prövas vid *ett sammanträde*, om

2. *ansökan* avser ett dödsbo som inte står under förvaltning av *en* boutredningsman och *ansökan* inte har gjorts av samtliga delägare.

Sammanträdet ska hållas inom två veckor från det att *ansökan var fullständig*. Om det finns särskilda skäl, får *det* hållas senare, dock senast inom en månad. *Gäldenären ska* kallas till *sammanträdet*. I *de* fall som avses i andra stycket 2 *ska* även de dödsbodelägare som inte har *ställt sig bakom ansökan* kallas. *Ansökan får* prövas slutligt även om gäldenären uteblir från *sammanträdet*. *Gäldenären ska* upplysas om detta *i kallelsen*.

En konkursansökan som avses i andra stycket 2 *ska* förklaras vilande, om det *begärs* att dödsboets egendom *ska förvaltas* av *en* boutredningsman. Om *det beslutas att* dödsboets egendom *ska förvaltas* av *en* boutredningsman, förfaller konkursansökan.

16 §

Upptas en borgenärs konkursansökan, skall rätten sätta ut en förhandling för prövning av ansökningen.

Förhandlingen skall hållas inom två veckor från det att ansökningen kom in till rätten. Om det finns särskilda skäl, får den hållas senare, dock senast inom sex veckor. Till förhandlingen skall parterna kallas. Parterna skall i kallelsen upplysas om den i 19 § föreskrivna påföljden av att part uteblir.

I kallelsen till gäldenären skall denne föreläggas att svara på konkursansökningen vid förhandlingen. I kallelsen skall även anges att gäldenären inte behöver inställa sig, om han före förhandlingen skriftligen medger ansökningen och rätten inte särskilt underrättar honom om att förhandlingen ändå skall hållas.

Om en borgenärs konkursansökan inte avvisas, ska rätten kalla parterna till ett sammanträde för att pröva ansökan.

Sammanträdet ska hållas inom två veckor från det att ansökan var fullständig och föreskriven ansökningsavgift betalades. Om det finns särskilda skäl, får den hållas senare, dock senast inom sex veckor.

Parterna ska upplysas i kallelsen om den i 19 § föreskrivna påföljden av att en part uteblir från sammanträdet. I kallelsen till gäldenären ska denne föreläggas att svara på konkursansökan vid sammanträdet. I kallelsen ska det även anges att gäldenären inte behöver inställa sig, om han eller hon före sammanträdet skriftligen medger ansökan och rätten inte särskilt underrättar honom eller henne om att sammanträdet ändå ska hållas.

18 §

Om gäldenären före förhandlingen medger en borgenärs konkursansökan, skall rätten genast pröva ansökningen.

Om rätten med hänsyn till tillgängliga upplysningar eller av någon annan anledning finner att

Om gäldenären före sammanträdet medger en borgenärs konkursansökan, ska rätten genast pröva ansökan.

Om rätten med hänsyn till tillgängliga upplysningar eller av någon annan anledning anser att

det finns särskilda skäl mot *antagandet* att gäldenären är insolvent, *skall konkursansökningen* dock prövas vid *förhandlingen*. Rätten *skall* genast underrätta gäldenären om detta.

Behöver frågan om att försätta gäldenären i konkurs inte prövas vid *förhandlingen*, *skall denna* ställas in och borgenären genast underrättas om detta.

det finns särskilda skäl mot *att anta* att gäldenären är insolvent, *ska ansökan* dock prövas vid *sammanträdet*. Rätten *ska* genast underrätta gäldenären om detta.

Om konkursansökan inte *behöver* prövas vid *sammanträdet*, *ska det* ställas in och borgenären genast underrättas om detta.

19 §

Uteblir borgenären från förhandlingen, *skall ärendet avskrivas*, om inte gäldenären medger *ansökningen*.

Ansökningen får prövas *slutligt även om gäldenären uteblir från förhandlingen*.

Om borgenären uteblir från sammanträdet, *ska ärendet skrivas av*, om inte gäldenären medger *ansökan*.

Om gäldenären uteblir får *ansökan ändå* prövas.

20 §

En förhandling där frågan om att försätta gäldenären i konkurs skall prövas får skjutas upp på en parts begäran när det finns särskilda omständigheter. Uppskov får dock inte utan synnerliga skäl *meddelas*, om sökanden motsätter sig det. Endast om det är nödvändigt får uppskovet göras längre än fyra veckor.

Ett sammanträde för att pröva en konkursansökan får skjutas upp på en parts begäran när det finns särskilda omständigheter. Uppskov får dock inte *meddelas* utan synnerliga skäl, om sökanden motsätter sig det. Endast om det är nödvändigt får uppskovet göras längre än fyra veckor.

3 kap.

Gäldenärens avtal vid konkurs

11 §

När en ansökan om konkurs har gjorts, får en motpart i ett avtal med gäldenären inte häva avtalet på grund av ett dröjsmål eller ett befarat dröjsmål med betalning eller någon annan prestation. Detta gäller endast om det återstår ömsesidiga prestationer att fullgöra och om inte något annat anges i detta kapitel.

En hävning som görs i strid med första stycket ska ändå gälla, om det framgår att motparten inte kände till eller borde ha känt till att en konkursansökan gjorts och det skulle vara uppenbart oskäligt om hävningen inte skulle gälla.

12 §

Konkursboet får inträda i gäldenärens avtal, om det återstår ömsesidiga prestationer att fullgöra.

Om avtalet gäller fortlöpande eller delbara prestationer får konkursboet välja att inträda i avtalet endast för viss tid eller mängd av de prestationer som återstår att fullgöra. Det gäller dock inte om en sådan begränsning skulle medföra en betydande olägenhet för motparten i avtalet eller om motpartens rätt till gäldenärens

prestationer gäller mot gäldenärens borgenärer.

13 §

Om konkursboet inträder i ett avtal ska konkursboet och motparten i avtalet fullgöra de prestationer som återstår enligt den del av avtalet som konkursboet har inträtt i. Avtalet gäller i den delen för konkursboet på motsvarande sätt som för gäldenären, om inget annat anges i detta kapitel.

I den utsträckning som gäldenärens prestationer enligt avtalet inte kan delas upp utan betydande olägenhet för motparten, ska konkursboet även fullgöra sådana prestationer som svarar mot prestationer som motparten har fullgjort före konkursbeslutet.

14 §

Om konkursboet inträder i ett avtal enligt 12 § ska, ifall motparten enligt avtalet är skyldig att prestera före konkursboet och tiden för motpartens fullgörelse är inne, konkursboet på motpartens begäran utan oskäligt uppehåll ställa säkerhet för sin fullgörelse. Motparten får hålla inne sin prestation till dess säkerheten ställs. Om tiden för motpartens fullgörelse inte är inne har motparten rätt att få säkerhet endast om det av någon särskild

anledning är nödvändigt för att skydda motparten mot förlust.

15 §

Motparten i ett avtal som konkursboet har inträtt i har rätt att häva avtalet om konkursboet inte i rätt tid fullgör sina prestationer enligt 13 § eller inte ställer säkerhet enligt 14 §.

16 §

Konkursboet ska på begäran av motparten i avtalet inom skälig tid ge besked om huruvida och i vilken utsträckning det inträder i ett avtal enligt 12 §. Motparten får hålla inne sin prestation till dess ett besked lämnas. Om konkursboet inte lämnar något besked inom skälig tid eller meddelar att det inte vill inträda i avtalet, får motparten häva avtalet. Det samma gäller för den del av avtalet som inte ska fullföljas om konkursboet inträder i avtalet endast till viss del.

17 §

Om konkursboet tar emot en prestation från en motpart, utan att boet inträder i avtalet enligt 12 §, ska prestationen lämnas tillbaka om motparten begär det.

Om konkursboet förfogar över prestationen på ett sätt som gör att den inte kan lämnas tillbaka väsentligen oförändrad eller oförminskad, ska konkursboet anses

ha inträtt i avtalet i fråga om prestationen. Detsamma gäller om konkursboet utnyttjar en prestation som är sådan att den inte kan lämnas tillbaka.

Konkursboet ska anses ha inträtt i avtalet enligt andra stycket endast om förvaltaren vid tidpunkten för förfogandet eller utnyttjandet kände till eller borde ha känt till att prestationen tagits emot eller det avtal som prestationen avser.

18 §

Bestämmelserna i 17 § andra stycket gäller inte utnyttjande av en hyreslokal som sker under den första månaden efter konkursbeslutet.

19 §

Till den del som konkursboet inte inträder enligt 12 § i ett avtal som gäller fortlöpande prestationer får boet säga upp avtalet att upphöra efter tre månader. Motparten har rätt till ersättning för den skada som uppsägningen orsakar. Motpartens fordran på skadestånd ska anses ha uppkommit före konkursbeslutet.

Första stycket gäller inte om motpartens rätt till gäldenärens prestationer gäller mot gäldenärens borgenärer.

20 §

Ett avtalsvillkor som inskränker konkursboets rätt enligt 11–19 §§ är utan verkan.

Detsamma gäller ett sådant villkor som ger gäldenärens motpart i ett avtal rätt att hålla inne sin prestation, häva avtalet eller på annat sätt ändra avtalet till konkursboets nackdel på grund av ansökan eller beslutet om konkurs eller de ekonomiska svårigheter hos gäldenären som har legat till grund för ansökan om konkurs.

21 §

Bestämmelserna i 11–20 §§ gäller inte för

- 1. avtal vars fullgörande är beroende av gäldenärens person eller ställföreträdare,*
- 2. anställningsavtal, och*
- 3. avtal som gäldenären har ingått huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.*

Om en arbetstagare fortsätter att fullgöra sina åtaganden enligt anställningsavtalet utan att konkursboet inträder i det, ansvarar boet för arbetstagarens fordran på lön eller annan ersättning för arbete som belöper på tid efter en månad från konkursbeslutet.

22 §

Bestämmelserna i 11–20 §§ gäller inte för en borgenär som innehar finansiella instrument, valuta

eller sådana fordringar som avses i 8 kap. 10 § andra stycket som säkerhet.

I 5 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument finns bestämmelser om slutavräkningsklausuler.

5 kap.

15 §

En fordran hos gäldenären som får göras gällande i konkursen kan av borgenären användas till kvittning mot en fordran som gäldenären hade mot honom när konkursbeslutet meddelades. Detta gäller dock inte om kvittning var utesluten utom konkurs på grund av fordringarnas beskaffenhet.

En fordran hos gäldenären som får göras gällande i konkursen kan av borgenären användas till kvittning mot en fordran som gäldenären hade mot honom *eller henne* när konkursbeslutet meddelades. Detta gäller dock inte om kvittning var utesluten utom konkurs på grund av fordringarnas beskaffenhet *eller enligt undantagen i 16 §. Konkursboets fordran på betalning för en naturaprestation enligt ett avtal som boet har inträtt i enligt 3 kap. 12 § ska anses ha uppkommit under konkursen.*

Är en fordran beroende av ett villkor som innebär att borgenären har rätt att få ut fordringsbeloppet endast om viss omständighet inträffar, *skall* borgenären fullgöra sin förpliktelse trots att han annars hade haft rätt att kvitta. Om *han* före den dag då utdelningsförslaget upprättas visar att villkoret har uppfyllts, har han emellertid rätt att återfå motsvarande belopp i den *mån* det inte överstiger vad

Om en fordran är beroende av ett villkor som innebär att borgenären har rätt att få ut fordringsbeloppet endast om *en* viss omständighet inträffar, *ska* borgenären fullgöra sin förpliktelse trots att han *eller hon* annars hade haft rätt att kvitta. Om *borgenären* före den dag då utdelningsförslaget upprättas visar att villkoret har uppfyllts, har han *eller hon* emellertid rätt att återfå motsvarande belopp i

han har *att fordra*. *Finns* det anledning att anta att villkoret kommer att uppfyllas senare, *skall* ett för borgenären beräknat belopp avsättas när utdelningsförslaget upprättas.

den *utsträckning* det inte överstiger vad han *eller hon* har *rätt till*. *Om det finns* anledning att anta att villkoret kommer att uppfyllas senare, *ska* ett för borgenären beräknat belopp avsättas när utdelningsförslaget upprättas.

16 §²

En fordran mot gäldenären som har förvärvats genom en överlåtelse från tredje man senare än tre månader före den i 4 kap. 2 § angivna fristdagen får inte användas till kvittning mot en fordran som gäldenären hade när borgenären förvärvade sin fordran, om förvärvet inte med hänsyn till omständigheterna kan anses som ordinärt. En fordran mot gäldenären får inte heller användas till kvittning, om den har förvärvats genom sådan överlåtelse och borgenären då hade skälig anledning att anta att gäldenären var insolvent.

En borgenär som har satt sig i skuld till gäldenären under sådana omständigheter att det är att jämföra med en betalning med annat än sedvanliga betalningsmedel får inte kvitta i den *mån* en sådan betalning hade kunnat bli föremål för återvinning.

En fordran mot gäldenären som har förvärvats genom en överlåtelse från tredje man senare än tre månader före den i 4 kap. 2 § angivna fristdagen får inte användas till kvittning mot en fordran som gäldenären hade när borgenären förvärvade sin fordran, om förvärvet inte med hänsyn till omständigheterna kan anses som ordinärt. En fordran mot gäldenären får inte heller användas till kvittning, om den har förvärvats genom *en* sådan överlåtelse och borgenären då hade skälig anledning att anta att gäldenären var insolvent.

En borgenär som har satt sig i skuld till gäldenären under sådana omständigheter att det är att jämföra med en betalning med annat än sedvanliga betalningsmedel får inte kvitta i den *utsträckning* en sådan betalning hade kunnat bli föremål för återvinning.

² Senaste lydelse 2005:196.

Om konkursen har inletts på grund av en ansökan som har getts in senast tre veckor efter att en företagsrekonstruktion avseende gäldenären upphörde, får en borgenär inte kvitta med eller mot en fordran som inte kunde användas till kvittning i företagsrekonstruktionen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Bestämmelserna i 3 kap. 11 § gäller inte för en ansökan om konkurs som har gjorts före ikraftträdandet.
 3. Bestämmelserna i 3 kap. 11–22 §§ gäller inte i en konkurs som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet.

1.2 Förslag till lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrivs i fråga om jordabalken¹

dels att 8 kap. 16 § ska upphöra att gälla,

dels att 4 kap. 26 §, 8 kap. 17 och 18 §§, 9 kap. 30 § och 12 kap. 29–31 §§ och rubriken närmast före 9 kap. 30 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 4 kap. 26 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

26 §²

Om förvärvets fullbordan eller bestånd enligt köpehandlingen är beroende av att köpeskillingen betalas, får säljaren häva köpet, om köparen sedan köpet slöts

1. *blivit försatt i konkurs,*

2. fått till stånd en planförhandling under företagsrekonstruktion,

3. vid utmätning funnits sakna *tillgång* att betala sina skulder,

4. ifall han eller hon är köpman, inställt sina betalningar, eller

5. i annat fall funnits vara på sådant obestånd att det måste antas att han eller hon inte kan fullgöra sin betalningsskyldighet mot säljaren.

1. *har* fått till stånd en planförhandling under företagsrekonstruktion,

2. vid utmätning *har* funnits sakna *tillgångar* att betala sina skulder,

3. ifall han eller hon är köpman, *har* inställt sina betalningar, eller

4. i annat fall *har* funnits vara på sådant obestånd att det måste antas att han eller hon inte kan fullgöra sin betalningsskyldighet mot säljaren.

Om köparen på begäran utan oskäligt uppehåll ställer betryggande säkerhet för köpeskillingen, har säljaren inte rätt att häva köpet.

Om köpet hävs, ska köparen ersätta säljaren för skadan.

I 3 kap. konkurslagen (1987:672) finns det bestämmel-

¹ Balken omtryckt 1971:1209, 12 kap. omtryckt 1984:694.

² Senaste lydelse 2022:967.

ser om när ett konkursbo får inträda i ett avtal.

26 a §

Om säljaren häver köpet enligt 26 §, har säljaren rätt till ersättning för sin skada. Detsamma gäller om säljaren häver köpet på grund av att konkursboet inte vill inträda i avtalet enligt 3 kap. konkurslagen (1987:672).

8 kap.

17 §

Försättes arrendatorn i konkurs, får konkursboet uppsäga avtalet. Jordägaren har därvid rätt till ersättning för skada.

I 3 kap. konkurslagen (1987:672) finns det bestämmelser om när ett konkursbo får inträda i ett avtal.

Om konkursboet i arrendatorns eller jordägarens konkurs inte inträder i avtalet gäller dessutom 18 § vid bostadsarrende, anläggningsarrende eller lägenhetsarrende.

I 9 kap. 30 § finns det särskilda bestämmelser om jordbruksarrende.

18 §

Försättes vid bostadsarrende, anläggningsarrende eller lägenhetsarrende arrendatorn i konkurs innan han tillträtt arrendestället och har ej jordägaren säkerhet för avtalets fullgörande med vilken han skäligen kan nöjas, får jordägaren uppsäga avtalet, om han ej erhåller sådan säkerhet inom en vecka efter anfordran.

Om arrendatorn försätts i konkurs innan han eller hon har tillträtt arrendestället och avtalet gäller för viss tid som inte understiger tio år ska jordägaren, om han eller hon häver avtalet, betala skälig ersättning för arrenderättens värde. Det gäller dock inte om något annat följer av avtalet.

Uppsäger jordägaren avtalet och är detta träffat för viss tid som ej understiger tio år, skall jordägaren utge skälig ersättning för arrenderättens värde, om ej annat avtalats. I annat fall än då avtalet träffats för viss tid som ej understiger tio år har jordägaren, om han uppsäger avtalet, rätt till ersättning för skada.

Om jordbruksarrende finns särskilda bestämmelser i 9 kap.

I andra fall än då avtalet har ingåtts för viss tid som inte understiger tio år har jordägaren, om han eller hon häver avtalet i arrendatorns konkurs som har inträffat före tillträdet, rätt till ersättning för sin skada.

Om arrendatorn inte har tillträtt arrendestället och häver avtalet i jordägarens konkurs, har arrendatorn rätt till ersättning för sin skada.

Arrendatorns konkurs

Konkurs

9 kap.

30 §

Försättes arrendatorn i konkurs innan han tillträtt arrendestället, får jordägaren uppsäga avtalet. Inträffar konkursen efter tillträdet och har ej jordägaren säkerhet för avtalets fullgörande med vilken han skäligen kan nöjas, får jordägaren uppsäga avtalet, om ej sådan säkerhet ställes inom en månad efter anfordran eller inom samma tid konkursboet förklarar sig vilja svara för arrendatorns skyldigheter under arrendetiden eller, när arrenderätten får överlätas, överlåtelse sker i enlighet med avtalet.

Har arrendeavtalet träffats för viss tid som ej understiger tio år, har arrendatorn, i fall då jord-

I 3 kap. konkurslagen (1987:672) finns det bestämmelser om när ett konkursbo får inträda i ett avtal. Om konkursboet i arrendatorns eller jordägarens konkurs inte inträder i avtalet gäller följande.

Om arrendeavtalet gäller för viss tid som inte understiger tio år och jordägaren häver avtalet i

ägaren *uppsäger* avtalet, vid avräkning enligt 23 § rätt till skälig ersättning för arrenderättens värde, om *ej* annat *avtalats*.

I annat fall än då arrendeavtalet träffats för viss tid som ej understiger tio år har jordägaren, om han uppsäger avtalet, rätt till ersättning för skada.

arrendatorns konkurs, har arrendatorn vid avräkning enligt 23 § rätt till skälig ersättning för arrenderättens värde, om inte något annat följer av avtalet. Om jordägaren i andra fall häver avtalet i arrendatorns konkurs har jordägaren rätt till ersättning för sin skada.

Om arrendatorn inte har tillträtt arrendestället och häver avtalet i jordägarens konkurs, har arrendatorn rätt till ersättning för sin skada.

12 kap.

29 §³

Om fastigheten blivit utmätt före tillträdesdagen, får hyresgästen säga upp avtalet. *Han* har även rätt till ersättning för skada. *Uppsägning skall dock ske* inom en månad från det hyresgästen fick kännedom om att fastigheten blivit utmätt. *Upphävs* utmätningen eller *blir i annat fall* frågan om fastighetens försäljning inaktuell får inte *uppsägning* ske därefter.

Om fastigheten *har* blivit utmätt före tillträdesdagen, får hyresgästen säga upp avtalet. *Hyresgästen* har även rätt till ersättning för sin skada. *Avtalet ska sägas upp* inom en månad från det att hyresgästen fick kännedom om att fastigheten *har* blivit utmätt. Om utmätningen *upphävs* eller frågan om fastighetens försäljning *annars blir* inaktuell får inte *avtalet sägas upp* därefter.

Om hyresavtalet avser en bostadslägenhet gäller första stycket också om hyresvärden försätts i konkurs före tillträdesdagen.

³ Senaste lydelse 1984:694.

30 §⁴

Bestämmelserna i 29 § gäller också, om hyresvärden försätts i konkurs före tillträdesdagen.

I 3 kap. konkurslagen (1987:672) finns det bestämmelser om när ett konkursbo får inträda i ett avtal.

Om hyresgästen inte har tillträtt lägenheten och häver avtalet i hyresvärdens konkurs, har hyresgästen rätt till ersättning för sin skada.

Om hyresvärden i hyresgästens konkurs häver ett avtal som avser en lokal, har hyresvärden rätt till ersättning för sin skada.

31 §⁵

Om hyresgästen försätts i konkurs, får konkursboet säga upp avtalet. Beträffande bostadslägenheter fordras dock att gäldenären samtycker till uppsägningen.

Har lägenheten ej tilltratts när konkursen inträffar och har ej hyresvärden sådan säkerhet för att avtalet fullgörs att han skäligen kan nöja sig, får hyresvärden säga upp avtalet om han ej erhåller sådan säkerhet inom en vecka efter anfordran.

Inträffar i fråga om en lokal konkursen efter tillträdet och har ej hyresvärden sådan säkerhet för att avtalet fullgörs att han skäligen kan nöja sig, får hyresvärden säga upp avtalet,

1. om inte sådan säkerhet ställs inom en månad efter anfordran,

Om hyresgästen försätts i konkurs och avtalet avser hyresgästens bostad, får konkursboet säga upp avtalet endast om gäldenären samtycker till uppsägningen.

Om hyresgästen inte har tillträtt bostadslägenheten när han eller hon försätts i konkurs, får hyresvärden säga upp avtalet om tillräcklig säkerhet för att avtalet ska fullgöras inte ställs inom en vecka från hyresvärdens begäran om det.

⁴ Senaste lydelse 1984:694.

⁵ Senaste lydelse 2003:530.

2. om inte konkursboet inom samma tid förklarar sig vilja svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden, eller

3. om inte, när hyresrätten får överlätas, överlåtelse sker i enlighet med avtalet.

Sägs avtalet upp enligt första, andra eller tredje stycket, har hyresvärden rätt till ersättning för skada.

Om en hyresvärd uppmanar ett konkursbo att ställa en lokal till hyresvärdens förfogande och konkursboet inte inom en månad gör detta, ansvarar konkursboet för hyran från konkursbeslutet till dess lokalen ställs till hyresvärdens förfogande.

Om avtalet sägs upp enligt första eller andra stycket har hyresvärden rätt till ersättning för sin skada.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre föreskrifter gäller i en konkurs som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1957:390) om fiskearrenden

Härigenom föreskrivs att 11 § lagen (1957:390) om fiskearrenden¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Sker överlåtelse av fastigheten efter det arrendatorn tillträtt fisket, gäller arrendeavtalet utan särskilt förbehåll mot nye ägaren.

De bestämmelser som i 8 kap. 15–17 §§ jordabalken meddelats med avseende å utmätning och konkurs skola äga motsvarande tillämpning vid fiskearrende.

Om fastigheten överläts efter det att arrendatorn har tillträtt fisket, gäller arrendeavtalet utan särskilt förbehåll mot den nya ägaren.

Vid utmätning av fastigheten gäller 8 kap. 15 § jordabalken.

I 3 kap. konkurslagen (1987:672) finns det bestämmelser om när ett konkursbo får inträda i ett avtal. Om konkursboet inte inträder i avtalet gäller 8 kap. 18 § tredje stycket jordabalken.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre föreskrifter gäller i en konkurs som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet.

¹ Lagen omtryckt 1970:1018.

1.4 Förslag till lag om ändring i köplagen (1990:931)

Härigenom föreskrivs i fråga om köplagen (1990:931)¹
dels att 63 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 63 § ska utgå.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre föreskrifter gäller i en konkurs som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse av 63 § 2022:981.

1.5 Förslag till lag om ändring i privatuthyrningslagen (2026:772)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 3 § privatuthyrningslagen (2026:772) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

3 §

Om fastigheten blivit utmätt eller hyresvärden försätts i konkurs före tillträdesdagen, tillämpas 12 kap. 29 och 30 §§ jordabalken.

Om hyresgästen försätts i konkurs, tillämpas 12 kap. 31 § första, andra och fjärde styckena jordabalken.

Om fastigheten *har* blivit utmätt eller hyresvärden försätts i konkurs före tillträdesdagen, tillämpas 12 kap. 29 § jordabalken.

Om hyresgästen försätts i konkurs, tillämpas 12 kap. 31 § jordabalken.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
 2. Äldre föreskrifter gäller i en konkurs som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet.

2 Frågan om gäldenärens avtal i konkurs

2.1 Bakgrunden till frågan

En konkurs innebär att en gäldenärs samtliga borgenärer i ett sammanhang tar i anspråk gäldenärens samlade tillgångar för betalning av sina fordringar. Under konkursen omhändertas tillgångarna för borgenärernas räkning av konkursboet. Boet förvaltas av en konkursförvaltare som ska se till att så mycket som möjligt av tillgångarnas värde kan delas ut till borgenärerna.

I konkurslagen (1987:672) anges formerna för konkurshandlingen: hur tillgångar ska säljas, fordringar anmälas och utdelningen gå till. Det övergripande syftet är att på ett ordnat sätt se till att så många borgenärer får så mycket betalt som möjligt.

Konkurs kan ses som det sista steget i en fallerande verksamhet och slutstationen för ett företag. Den bilden förstärks av att juridiska personer ska upplösas när konkursen är avslutad. Konkurs kan därför uppfattas som ett mer drastiskt och definitivt insolvensförfarande än företagsrekonstruktion. En rekonstruktion bygger nämligen på att det finns livskraft kvar i verksamheten, som kan räddas.

Den beskrivna uppdelningen mellan konkurs och företagsrekonstruktion är inte okomplicerad och har utsatts för kritik. Under lång tid har röster i den juridiska litteraturen, men även i samhällsdebatten, lyft perspektivet att även en konkurs kan ha ett rekonstruerande syfte. Tanken är att konkursen, trots att den innebär slutet för en viss juridisk person, inte måste betyda slutet för en verksamhet eller en affärsidé. Genom en skicklig konkursförvaltare, som tar till vara de tillgångar som finns i boet, kan verksamheten leva vidare, om än i en annan skepnad. Konkursinstitutet blir på så sätt

även ett korrektiv i en marknadsekonomi, genom vilket tillgångar kan övergå från en ineffektiv verksamhet till en som är bättre på att utnyttja dem.

Oavsett vilket perspektiv på konkursen man anlägger beror följderna av den på hur tillgångarna används. Det är i sin tur i stor utsträckning beroende av hur tillgångsmassan och verksamheten ser ut. Det beror också på vilka verktyg som konkursförvaltaren har tillgång till. Ett sådant verktyg, som har diskuterats under lång tid, är möjligheten att ta vara på gäldenärens avtal. När ett företag fallerar finns det ofta ett antal avtalsförbindelser av olika slag. Dessa avtal kan ha betydelse för konkursförvaltningen på flera sätt. Det kan handla om konkreta värden i form av kommande prestationer från avtalsparter, t.ex. leverans av varor som boet sedan kan sälja. Det kan också röra sig om tillgångar i form av själva avtalsförbindelsen med en leverantör eller en kund. En sådan förbindelse är sällan av något värde för konkursboet i sig – verksamheten ska avvecklas och några långvariga förbindelser kan knappast bibehållas – men det kan ha ett värde för den som är intresserad av att ta över gäldenärens verksamhet. För den som avser att fortsätta driva verksamheten är det utan tvekan värdefullt att dessutom få tillgång till sådana avtal – ett värde som konkursboet och borgenärerna skulle kunna få del av. Samtidigt är avtalet inte endast att betrakta som en tillgång för konkursboet och borgenärerna. Det är även en förbindelse mellan gäldenären och dess avtalspart, som har ingåtts under vissa särskilda förutsättningar. För motparten innebär gäldenärens konkurs slutet på den förbindelsen, i vart fall i den skepnaden.

I svensk rätt finns ingen generell, enhetlig reglering av vad som händer med en gäldenärs pågående avtal när gäldenären försätts i konkurs. Det är inte alls ovanligt att avtalsparterna i samband med konkursen häver sina avtal. Någon allmän, lagstadgad rätt för konkursboet att förhindra detta finns inte. Avsaknaden av regler kan skapa en osäkerhet om vad som ska gälla i dessa fall. Av bl.a. det skälet har det vid flera tillfällen lagts fram förslag om regler om gäldenärens avtal i konkurs. Förslagen har inte lett till någon lagstiftning.

I promemorian bedöms på nytt skälen och förutsättningarna för en lagreglering om gäldenärens avtal i konkurs. Med utgångspunkt i de förslag som tidigare lämnats och den reglering som gäller i företagsrekonstruktion lämnas förslag till en sådan reglering.

2.2 Tidigare överväganden

Frågan om gäldenärens avtal i konkurs har utretts eller berörts vid flera tidigare tillfällen (se SOU 1970:75, s. 55, SOU 1984:85, s. 143, SOU 1988:63, s. 138, SOU 1994:170, s. 176–188, SOU 2005:120, s. 299, och 300 och prop. 2008/09:88, s. 69 och 70).

Förmånsrättskommittén tillsattes 1995 (dir. 1995:163) och fick genom tilläggsdirektiv 1997 i uppdrag att överväga om gäldenären under företagsrekonstruktion bör ges en rätt att säga upp avtal i förtid. I sitt slutbetänkande *Gäldenärens avtal vid insolvensförfaranden* (SOU 2001:80) lämnade kommittén även vad som kallades för ett principförslag till generella regler för avtal vid konkurs. Förslagen motsvarade i huvudsak de regler som kommittén föreslog i fråga om avtal vid företagsrekonstruktion.

I ett särskilt yttrande framförde två av utredningens experter att konkursfrågan behövde utredas ytterligare och att det inte var säkert att regler som syftade till rekonstruktion också var lämpliga för en konkurs. I remitteringen av betänkandet instämde vissa remissinstanser, exempelvis Svenskt Näringsliv och Svenska Bankföreningen, i den uppfattningen. Andra remissinstanser, däribland Sveriges advokatsamfund och Skatteverket, var mer positiva.

År 2007 tillsattes en utredning med uppdraget att utreda lämpligheten i att införa ett samlat förfarande för företagsrekonstruktion och konkurs (dir. 2007:29). I uppdraget ingick bl.a. att ta ställning till vad som bör gälla för en gäldenärs avtal under och efter ett samordnat förfarande. Vid sitt ställningstagande skulle utredaren utgå från Förmånsrättskommitténs förslag i SOU 2001:80 och beakta de synpunkter som remissinstanserna lämnat. I samband med beslutet att tillsätta utredningen om ett samlat insolvensförfarande avskrevs lagstiftningsärendet för Förmånsrättskommitténs betänkande (Ju2002/01255).

Slutbetänkandet *Ett samlat insolvensförfarande – förslag till ny lag* (SOU 2010:2) överlämnades 2010. Utredningen lämnade förslag för vad som ska gälla för gäldenärens avtal i en insolvenssituation, som huvudsakligen stämde överens med de förslag som Förmånsrättskommittén hade lämnat. Betänkandet remitterades i vissa delar, dock inte i den del som avsåg gäldenärens avtal i en insolvenssituation. I juni 2012 beslutade regeringen att det inte fanns tillräckliga skäl att gå vidare med de förslag som lämnats i SOU 2010:2,

och att betänkandet därför inte föranledde någon vidare åtgärd (Ju2010/00774).

År 2019 antogs ett EU-direktiv med bestämmelser bl.a. om förebyggande rekonstruktion, det s.k. rekonstruktions- och insolvensdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1023 av den 20 juni 2019 om ramverk för förebyggande rekonstruktion, om skuldavskrivning och näringsförbud och om åtgärder för att göra förfaranden rörande rekonstruktion, insolvens och skuldavskrivning effektivare samt om ändring av direktiv (EU) 2017/1132).

Regeringen tillsatte i september 2019 en utredning som fick i uppdrag att föreslå hur direktivets regler om rekonstruktion skulle genomföras i svensk rätt (dir. 2019:60). I uppdraget ingick att med utgångspunkt i tidigare utredningar lämna förslag på ändamålsenliga regler för gäldenärens avtal.

Rekonstruktionsutredningen överlämnade i mars 2021 sitt betänkande Andra chans för krisande företag – En ny lag om företagsrekonstruktion (SOU 2021:12). Utredningen lämnade förslag på regler för gäldenärens avtal under företagsrekonstruktion, vilka hade många likheter med de förslag som tidigare lämnats av Förmanråtskommittén och av 2007 års insolvensutredning. Rekonstruktionsutredningen lämnade även ett lagförslag som gällde gäldenärens avtal vid konkurs. Det gick ut på att s.k. ipso facto-klausuler, det vill säga avtalsvillkor som ger en part rätt att häva avtalet på grund av konkursen, inte skulle vara giltiga.

I remitteringen av betänkandet efterfrågade flera remissinstanser, däribland Sveriges advokatsamfund och Svenskt Näringsliv, fler lagändringar vad gäller gäldenärens avtal i konkurs. Remissinstanserna pekade på behovet av enhetlighet i regleringen av vad som gäller i företagsrekonstruktion respektive konkurs. Andra remissinstanser, exempelvis Finansbolagens förening, ansåg att förslaget om att förbjuda ipso facto-klausuler i konkurs behövde utredas vidare innan man övervägde att införa det. Svenska Bankföreningen motsatte sig samma förslag och menade att förbudet i vart fall inte borde gälla alla typer av avtal.

I den efterföljande propositionen föreslogs regler för gäldenärens avtal i företagsrekonstruktion, men inte några lagändringar beträffande gäldenärens avtal i konkurs (prop. 2021/22:215). Regeringen anförde följande (s. 162):

Utredningen föreslår ett förbud mot ipso facto-klausuler även i konkurslagen. Som utredningen konstaterar finns det ett starkt samband mellan konkurs och företagsrekonstruktion. Reglerna bör därför i största möjliga utsträckning vara neutrala så att de inte skapar incitament för gäldenären eller borgenärerna att välja det ena förfarandet framför det andra endast i syfte att uppnå fördelar i enskilda avtalsförhållanden. Samtidigt är frågan om att införa ett förbud mot ipso facto-klausuler i konkurs, som flera remissinstanser påpekar, komplex och kräver ordentlig genomlysning. En sådan bör ta sin utgångspunkt i att en borgenär inte ska behöva ta en ökad risk under en konkurs. Som Svenska Bankföreningen framhåller bör det övervägas noga om den som har ett avtal med en gäldenär som har förlorat sin livskraft och gått i konkurs ska vara tvungen att fortsätta att prestera enligt avtalet och stå risken att inte få betalt. Förslaget aktualiserar ett flertal svåra frågor, bl.a. vilken säkerhet som ska ställas för att garantera borgenärernas rätt och hur borgenärens fordran ska hanteras i konkursen. Sammanfattningsvis anser regeringen att frågan behöver övervägas ytterligare, något som bör ske i ett annat sammanhang. Det kan därvid finnas anledning att även överväga sådana andra förändringar i konkurslagen som nu införs i den nya lagen om företagsrekonstruktion.

2.3 EU-rättslig reglering

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/848 om insolvensförfaranden (insolvensförordningen) finns det inte några regler som påverkar regleringen av gäldenärens avtal i en konkurs. Där framgår dock att lagen i den stat där insolvensförfarandet inleddes ska tillämpas på förfarandets verkningar på gäldenärens avtal (artikel 7.2 e). Det finns även andra bestämmelser om tillämplig lag och vissa särskilda bestämmelser som gäller i gränsöverskridande situationer (se t.ex. artikel 10 om återtagandeförbehåll).

I rekonstruktions- och insolvensdirektivet finns det bestämmelser om vissa av gäldenärens avtal i ett förfarande som syftar till att rekonstruera gäldenärens verksamhet (artikel 7.4). Dessa bestämmelser har genomförts i lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

I mars 2026 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2026/799 av den 30 mars 2026 om harmonisering av vissa delar av insolvensrätten. Direktivet innehåller regler om flera olika frågor på insolvensrättens område. Det handlar om återvinning, spårning av tillgångar, ett särskilt förfarande för att överlåta gäldenärens verksamhet till en ny ägare (s.k. prepack-förfarande), en skyldighet för

företagsledare att ansöka om ett insolvensförfarande och borgenärskommittéer.

I direktivet finns det bestämmelser som berör gäldenärens avtal. Det gäller det s.k. prepack-förfarandet, som går ut på att hela eller delar av gäldenärens verksamhet, som ett led i eller ett försteg till ett insolvensförfarande, överläts till en tredje part. Enligt artikel 30 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att förvärvaren av en gäldenärs verksamhet, eller del därav, övertar de kontrakt med återstående skyldigheter som är nödvändiga för att den verksamheten ska kunna fortgå och vars upphävande skulle leda till stopp i verksamheten. Överlåtelsen ska inte kräva samtycke från gäldenärens motpart eller motparter. Medlemsstaterna får dock föreskriva att samtycke från gäldenärens motparter i avtalen krävs, beroende på vad det är för avtalstyp, parternas art och verksamhetens intressen. Avtalen ska inte få överlåtas till en konkurrent till motparterna i avtalen.

Medlemsstaterna får, utan att det påverkar någon annan rätt att säga upp avtalet, föreskriva att motparten i avtalet får säga upp ett avtal som har överlåtit, med en uppsägningstid om minst tre månader. Det ska dock krävas att överlåtelsen av avtalet på ett otillbörligt sätt skulle medföra skada för motparten. Slutligen får medlemsstaterna föreskriva att licensavtal avseende immateriell och industriell äganderätt, där gäldenären är licensgivare, inte får sägas upp utan licenstagarens samtycke.

3 Nuvarande regler om gäldenärens avtal

3.1 Regler om gäldenärens avtal i konkurs

Konkursens verkningar

Konkurslagen innehåller inga generella regler om gäldenärens avtal efter ett konkursbeslut. I lagen finns dock andra regler om verkningar av konkurs. Där framgår bl.a. att gäldenären, sedan ett beslut om konkurs meddelats, inte får råda över sådan egendom som hör till konkursboet (3 kap. 1 §). Rådigheten över tillgångarna övergår i stället till konkursboet, som företräds av en eller flera konkursförvaltare.

Efter konkursbeslutet får inte gäldenären åta sig några nya förbindelser som kan göras gällande i konkursen. Denna regel är kopplad till en annan central verkan av konkursbeslutet, nämligen att beslutet utgör en tidsmässig gräns för vilka fordringar som kan göras gällande i konkursen och som därmed i bästa fall kan bli betalda. I en konkurs får nämligen endast fordringar som uppkommit före konkursbeslutet göras gällande (5 kap. 1 §).

Det finns särskilda undantag från den regeln. En rättshandling mellan gäldenären och någon annan som genomförs senast dagen efter den då konkursbeslutet kungjordes ska gälla, om det inte visas att gäldenärens motpart kände till beslutet eller att det fanns omständigheter som gav honom eller henne skälig anledning att anta att gäldenären var försatt i konkurs (3 kap. 2 § första stycket). Trots det ska också en sådan rättshandling gå åter, om konkursboet utan oskäligt uppehåll begär det.

Om någon infriar en förpliktelse mot gäldenären senare än dagen efter den då konkursbeslutet kungjordes, ska det tillgodoräknas honom eller henne, om det av omständigheterna framgår att han

eller hon var i god tro om konkursbeslutet (3 kap. 2 § tredje stycket). I andra fall kan konkursboet kräva att förpliktelsen infrias på nytt, så att infriandet kommer boet till del. En uppsägning eller en annan liknande rättshandling som företas mot eller av gäldenären efter den tidpunkten ska också gälla, om det av omständigheterna framgår att den andre var i god tro och det är uppenbart oskäligt att rätts handlingen blir ogiltig mot konkursboet.

Det sistnämnda innebär att gäldenärens avtalspart typiskt sett inte kan säga upp eller häva ett avtal genom ett meddelande till gäldenären, om avtalsparten kände till konkursbeslutet. Ett sådant meddelande ska i stället riktas till konkursboet. Förutsättningarna för att få säga upp avtalen regleras inte i konkurslagen.

Det är i princip endast sådana fordringar som uppkommit före konkursbeslutet som kan göras gällande i konkursen (konkursfordringar). Det är de fordringar som utdelningen ska fördelas på. Utdelning blir dock bara aktuellt om det finns medel kvar efter att konkurskostnaderna och konkursboets egna skulder har betalats. Konkursboet kan nämligen åta sig förpliktelser och sätta sig i skuld. Kraven mot konkursboet kallas för massafordringar. I konkurslagen finns ingen allmän reglering av dessa. Det framgår dock att de har företräde framför konkursfordringarna men ska betalas efter konkurskostnaderna (se t.ex. 10 kap. 1 §, 11 kap. 1 § och 14 kap. 2 §). Det är alltså typiskt sett bättre för en borgenär att ha en massafordran än en konkursfordran.

Det finns i konkurslagen endast enstaka regler om när en skyldighet för konkursboet uppstår. Enligt den regel som har mest praktisk betydelse ansvarar konkursboet för viss lön eller annan ersättning om en arbetstagare fortsätter att utföra arbete enligt sitt anställningsavtal efter konkursutbrottet (5 kap. 18 §). Regeln tar sikte på den situationen att arbetstagaren har sagts upp men fortsätter att arbeta under uppsägningstiden (se prop. 2002/03:49 s. 155–156).

Det finns vissa regler om massafordringar i annan lagstiftning (se nedan). I övrigt uppkommer de på samma sätt som fordringar i allmänhet, genom rättshandlingar eller skadegörande handlingar. Det som skiljer dem från konkursfordringar är att det är boet och inte gäldenären som svarar för dem. Vad gäller fordringar som grundar sig på gäldenärens avtal anses dessa i normalfallet uppkomma redan i och med avtalet, även när avtalet ska fullgöras först

senare (se t.ex. rättsfallet NJA 2023 s. 989). En avtalsparts krav på att gäldenären ska presteras enligt avtalet är därför normalt en konkursfordran. Detsamma gäller ett krav som grundas på att prestationen inte har utförts. Kravet anses ha funnits redan vid konkursbeslutet, även om dröjsmålet med prestationen inträffar därefter. Det spelar alltså ingen roll att det är konkursboet som då råder över gäldenärens egendom och som därför kan fullfölja avtalet. Om konkursboet däremot på något sätt åtar sig gentemot avtalsparten att utföra prestationen så får avtalsparten en massafordran. Att boet åtar sig att utföra alla eller vissa av gäldenärens förpliktelser enligt ett avtal brukar kallas för att konkursboet inträder i avtalet.

Högsta domstolen har gjort följande allmänna uttalanden om vad som gäller för sådana krav som grundas på ett avtal med gäldenären (rättsfallet NJA 2010 s. 617 p. 8).

När en part går i konkurs ger avtal och andra rättshandlingar, som företagits före konkursen och som gäller mot konkursgäldenären, normalt medkontrahenten en fordran i konkursen. Medkontrahentens anspråk binder emellertid inte konkursboet utom om sakrättsligt skydd föreligger eller konkursboet inträder i avtalet. Oberoende av om anspråket har sakrättsligt skydd kan konkursboet göra gällande alla obligationsrättsliga invändningar som konkursgäldenären skulle ha kunnat. Konkursboet har i princip [...] samma men inte bättre rätt än konkursgäldenären till prestationer från medkontrahenten (vare sig gäldenärens tillgångar anses vara omhändertagna av konkursboet, se 1 kap. 1 § konkurslagen, eller anses ha övergått till konkursboet som juridisk person genom universalsuccession). Även om en rättshandling har sakrättsligt skydd och därför binder konkursboet, kan den i vissa fall återvinnas enligt bestämmelserna i 4 kap. konkurslagen.

Som framgår av uttalandet kan även en konkursfordran i vissa fall vara bindande för konkursboet. Det gäller när anspråket är sakrättsligt skyddat och alltså gäller mot gäldenärens borgenärer. Det kan t.ex. vara fallet om det finns ett giltigt återtagandeförbehåll.

Konkursboet kan alltså inträda i gäldenärens avtal men det finns inga regler om det i konkurslagen. Det är dock en följd av de allmänna konkursrättsliga reglerna att ett inträde endast är relevant när det återstår ömsesidiga förpliktelser att utföra enligt avtalet. Om endast motparten har ett krav mot gäldenären får det göras gällande som en konkursfordran. Om däremot gäldenären, men inte motparten, har fullgjort sin förpliktelse, får boet kräva fullgörelse

från motparten utan att inträda. Då finns det inga förpliktelser på gäldenärssidan för boet att åta sig.

Gäldenärens avtal upphör inte att gälla på grund av konkursen eller för att konkursboet inte inträder i det. Konkursboet kan dock säga upp ett avtal enligt de regler som gäller för det, utan att boet inträder i avtalet. Vidare har gäldenären typiskt sett svårt att fullgöra sin del av ett sådant avtal, eftersom gäldenären inte får råda över den egendom som ingår i konkursboet. Motparten har därför själv ofta skäl att vilja säga upp ett sådant avtal. Förutsättningarna för att göra det följer av de regler som gäller för avtalet eller avtalstypen. En annan fråga handlar om i vilken utsträckning en motpart får säga upp gäldenärens avtal när konkursboet motsätter sig det, med hänvisning till att boet vill inträda i avtalet. Den frågan har delvis reglerats i annan lagstiftning än konkurslagen.

Reglering i annan lagstiftning

Det finns regler om konkursboets inträde i vissa avtal i annan lagstiftning än konkurslagen. De mest generella bestämmelserna finns i 63 § köplagen (1990:931).

63 § Har en part försatts i konkurs, får konkursboet inträda i avtalet. Motparten får kräva att boet inom skälig tid ger besked om det vill inträda.

Om konkursboet inträder i avtalet, och tiden för motpartens fullgörelse är inne, får motparten kräva att boet fullgör sin prestation eller att boet, om anstånd har beviljats, utan oskäligt uppehåll ställer godtagbar säkerhet för sin fullgörelse. Är tiden för motpartens fullgörelse inte inne, får motparten kräva säkerhet om det av någon särskild anledning är nödvändigt för att skydda denne mot förlust.

Om boet inte inom skälig tid efter motpartens krav enligt första stycket inträder i avtalet eller inte ställer säkerhet enligt andra stycket, får motparten häva köpet.

Om varan överlämnas till konkursboet efter det att köparen försatts i konkurs och betalning inte har skett, får säljaren kräva att varan lämnas tillbaka. Varan behöver dock inte lämnas tillbaka, om betalning sker genast eller, i fall då köpesumman inte ännu har förfallit till betalning, konkursboet inom skälig tid efter uppmaning ställer godtagbar säkerhet för betalningen.

Om konkursboet har sålt varan eller på annat sätt har förfogat över den så att den inte kan lämnas tillbaka väsentligen oförändrad och oförminskad, ska konkursboet anses ha inträtt i avtalet.

Bestämmelserna innebär en rätt för konkursboet att inträda i ett köpeavtal och ett hinder för motparten att häva avtalet innan boet har fått möjlighet att inträda. Hävningshindret framgår endast indirekt av paragrafens tredje stycke. Konkursboets inträde i ett avtal innebär att boet ska fullgöra gäldenärens prestation och att motparten måste utföra sin (prop. 1988/89:76 s. 182–184). Att konkursboet åtar sig att utföra gäldenärens prestation innebär ett massaansvar. Detta gäller oavsett om det är säljaren eller köparen som är i konkurs. Inträdesrätten är tvingande för motparten men den är inte definitiv. Om t.ex. säljaren är i konkurs, och avtalet avser en vara som förutsätter säljarens personliga kunskaper och yrkesskicklighet, kan motparten ha rätt att med stöd av reglerna om anteciperat avtalsbrott (se nedan) häva köpet därför att konkursboet saknar förutsättningar att leverera en avtalsenlig vara (prop. 1988/89:76 s. 182–184).

Som framgår av paragrafen finns det olika skyddsmekanismer för motparten, utöver den fördel som kommer med en massafordran. Motparten kan kräva att konkursboet fullgör sin prestation först, om utväxlingen annars ska ske samtidigt. Om motparten enligt avtalet åtagit sig att leverera eller betala i förtid kan motparten kräva säkerhet för konkursboets fullgörande (prop. 1988/89:76 s. 184). Av tredje stycket framgår att motparten kan häva avtalet om säkerhet inte ställs men också om konkursboet inte inträder i det. Eftersom avtalet efter ett inträde gäller på samma villkor som tidigare, inklusive de dispositiva reglerna i köplagen, kan motparten också häva avtalet om boet bryter mot det och avtalsbrottet är hävningsgrundande (prop. 1988/89:76 s. 184).

Det framgår inte av paragrafen vad som ska gälla för sådana prestationer som gäldenären inte har utfört före konkursutbrottet. Vid t.ex. ett avtal om löpande leveranser kan gäldenären ha försummat att betala för leveranser som har utförts före konkursbeslutet. I förarbetena anges att boet ansvarar för gäldenärens förpliktelser fullt ut men det är inte klart om uttalandet avser den här beskrivna situationen (prop. 1988/89:76 s. 184). Huruvida konkursboet kan åta sig att endast betala för sådana leveranser som görs efter konkursbeslutet är alltså inte klart (se SOU 2001:80 s. 86).

Bestämmelserna i 63 § köplagen är inte fullständiga och betydelsen utanför det lagreglerade området är oklar. Det har

diskuterats huruvida de är tvingande eller om det är möjligt för parterna att avtala bort dem (se t.ex. SOU 2001:80 s. 85–88).

Av betydelse för gäldenärens avtal är också 62 § köplagen, som inte endast gäller i konkurs. Enligt den bestämmelsen får en part häva köpet innan det ska fullgöras, om det står klart att det kommer att inträffa ett hävningsgrundande avtalsbrott (s.k. anteciperat avtalsbrott). I konkurs kan det bli aktuellt t.ex. om konkursgäldenärens prestation är kopplad till dess person, på så sätt att konkursboet inte kan förväntas fullgöra prestationen (se prop. 1988/89:76 s. 183).

Det finns ytterligare bestämmelser om gäldenärens avtal i annan lagstiftning. Vid kommission eller handelsagentur gäller att avtalet upphör att gälla omedelbart genom konkursen (36 § kommissionslagen [2009:865], och 27 § lagen [1991:351] om handelsagentur). Det har övervägts om bestämmelsen i kommission bör ändras, men regeringen har bedömt att så inte bör ske (se SOU 2005:120 s. 299 och 300 och prop. 2008/09:88 s. 69 och 70).

I jordabalken finns flera bestämmelser som berör avtal i konkurs, närmare bestämt i 4 kap. 26 §, 8 kap. 15–18 §§, 9 kap. 30 §, och 12 kap. 29–31 §§. Den förstnämnda paragrafen innebär att om ett köp av fast egendom är beroende av att köpeskillingen betalas, får säljaren häva köpet om köparen försätts i konkurs. Det gäller dock inte om köparen kan ställa säkerhet för köpeskillingen. Bestämmelserna i 8, 9 och 12 kap. jordabalken gäller olika typer av nyttjanderätt till fast egendom. I 8 kap. finns bestämmelser om arrende i allmänhet och 15–18 §§ reglerar vad som händer vid en konkurs före tillträdet av arrendet. Om jordägaren försätts i konkurs får arrendatorn säga upp avtalet. Vid bostads-, anläggnings eller lägenhetsarrende får jordägaren i arrendatorns konkurs säga upp avtalet endast om konkursboet inte ställer godtagbar säkerhet inom en vecka från en begäran om det. I stort sett motsvarande regler gäller vid hyra (12 kap. 29–31 §§). Vid jordbruksarrende får jordägaren alltid säga upp avtalet om arrendatorn försätts i konkurs före tillträdet (9 kap. 30 § första stycket första meningen).

Vid jordbruksarrende och hyra av lokal gäller särskilda regler för det fall arrendatorn eller hyresgästen försätts i konkurs efter tillträdet. Konkursboet kan då förhindra en hävning av avtalet genom att inom en månad från en begäran ställa säkerhet för att avtalet fullgörs, åta sig att svara för arrendatorns eller hyresgästens

skyldigheter under arrende- eller hyrestiden eller genom att överlåta arrende- eller hyresrätten enligt avtalet (9 kap. 30 § första stycket och 12 kap. 31 § tredje stycket). Av detta följer att ett konkursbo inte med boets medel svarar för gäldenärens förpliktelser, om inte boet åtar sig ansvaret enligt avtalet (rättsfallet NJA 1999 s. 617). Det hindrar dock inte att hyresrätten till en lokal kan förklaras förverkad på grund av att hyran inte har betalats före konkursen, trots att konkursboet förklarat sig vilja svara för hyresgästens skyldigheter under hyrestiden. Följden är att konkursboet, för att undgå ett förverkande av hyresrätten, måste betala sådana hyresbetalningar som har förfallit och inte betalats före konkursutbrottet (rättsfallet NJA 1989 s. 206).

För hyresavtalen gäller en särskild regel om att hyresvärden får uppmana ett konkursbo att ställa lokalen till hyresvärdens förfogande. Om det inte görs inom en månad, ansvarar konkursboet för hyran från konkursbeslutet till dess lokalen gjorts tillgänglig för hyresvärden. Boet kan alltså bli ansvarigt även om det inte uttryckligen har inträtt i avtalet (12 kap. 31 § femte stycket jordabalken och prop. 2002/03:49 s. 145). Det är dock tillräckligt att boet förklarar sig avstå från lokalen för att undgå ansvar och det behöver t.ex. inte fysiskt återställa lokalen efter hyresgästens användning (rättsfallet NJA 2009 s. 41, jfr prop. 2002/03:49 s. 145). Konkursboet kan på allmänna grunder bli skyldigt att ersätta hyresvärden för att ha använt lokalen efter att hyresavtalet har upphört och konkursboet varit skyldigt att lämna den (rättsfallet NJA 2007 s. 519).

Även för försäkringsavtal finns det särskilda regler vid konkurs. För flera försäkringstyper gäller att vid försäkringsbolagets konkurs har både försäkringstagaren och konkursboet rätt att säga upp avtalet mer eller mindre omgående (se t.ex. 3 kap. 9 §, 8 kap. 7 § och 11 kap. 8 § försäkringsavtalslagen [2005:104]). Någon motsvarande regel finns inte för det fall försäkringstagaren försätts i konkurs.

Vid handel med finansiella instrument gäller ett s.k. avräkningsavtal mot konkursboet och borgenärerna i konkursen (5 kap. 1 § lagen [1991:980] om handel med finansiella instrument). Ett sådant avtal innebär att förpliktelser och rättigheter ska avräknas mot varandra ifall någon av parterna försätts i konkurs. Det handlar alltså om ett särskilt slags kvittningsavtal som har sakrättslig verkan, snarare än att konkursboet inträder i avtalet.

Frågan om en tvingande inträdesrätt

Avsaknaden av regler i konkurslagen och den skiftande regleringen i annan lagstiftning har gett upphov till en osäkerhet om vad som allmänt kan sägas gälla för gäldenärens avtal i en konkurs. Den centrala frågan handlar om huruvida konkursboet kan kräva att få inträda i avtalet. Omvänt handlar det om huruvida avtalsparten kan motsätta sig ett inträde, eller förhindra det genom att häva avtalet i samband med konkursen. Det är denna och närliggande frågor som de tidigare förslagen till reglering, liksom bestämmelserna i andra lagar, tar sikte på.

Osäkerheten om vad som ska gälla i oreglerade fall beror till stor del på att de olika lagreglerna har olika innehåll. Räckvidden för de mest generella bestämmelserna i 63 § köplagen är inte klar och det är osäkert vilka allmänna slutsatser som kan dras av dem. Till saken hör att det inte heller är klart huruvida köplagens bestämmelser är tvingande i en konkurs eller om parterna kan avtala bort dem. I den juridiska debatten har olika meningar gjorts gällande i den frågan. Köplagen är generellt sett dispositiv och det har av vissa ansetts gälla även för bestämmelserna i 63 §. Å andra sidan finns en uppfattning om att just dessa bestämmelser ska vara tvingande, bl.a. då att ett avtal som innebär ett avsteg från regeln påverkar konkursboet och övriga borgenärer negativt (se t.ex. SOU 1994:120 s. 183–188 för en redogörelse för argument för och emot att regleringen är tvingande).

En del av frågeställningen rör den allmänna giltigheten av s.k. ipso facto-klausuler. En sådan avtalsbestämmelse kan utformas på olika sätt men innebär att en part har rätt att häva avtalet vid motpartens betalningssvårigheter, trots att motparten inte i övrigt har brutit mot avtalet (*ipso facto* – på grund av faktumet i sig). Ofta anger bestämmelsen ett antal hävningsgrundande omständigheter, vilka med någon styrka talar för att motparten saknar betalningsförmåga. En sådan omständighet kan vara att motparten ansöker eller försätts i konkurs. Om en ipso facto-klausul är giltig och bindande mot konkursboet kan motparten alltså välja att häva avtalet på grund av konkursen, trots att boet vill inträda i det.

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2010 s. 617 bedömt en hävning på grund av en ipso facto-klausul. Hävningen hade i det fallet gjorts före konkursutbrottet. Den huvudsakliga frågan var om det krävdes något sakrättsligt moment för att motparten skulle ha

bättre rätt än konkursboet till de patent och patentansökningar som avtalet hade avsett. Domstolen uttalade sig inte om själva klausulens betydelse för hävningens giltighet.

3.2 Gäldenärens avtal i företagsrekonstruktion

Det fanns regler om gäldenärens avtal redan i 1996 års lag om företagsrekonstruktion (SFS 1996:764). Reglerna innebar bl.a. en rätt för gäldenären att kräva att avtalet skulle fullföljas och ett förbud för motparten att häva avtalet efter beslutet om rekonstruktion på grund av ett dröjsmål på gäldenärens sida före beslutet (2 kap. 20 §).

I den nuvarande lagen om företagsrekonstruktion finns motsvarande regler, om än mer utförliga och med vissa skillnader. Reglerna tar sin utgångspunkt i de förslag som lämnades av Förmånsrättskommittén, 2007 års insolvensutredning och Entreprenörskapsutredningen (se SOU 2021:12 s. 330–331).

Reglerna innebär liksom tidigare ett hävningshinder (3 kap. 1 §). En skillnad är dock att hindret börjar gälla vid ansökan om rekonstruktion (se prop. 2021/22:215 s. 147 och SOU 2021:12 s. 311–313). Tidpunkten stämmer överens med de förslag som lämnades av Förmånsrättskommittén och 2007 års insolvensutredning. Till skillnad från de förslagen gäller dock inget skydd för en godtroende motpart. Det motiverades i propositionen med att den tidsrymd under vilken motparten skulle kunna åberopa god tro skulle vara mycket kort (prop. 2021/22:215 s. 147–148).

Vidare har gäldenären rätt att kräva att ett avtal ska fullföljas (3 kap. 2 § första stycket). I de flesta fall krävs rekonstruktörens samtycke. En skillnad mot vad som tidigare gällde är att gäldenären får bestämma att ett avtal avseende fortlöpande eller delbara prestationer ska fullföljas endast för viss tid eller mängd av de prestationer som återstår att fullgöra (3 kap. 2 § andra stycket). Det gäller dock inte om en sådan begränsning skulle medföra en betydande olägenhet för motparten eller om motpartens rätt till gäldenärens prestationer är sakrättsligt skyddad.

Om gäldenären bestämmer att ett avtal ska fullföljas ska gäldenären och motparten fullgöra de prestationer som återstår enligt den del av avtalet som gäldenären har bestämt ska fullföljas (3 kap. 3 § första stycket). Trots att gäldenären inte har presterat

enligt avtalet före beslutet om företagsrekonstruktion kan alltså motparten vara skyldig att fullgöra den återstående delen av avtalet. Om gäldenärens prestationer enligt avtalet inte kan delas upp utan betydande olägenhet för motparten ska dock gäldenären även fullgöra sådana prestationer som svarar mot prestationer som motparten har fullgjort före beslutet om företagsrekonstruktion (3 kap. 3 § andra stycket). Regeln tar sikte på den typen av naturaförpliktelser som inte kan delas upp, t.ex. leverans av en maskin som inte kan delas upp (prop. 2021/22:215 s. 368–369). Om motparten har gjort en delbetalning före beslutet om företagsrekonstruktion kan gäldenären alltså inte leverera endast de delar av maskinen som motsvarar de återstående betalningarna.

En följd av att avtalet ska fullgöras är att motpartens återstående krav anses ha uppkommit under rekonstruktionen och därför inte ingår i en skulduppställning (3 kap. 3 § tredje stycket). Vidare har motparten rätt att i vissa fall få säkerhet för sin fullgörelse, nämligen när den ska prestera före gäldenären (3 kap. 4 §).

Motparten får häva avtalet om gäldenären inte fullgör sin prestation enligt den del av avtalet som ska fullföljas eller om gäldenären inte ställer säkerhet för sin prestation (3 kap. 5 §). Motparten får också häva avtalet om gäldenären efter motpartens begäran inte ger besked inom skälig tid om huruvida avtalet ska fullföljas (3 kap. 6 §). Detsamma gäller för den del av avtalet som gäldenären har bestämt inte ska fullföljas.

Det finns särskilda regler om skydd för motparten för prestationer som gäldenären tar emot under företagsrekonstruktionen (3 kap. 7 §). Reglerna tar sikte på situationen att motparten presterar enligt avtalet efter beslutet om företagsrekonstruktion, trots att gäldenären inte har gett besked om att avtalet ska fullgöras. I sådana fall har motparten rätt att återfå sin prestation. Om gäldenären har förfogat över den så att den inte kan lämnas tillbaka väsentligen oförändrad eller oförminskad ska gäldenären anses ha bestämt att avtalet ska fullföljas såvitt avser prestationen. Motparten får alltså ett krav på gäldenärens motprestation som är skyddat från en skulduppställning. Om prestationen ligger utanför den löpande förvaltningen av verksamheten, ska gäldenären dock anses ha bestämt att avtalet ska fullföljas endast ifall rekonstruktören vid tidpunkten för förfogandet eller utnyttjandet kände till eller borde ha känt till att prestationen tagits emot eller det avtal som

prestationen avser. Det sistnämnda innebär att gäldenärens förfogande i ett sådant fall inte leder till att motparten får ett krav som ska undantas från en skulduppgörelse (se prop. 2021/22:215 s. 156, jfr Lagrådets yttrande, s. 683–684).

Det finns ett allmänt undantag från reglerna om gäldenärens förfogande som gäller för gäldenärens nyttjande av en hyreslokal under den första månaden efter beslutet om företagsrekonstruktion (3 kap. 8 §). Gäldenärens nyttjande av hyreslokalen medför enligt undantaget inte att avtalet ska fullgöras, trots att prestationen inte kan återlämnas. Hyresvärdens krav på hyra för nyttjandet anses därmed inte ha uppkommit under företagsrekonstruktionen. Undantaget syftar främst till att ge rekonstruktören en viss tid att sätta sig in i gäldenärens verksamhet och gå igenom avtalen (se prop. 2021/22:215 s. 156–157).

Gäldenären har rätt att säga upp vissa varaktiga avtal (3 kap. 9 §). Regeln saknar motsvarighet i tidigare förslag på regler om gäldenärens avtal i insolvensförfaranden. Rekonstruktörens samtycke krävs och gäldenären ska betala skadestånd på grund av uppsägningen. Motpartens krav på skadestånd omfattas dock av en eventuell skulduppgörelse. Uppsägning får inte ske om motpartens rätt till gäldenärens prestationer är sakrättsligt skyddad.

Ett avtalsvillkor som inskränker gäldenärens rätt enligt bestämmelserna är utan verkan. (3 kap. 10 §). Detsamma gäller s.k. ipso facto-klausuler, enligt vilka en motpart t.ex. får säga upp avtalet enbart på grund av företagsrekonstruktionen eller de ekonomiska svårigheter som gav upphov till den.

Reglerna gäller inte för gäldenärens samtliga avtal. Avtal där borgenären har vissa slags tillgångar som säkerhet är undantagna (3 kap. 11 §). Detsamma gäller för anställningsavtal (3 kap. 12 §).

Utöver reglerna om hanteringen av gäldenärens avtal kan märkas en bestämmelse om kvittning under företagsrekonstruktion. Enligt bestämmelsen får kvittning inte ske mot en fordran på betalning som gäldenären har på grund av en naturaprestation som gäldenären har utfört enligt ett avtal som ska fullföljas (5 kap. 4 § andra stycket).

3.3 Regleringen i andra länder

Danmark

I den danska konkursloven ägnas 7 kap. åt regler om ömsesidigt förpliktande avtal. Reglerna gäller endast om inte något annat följer av annan lag eller av rättsförhållandets beskaffenhet (§ 53).

Bestämmelserna innebär en rätt för konkursboet att inträda i gäldenärens avtal. Motparten kan kräva att boet utan oskäligt uppehåll tar ställning till om det vill inträda (§ 55 första och andra styckena). Genom inträdet blir boet berättigat och förpliktat på avtalets villkor och motpartens krav mot boet utgör massafordringar (§ 56). Om boet inte vill inträda har motparten rätt att häva avtalet. Detsamma gäller om det föreligger en hävningsgrund oaktat konkursen. Om motparten har utfört sin prestation får avtalet endast hävas och prestationen återkrävas, om det är tillåtet enligt de särskilda regler som gäller för rättsförhållandet (§ 58). Om boet inte inträder har motparten rätt till skadestånd (§ 59).

Bestämmelserna ger motparten rätt till viss säkerhet. När gäldenären inte utfört sin prestation vid konkursutbrottet har motparten stoppningsrätt (§ 54, jfr 61 § svenska köplagen). Om boet inträder i avtalet, och tiden för motpartens prestation är inne, kan motparten kräva att boet fullgör sin prestation eller ställer säkerhet för den (§ 57 första stycket, jfr 63 § andra stycket köplagen). Detsamma gäller om motparten har utfört en prestation som hade kunnat krävas tillbaka om boet inte hade inträtt i avtalet. Vid löpande prestation av motparten, då vederlaget ska betalas periodvis, ska säkerheten täcka det vederlag som först förfaller till betalning (§ 57 andra och tredje styckena). Om motpartens prestation har kommit boet tillhanda efter konkursutbrottet utan att motprestationen utförts och boet inte vill inträda i avtalet, har motparten rätt att få prestationen åter (§ 60, jfr 63 § fjärde stycket köplagen).

Det finns vidare bestämmelser om rätt att säga upp varaktiga avtal (§ 55 tredje stycket och § 61) och särskilda regler för hyra av lokal och anställningsavtal. För hyra av lokal gäller att om boet inte snarast avger en förklaring om huruvida det vill inträda i avtalet, får hyresvärden kräva att boet åtar sig att betala hyran från konkursbeslutet till dess en sådan förklaring ges (§ 62). Konkursboet har rätt att träda in i anställningsavtal och svarar då för lönen som en massaskuld. Detsamma gäller ersättning för arbete som har utförts

efter att boet förklarar sig inte vilja inträda (jfr 5 kap. 18 § konkurslagen). Arbetstagararen har rätt att häva avtalet om konkursen lett till ändrade förhållanden som ger särskilt skäl för det (§ 63).

Finland

I den finska konkurslagen (120/2004) finns en bestämmelse om gäldenärens avtal i allmänhet (3 kap. 8 §). Enligt denna får gäldenärens motpart häva avtalet endast om konkursboet inte inom skälig tid meddelar att det vill inträda i avtalet eller om boet inte ställer godtagbar säkerhet för fullgörelsen av det. Det gäller dock inte när det på grund av avtalets personliga karaktär eller något annat särskilt skäl inte kan förutsättas att avtalsparten fortsätter avtalet med boet.

Det finns en särskild bestämmelse om avtal om köp av lös egendom som innehåller ett ägar- eller återtagandeförbehåll (5 kap. 8 §). Om förbehållet enligt avtalet upphör att gälla när köpesumman har betalats har konkursboet rätt att tillträda avtalet genom att underrätta säljaren och betala den köpesumma som har förfallit till betalning med dröjsmålsränta. Konkursboet har också rätt att genast lösa in egendomen genom att betala säljarens fordran med anledning av överlåtelsen, minskad med de räntor och övriga kreditkostnader som hänför sig till den återstående kredittiden. Konkursboet ansvarar i dessa fall inte för skadestånd eller andra motsvarande påföljder som beror på ett avtalsbrott från gäldenärens sida.

Konkursboet ansvarar för de skulder som grundar sig på ett avtal eller en förbindelse som boet har ingått (16 kap. 2 §).

Norge

I Norge regleras gäldenärens avtal i konkurs i dekningsloven (lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett). Bestämmelserna gäller om inget annat följer av annan lag eller rättsförhållandets egenart (§ 7-1).

Konkursboet har rätt att inträda i ömsesidigt förpliktande avtal. Motparten kan kräva att boet utan oskäligt uppehåll lämnar besked om huruvida det vill inträda. Motparten har rätt att åberopa obeståndet som hävningsgrund endast om det är påkallat av avtalets art (§ 7-3). Om konkursboet inträder i avtalet blir det berättigat och

förpliktat på avtalens villkor och motpartens krav täcks som massafordran. Om ett avtal har fullgjorts till viss del kan boet välja att inträda i den del som återstår. Det gäller dock inte om någon av parternas prestationer är odelbara eller om prestationerna hänger samman som en enhet (§ 7-4).

Om boet inträder i avtalet, och tiden för motpartens prestation är inne, kan motparten kräva att boet fullgör sin prestation eller ställer säkerhet för den. Detsamma gäller om motparten har utfört en prestation som hade kunnat krävas tillbaka om boet inte hade inträtt i avtalet. Om motparten ska prestera löpande och vederlaget betalas periodvis, ska säkerheten täcka det vederlag som först förfaller till betalning (§ 7-5, jfr 63 § andra stycket köplagen).

Gäldenärens motpart får häva avtalet om konkursboet inte träder in i det eller inte ställer säkerhet för sina förpliktelser. Motparten får även häva på grund av avtalsbrott på gäldenärens sida som inte står i direkt samband med insolvensen, i den utsträckning det är tillåtet enligt reglerna för avtalsförhållandet. Om motparten har utfört sin prestation före konkursen får avtalet hävas endast om det finns ett giltigt förbehåll om det. Motpartens krav utgör i så fall en konkursfordran (§ 7-7). När ett avtal bortfaller eller hävs på grund av konkursen har motparten rätt till skadestånd, att täckas som en konkursfordran (§ 7-8).

Om motpartens prestation har kommit boet tillhanda efter konkursutbrottet och boet inte vill inträda i avtalet, har motparten rätt att få prestationen åter (§ 7-9, jfr 63 § fjärde stycket svenska köplagen).

Det finns särskilda bestämmelser för hyra av lokal (§ 7-10). Boet träder in i ett sådant avtal utan särskild förklaring, om boet inte inom fyra veckor från konkursens inledande förklarar att det inte vill inträda och ställer lokalen till hyresvärdens förfogande. Oavsett om det inträder är boet ansvarigt för hyran från konkursbeslutet till dess en förklaring lämnas till hyresvärden eller lokalen ställs till värdens förfogande.

Konkursboet inträder automatiskt i gäldenärens anställningsavtal, om det inte förklarar att det inte vill inträda. Ersättning betalas som massafordran och den anställde kan säga upp avtalet med en månads uppsägningstid. Boet kan även frånträda ett anställningsavtal med en månads varsel. Då gäller avtalet tills det sägs upp enligt arbetsförhållandets allmänna regler och uppsägningstiden löpt ut.

Ersättningen betalas som massafordran under en månad från att boet förklarat sig frånträda avtalet och därefter under förutsättning att den anställde fortsätter att utföra arbete. Om boet inte vill inträda i avtalet, består det tills det sägs upp enligt allmänna regler och uppsägningstiden löpt ut. Ersättningen betalas då som konkursfordran från konkursens inledande, om inte den anställde utför arbete under perioden (§ 7-11).

Slutligen finns det särskilda regler för royalty, gåvor och långsiktiga avtal om leverans av elkraft (§§ 7-12–14).

Tyskland

I Tyskland regleras frågor om gäldenärens avtal i insolvensbalken (Insolvenzordnung). Det tyska insolvensförfarandet omfattar likvidation, motsvarande konkurs, och rekonstruktion.

Enligt bestämmelserna har insolvensförvaltaren en rätt att inträda i ömsesidiga avtal som inte är fullgjorda när insolvensförfarandet inleddes. Om förvaltaren inte inträder har motparten endast rätt till sitt krav som en insolvensfordran (motsvarande en konkursfordran). Motparten har rätt till ett besked om inträdet utan oskäligt uppehåll (§ 103). Om avtalet avser delbara prestationer har motparten endast rätt till ersättning från boet för de prestationer som utförts efter att insolvensförfarandet inleddes (§ 105).

Det finns flera särskilda bestämmelser för vissa typer av avtal, t.ex. om avräkning i finansiella förhållanden, överlåtelse med återtagandeförbehåll och vissa varaktiga avtal, som hyresavtal och anställningsavtal. Motparten får t.ex. inte säga upp ett avtal om hyra av fast egendom på grund av dröjsmål med betalning av hyror som har uppkommit före konkursbeslutet (§ 112). Det finns även bestämmelser om konkursens inverkan på fullmakter och mandatier (§ 115–117).

Bestämmelserna är förhandstvingande (§ 119). Krav på grund av insolvensboets inträde i avtalen utgör massafordringar (§ 55(1)2).

Storbritannien

I Storbritannien gäller 1986 års insolvenslag (Insolvency Act). Lagen reglerar olika slags insolvensförfaranden och innehåller bestäm-

melser om avtal om tillhandahållande av varor och tjänster (Section 233, 233A och 233B). Enligt den mer generella bestämmelsen finns ett förbud mot ipso facto-klausuler (Section 233B[3]) och ett hävningshinder (Section 233B[4]). Beroende på vilken typ av förfarande det är fråga om kan förvaltaren, bolaget eller domstolen godkänna att ett avtal ändå får hävas (Section 233B[5]). Det finns flera undantag från tillämpningen (bilaga 4ZZA). Bland annat undantas avtal som involverar försäkringsbolag och vissa finansiella aktörer. Vidare undantas bl.a. låneavtal, avtal om finansiell leasing och värdepappershandel.

Nederländerna

Enligt den nederländska konkurslagen (Faillissementswet) kan konkursboet inträda i ett ömsesidigt avtal som inte helt har fullgjorts. Förvaltaren ska i skälig tid meddela motparten huruvida boet vill inträda i avtalet. Annars förlorar förvaltaren rätten att kräva fullgörelse av avtalet (artikel 37.1). Om boet vill inträda i avtalet måste det ställa säkerhet för sin fullgörelse vid tiden för meddelandet om inträdet (artikel 37.2). Bestämmelserna gäller inte för avtal som förutsätter gäldenärens personliga fullgörelse (artikel 37.3).

Det finns särskilda regler om leverans av gas, vatten, el och värme. En motpart får inte sluta leverera sådana nyttigheter på grund av en obetald fordran som fanns före konkursen, om nyttigheterna krävs för grundläggande förnödenheter eller för att fortsätta driva gäldenärens verksamhet (artikel 37b.1). Ett avtal om sådana nyttigheter får inte hävas på grund av den obetalda fordran (artikel 37b.2). Ett avtalsvillkor som innebär att avtalet hävs på grund av konkursen eller utmätning mot gäldenären, har endast verkan om förvaltaren medger det (artikel 37b.3).

Det finns särskilda regler även om andra slags avtal, som vissa hyresavtal, anställningsavtal och handelsagenturavtal.

USA

I USA finns regler om gäldenärens avtal i den federala insolvenslagen (United States Code Title 11). Reglerna, som är relativt omfattande och detaljerade, gäller för alla typer av insolvensförfaranden.

Förvaltaren har en möjlighet att, med domstolens godkännande, inträda i eller avvisa ett avtal eller ett hyresförhållande som inte har löpt ut (§ 365[a]). Om gäldenären har brutit mot avtalet krävs dock att avtalsbrottet gottgörs eller att förvaltaren ger tillräcklig säkerhet för att det ska gottgöras. Det finns dock flera undantag från den regeln, bl.a. för avtalsbrott som beror på gäldenärens obestånd eller inledandet av insolvensförfarandet (§ 365[b][1] och [2]). Ett avtalsvillkor som ger motparten rätt att säga upp eller ändra ett avtal på grund av bl.a. obeståndet eller inledandet av förfarandet får inte göras gällande (§ 365[e][1]). Det sistnämnda gäller dock inte om tillämplig lag ger motparten rätt att vägra att godta fullgörelse eller fullgöra till förvaltaren eller om avtalet avser utbetalning av ett lån eller annan kredit (§ 365[e][2]). Det finns vidare bestämmelser om bl.a. överlåtelse av avtal till en ny part och hyresförhållanden.

Enligt särskilda regler får en leverantör av nyttigheter, som el, gas eller vatten, inte ändra eller avbryta tillhandahållandet enbart på grund av insolvensförfarandet eller för att en fordran för sådant som levererats före förfarandet inte har betalats. Förvaltaren måste dock ställa säkerhet inom viss tid (§ 366[a] och [b]).

3.4 Internationella riktlinjer

UNCITRAL:s guide för insolvensrättslig lagstiftning

FN:s kommission för internationell handelsrätt (UNCITRAL) har antagit en guide för lagstiftning på insolvensrättens område (*Legislative Guide on Insolvency Law*). Guiden syftar till att ge riktlinjer för en effektiv insolvenslagstiftning och till att utgöra en referenspunkt för lagstiftare. Den omfattar insolvensförfaranden som slutar i att gäldenären likvideras (motsvarande konkurs) eller rekonstrueras (motsvarande företagsrekonstruktion).

Guiden innehåller ett avsnitt med överväganden om hanteringen av gäldenärens avtal i insolvensförfaranden. Övervägandena tar upp olika frågor som bedöms väsentliga att reglera. I guiden lämnas även rekommendationer och utgångspunkter för utformningen av lagstiftning om frågorna. Rekommendationerna anger flera syften med att reglera hur gäldenärens avtal ska hanteras. Ett övergripande syfte är att ange hur avtal med ömsesidiga förpliktelser ska hanteras för att maximera värdet och minimera skulderna för konkursboet.

Ett annat syfte är att avgränsa befogenheten att råda över avtalen, vem som ska ha den befogenheten och när den ska få utövas.

I mer specifika rekommendationer anges riktlinjer för innehållet i en insolvenslag. Lagen bör reglera ömsesidigt förpliktande avtal enligt vilka både gäldenären och motparten har förpliktelser kvar att fullgöra (rekommendation nr 69). Den bör ange att avtalsvillkor enligt vilka avtalet automatiskt upphör i samband med ansökan eller beslutet om insolvensförfarandet är ogiltiga (rekommendation nr 70). Det bör även framgå av lagen vilka undantag som finns, t.ex. för finansiella avtal eller anställningsavtal (rekommendation nr 71).

Den som förvaltar gäldenärens egendom i förfarandet (konkursförvaltaren i en svensk konkurs) bör få peka ut avtal som ska fullgöras. Ett sådant fullgörande bör avse avtalen i deras helhet och innebära att samtliga avtalsvillkor är giltiga (rekommendation nr 72). Lagen kan också ge förvaltaren en rätt att avböja ett avtal eller ange att ett avtal som inte ska fullföljas automatiskt upphör att gälla. Även detta bör gälla avtalen i deras helhet (rekommendation nr 73 och not 40). Det bör finnas en tidsfrist för förvaltaren att meddela motparten om avtalen ska fullföljas eller inte och från vilken tidpunkt ett eventuellt avböjande ska ha verkan (rekommendation nr 74 och 75). Motparten bör få ett meddelande om detta, med en upplysning om hur den kan framställa ett krav. Motparten bör även ha en rätt till domstolsprövning (rekommendation nr 76). Det bör vara möjligt för motparten att begära ett besked från förvaltaren om vad som ska hända med avtalet. Om besked inte ges inom en viss tid bör motparten kunna begära att domstolen förelägger förvaltaren att ge ett besked (rekommendation nr 77). Lagen bör innehålla regler för vad som händer om förvaltaren inte ger något besked (rekommendation nr 78).

Lagen bör ange att om gäldenären har brutit mot avtalet före inledandet av insolvensförfarandet, ska avtalet endast fullföljas om konkursförvaltaren har läkt avtalsbrottet. Motparten ska försäts i samma ekonomiska situationen som före avtalsbrottet och konkursboet ska ha förmåga att fullgöra det som återstår enligt avtalet (rekommendation nr 79). Vidare bör lagen ge en möjlighet för förvaltaren att godta eller begära att motparten fullgör en förpliktelse enligt avtalet innan han eller hon ger besked om huruvida avtalet ska fullföljas. I ett sådant fall ska motpartens krav

på ersättning för prestationen betalas som en kostnad för förfarandet eller en massafordran (rekommendation nr 80).

För det fall den insolventa sidan bryter mot ett avtal som ska fullföljas bör lagen ange att skadestånd ska utgå som en kostnad eller massafordran (rekommendation nr 81). Motpartens förluster på grund av att ett avtal inte ska fullföljas bör bedömas enligt annars tillämpliga regler och utgöra en oprioriterad fordran. Skadeståndskrav på grund av att ett långvarigt avtal sägs upp kan begränsas (rekommendation nr 82).

Insolvenslagen bör reglera hur förvaltaren får överlåta avtal till en ny part, oavsett om avtalet tillåter det (rekommendation nr 83). Om motparten motsätter sig att avtalet överlåts kan lagen tillåta att en domstol får besluta att avtalet ändå ska överlåtas, om vissa förutsättningar är uppfyllda (rekommendation nr 84). I ett sådant fall kan det framgå att den nya avtalsparten inträder i gäldenärens ställe från och med ett visst datum och att boet därmed inte har några förpliktelser enligt avtalet (rekommendation nr 85). Slutligen bör lagen ange att boet svarar för avtal som ingås efter att insolvensförfarandet har inletts (rekommendation nr 86).

Världsbankens principer för effektiva insolvensförfaranden

Världsbanken har tillsammans med samarbetsorganisationer tagit fram principer för effektiva insolvensförfaranden (*Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes*). Principerna är avsedda att spegla den internationellt sett högsta standarden när det kommer till utformningen av insolvensförfaranden och rättigheter för gäldenärer respektive borgenärer. Av den senaste upplagan av principerna från 2001 framgår följande i fråga om hanteringen av avtalsförpliktelser.

För att uppnå syftena med ett insolvensförfarande bör systemet tillåta ingrepp i utförandet av kontraktensliga förpliktelser, i de fall parterna inte till fullo har utfört sina prestationer. Sådana ingrepp kan omfatta fullföljande av avtalet, avböjande eller överlåtelse av avtalet (princip C10.1). För att kunna dra nytta av värdefulla avtal bör konkursförvaltaren ha möjlighet att åta sig förpliktelser enligt de avtalen. Avtalsvillkor som innebär att avtalet ska hävas vid ansökan om eller inledande av ett insolvensförfarande bör vara

ogiltiga, med vissa särskilda undantag (princip C10.2). Ett avtal som totalt sett innebär en belastning för konkursboet bör kunna avböjas eller sägas upp, med de konsekvenser som kan uppstå till följd av det (princip C10.3).

Undantag från reglerna bör vara begränsade, tydligt avgränsade och bör endast komma i fråga när det finns övertygande kommersiella, allmänna eller sociala skäl för det (princip C10.4). Det kan vara aktuellt att införa undantag för att upprätthålla arrangemang för avveckling av finansiella avtal, t.ex. avräkningsklausuler, eller för avtal där gäldenärens förpliktelser är beroende av dess person. Undantagsregler kan också behövas för anställningsavtal eller kollektivavtal.

4 Behovet av lagstiftning och utgångspunkter för en reglering

4.1 Det behövs regler om gäldenärens avtal i konkurs

Bedömning

Det finns ett behov av lagregler om vad som allmänt gäller för gäldenärens avtal i konkurs.

Skälen för bedömningen

Som framgår av avsnitt 3.1 saknas det i Sverige tydliga allmänna regler om gäldenärens avtal i konkurs. Konkursboet kan inträda i gäldenärens avtal, men förutsättningarna för det är endast i enstaka fall reglerade i lag. Avsaknaden av allmänna regler avviker från hur det ser ut i jämförbara länder och från internationella riktlinjer. Det skiljer sig även från vad som gäller i företagsrekonstruktion, där gäldenärens rätt att begära att avtal ska fullföljas är utförligt reglerad.

Frågan om gäldenärens avtal har utretts flera gånger tidigare. Utredningarna har bedömt att det finns ett behov av lagreglering och lämnat sådana förslag, förslag som inneburit små variationer på samma tema. De har innefattat en rätt för konkurs- eller insolvensboet att inträda i avtalen och ett hävningshinder för att göra det möjligt. Dessa förslag har inte lett till någon lagstiftning för konkurser. Däremot har de legat till grund för bestämmelserna i lagen om företagsrekonstruktion.

Orsaken till att någon lagstiftning inte har kommit till kan inte antas vara att det saknas ett behov. Vid remitteringen av Rekonstruktionsutredningens förslag till ändringar för företagsrekonstruktion (SOU 2021:12) efterfrågade flera remissinstanser, bl.a. Svenskt Näringsliv och Sveriges advokatsamfund, motsvarande regler vid konkurs. På det möte som Justitiedepartementet höll med berörda aktörer i juni 2025 framhölls det att det av flera orsaker finns ett behov av en reglering.

Som Förmånsrättskommittén och 2007 års insolvensutredning kunde konstatera innebär avsaknaden av ett samlat och förutsebart regelverk för avtal i konkurs en lucka i det civilrättsliga systemet (se SOU 2001:80 s. 208–210 och SOU 2010:2 del 1 s. 384–387). När det inte finns några särskilda lagbestämmelser uppstår en osäkerhet kring vad som gäller. Även beträffande de avtalsförhållanden där det finns specialbestämmelser, t.ex. köpeavtal, är rättsläget oklart i vissa hänseenden, exempelvis huruvida det är möjligt att avtala bort reglerna. Det förhållandet att det finns olika regler för olika typer av avtal, och att det alltså inte har gjorts en samlad analys av vad som ska gälla för avtal i konkurs, innebär också en risk för skillnader mellan olika avtalstyper som inte är sakligt motiverade.

Bristen på tydliga regler är en brist på förutsebarhet. Det kan medföra svårigheter för både borgenärerna och konkursförvaltaren att planera sitt agerande. För borgenärerna och gäldenären är den osäkerheten inte endast närvarande under konkursen. Osäkerheten kan även påverka hur de agerar långt innan en konkurs är aktuell, t.ex. hur avtal utformas för att på bästa sätt hantera risker som kan förverkligas i en konkurs. Detta kan exempelvis medföra onödiga säkerhetsåtgärder. En osäkerhet om rättsreglerna kan vidare ge upphov till svårigheter i konkurshanteringen. I många fall lyckas konkursförvaltarna ändå hantera och dra nytta av gäldenärens avtal. Förvaltaren kan komma överens med motparten om hur avtalet ska fullföljas. Det görs dock utan en klar ram och parterna kan inte vara säkra på vem som gör en eftergift och hur stor den i så fall är. Det gör det svårare att slå fast rimliga villkor för överenskommelsen.

Utöver att råda bot på den osäkerhet som finns kan ett regelverk om gäldenärens avtal innebära konkreta fördelar för konkursboet och därmed borgenärerna. Det gemensamma inslaget i tidigare utredningars förslag, i regleringen i andra länder och i företagsrekonstruktion, är en rätt för konkursboet att inträda i gäldenärens

avtal. Det innebär en möjlighet för konkursboet att dra nytta av avtalen och det värde som finns i dem. Det kan också fungera som ett värn mot risken att väsentliga avtal måste omförhandlas på för boet ogynnsamma villkor eller att en motpart kräver betalt för sina konkursfordringar för att utföra en för boet nödvändig prestation. En rätt för konkursboet att inträda i avtalen kan alltså öka utdelningen till borgenärerna.

En sådan rätt kan också stärka förutsättningarna för att konkursgäldenärens verksamhet ska kunna leva vidare i någon form. Tanken att konkursinstitutet inte endast innebär slutet på en verksamhet, utan även kan ha ett rekonstruerande syfte, har lyfts i flera sammanhang. Ibland kan det nämligen vara mest gynnsamt för borgenärerna att konkursgäldenärens tillgångar säljs till en aktör som avser att driva verksamheten vidare. Konkursen blir på så sätt ett verktyg för att rekonstruera själva verksamheten, och inte ett visst företag. En sådan hantering innebär att värdet i verksamheten kan tillvaratas i större utsträckning, vilket gynnar borgenärerna men även samhället i stort. Det kan också gynna sysselsättningen, då det finns bättre chanser att behålla arbetstillfällena i verksamheten. Att gäldenärens centrala avtal finns i behåll är en viktig faktor för att verksamheten ska kunna fortsätta i någon annans regi. Dels för att konkursboet ska kunna hålla liv i den tills den kan överlåtas, dels för att den som förvärvar verksamheten ska kunna använda redan etablerade avtalsrelationer. Synen på konkursförfarandet som ett verktyg för rekonstruktion och rationalisering i näringslivet lyftes fram av både Förmånsrättskommittén och 2007 års insolvensutredning. Det perspektivet omfattas inte av alla, men kan likväl utgöra ett skäl för att överväga en reglering om gäldenärens avtal. Det kan även utgöra en av flera aspekter att beakta vid sådana överväganden.

Det går att problematisera den instrumentella synen på gäldenärens avtal som en tillgång som kan utnyttjas av konkursboet. Den synen bygger på att det har mindre betydelse för avtalsparten om en prestation ska utföras av gäldenären, konkursboet eller en förvärvare av verksamheten, i vart fall när de rent ekonomiska riskerna har hanterats. Det går dock att betrakta avtalsrelationen som just en relation, där ett förtroende har byggts upp över tid. Affärsförbindelser uppstår inte i ett vakuum, helt utan mänskliga och sociala faktorer. Från det perspektivet är det inte helt oproblematiskt att låta en ny avtalspart träda i gäldenärens ställe. När gälde-

nären har försatts i konkurs är problemet dock delvis annorlunda eftersom den ursprungliga avtalsparten då inte längre existerar i samma form.

Uppfattningen att avtalsrelationen är något mer än ett rent utbyte av prestationer är inte ett skäl mot att reglera vad som ska gälla för gäldenärens avtal. Det är dock något som kan beaktas. Framför allt får det betydelse för om och under vilka förutsättningar ett avtal ska kunna överlåtas till någon annan än konkursboet, något som berörs i avsnitt 4.3.

Sammanfattningsvis behövs det allmänna regler om gäldenärens avtal i konkurs.

4.2 Regleringen bör vara allmän och motsvara den som gäller i företagsrekonstruktion

Bedömning

Reglerna om gäldenärens avtal i konkurs bör utformas med utgångspunkt i de regler som gäller vid företagsrekonstruktion.

Regleringen bör placeras i konkurslagen och som utgångspunkt omfatta alla avtalstyper.

Skälen för bedömningen

En motsvarande reglering finns redan i lagen om företagsrekonstruktion

Den centrala frågan vid utformningen av en reglering av gäldenärens avtal i konkurs handlar om i vilken utsträckning konkursboet ska ha rätt att kräva att ett avtal ska fullföljas. Omvänt handlar frågan om förutsättningarna för gäldenärens avtalspart att häva avtalet. Det är alltså detta som bestämmelserna i huvudsak måste ta sikte på. Det ger i sin tur upphov till andra frågor, t.ex. om vad ett inträde närmare ska innebära och hur motparten ska kompenseras eller skyddas.

I lagen om företagsrekonstruktion finns det regler som avser denna och ett antal näraliggande frågor. Reglerna motsvarar i hög grad de förslag till reglering av gäldenärens avtal som tidigare lagts

fram. Det är därför naturligt att när en reglering av gäldenärens avtal i konkurs ska övervägas på nytt göra det med utgångspunkt i de regler som gäller vid företagsrekonstruktion.

Behovet av överensstämmelse mellan regelverken för företagsrekonstruktion och konkurs har betonats i flera tidigare sammanhang. Det lyftes av flera remissinstanser vid remitteringen av Rekonstruktionsutredningens förslag i SOU 2021:12. Stiftelsen Insolvensrättsligt forum hade vid samma tid tagit fram egna förslag på regler för gäldenärens avtal i konkurs och företagsrekonstruktion som var i stort sett likalydande. Både Förmånsrättskommittén och 2007 års insolvensutredning betraktade konkursinstitutet som i vart fall delvis ett rekonstruktionsverktyg och hade som uttalad målsättning att regelverken skulle vara så lika som möjligt (SOU 2001:80 s. 212–216 och SOU 2010:2 del 1 s. 384 och 414).

Det finns flera fördelar med att ha lika regler för konkurs och företagsrekonstruktion. Det ökar förutsebarheten och förenklar tillämpningen. Vidare kan skillnader mellan regelverken medföra att ett företag som egentligen bör genomgå en rekonstruktion försätts i konkurs – eller vice versa. Konkursinstitutet och företagsrekonstruktion är nämligen på vissa sätt alternativa medel för att komma till rätta med en fallerande verksamhet. Förutsättningarna för förfarandena är förvisso inte desamma – rekonstruktion är en möjlighet endast för företag vars livskraft kan säkras genom förfarandet. Samtidigt kan det finnas företag som skulle kunna uppfylla villkoren för båda förfarandena. I en sådan situation kan förekomsten av olika regler för gäldenärens avtal innebära ett skäl för gäldenären eller en borgenär att försöka inleda det ena eller andra förfarandet. Om reglerna vid konkurs är mer förmånliga för en leverantör kan det utgöra ett skäl för leverantören att motsätta sig en företagsrekonstruktion och i stället ansöka om gäldenärens konkurs. En skillnad i regelverken kan även inverka på det konkurstest som ska göras vid fastställelsen av en rekonstruktionsplan i en företagsrekonstruktion (4 kap. 24 § första stycket lagen om företagsrekonstruktion).

En reglering av gäldenärens avtal i konkurs bör alltså utformas med utgångspunkt i de regler som gäller vid företagsrekonstruktion. Det finns emellertid flera skillnader mellan en konkurs och en företagsrekonstruktion, som måste beaktas vid utformningen. Trots att en konkurs i någon mening kan ha ett rekonstruerande syfte

bygger konkursreglerna på att verksamheten i den aktuella juridiska personen ska avvecklas. Om inte de berörda avtalen ska överlåtas till en tredje part finns det ingen avtalsrelation bortom konkursens horisont. Till skillnad från vad som gäller i en företagsrekonstruktion förvaltas konkursgäldenärens egendom av konkursboet, för borgenärernas räkning. Det är boet, och inte gäldenären, som kan fullfölja avtalen.

Regleringen bör vara generell med endast nödvändiga undantag

Att regleringen av gäldenärens avtal i konkurs bör vara allmänt tillämplig innebär att den som utgångspunkt ska omfatta alla gäldenärens avtal. En sådan ordning skapar tydlighet, ökar förutsebarheten och harmoniserar det fragmentariska rättsläget. Ett generellt regelverk med få undantag föreslogs av både Förmånsrättskommittén och 2007 års insolvensutredning (SOU 2001:80 s. 216 och 217 och SOU 2010:2 del 1 s. 416). Så ser även regleringen ut i lagen om företagsrekonstruktion, där endast vissa begränsade undantag görs. Denna lösning rekommenderas även av UNCITRAL och Världsbanken.

Att regleringen ska vara generell och förutsebar talar för att den placeras i konkurslagen, snarare än i enskilda lagar om särskilda avtalstyper. Det gör även det faktum att inte alla avtalstyper är lagreglerade. En fördel med att införa regler i enskilda lagar är att varje regel kan anpassas till den särskilda avtalstypen, men denna fördel överväger inte fördelarna med en allmän och lättillgänglig reglering.

Konkurslagen gäller för både fysiska och juridiska personer men den absoluta majoriteten av konkurser avser de senare. En reglering om gäldenärens avtal har främst betydelse för företag, vilket kan tala för att reglerna endast behöver gälla för juridiska personer. Bland de fysiska personer som drabbas av en konkurs är dock en majoritet enskilda näringsidkare (67,5 procent år 2024). För dessa kan regelverket ha en funktion. Även om reglerna inte förväntas få någon större betydelse för andra fysiska personer framstår det inte som nödvändigt att begränsa tillämpningen till enbart näringsidkare (jfr 1 kap. 1 § lagen om företagsrekonstruktion). Reglerna bör alltså ha en generell tillämpning även i detta avseende.

För särskilda avtalstyper kan det finnas anledning att göra undantag från vissa eller alla regler. I lagen om företagsrekonstruktion finns det ett generellt undantag för anställningsavtal. I de nordiska länderna finns det undantag för de fall då rättsförhållandets karaktär kräver det. Ett sådant förslag lämnades även av Förmånsrättskommittén och 2007 års insolvensutredning. En särskild fråga är hur avtalstyper som redan regleras i annan lagstiftning ska hanteras. Till följd av att konkurslagen är subsidiär kommer sådan reglering att fortsätta att gälla, om den inte upphävs eller ändras. Det gäller t.ex. bestämmelserna i köplagen, jordabalken och försäkringsavtalslagen. Frågor om undantag och specialregler för vissa avtal behandlas i avsnitt 8.2.

4.3 Överlåtelse av avtal till en ny part

Bedömning

Frågor om konkursboets överlåtelse av gäldenärens avtal till en ny part bör bedömas i ett annat sammanhang.

Skälen för bedömningen

Gäldenärens avtal kan på olika sätt betraktas som tillgångar i konkursen. Konkursboet kan utnyttja fördelarna med ett avtal genom att inträda i det. Ett avtal kan också överlåtas, antingen för sig eller tillsammans med hela eller delar av gäldenärens verksamhet.

Det är typiskt sett inte möjligt för en part att fritt överlåta sin position i ett ömsesidigt förpliktande avtal. Avtalet innebär både rättigheter och skyldigheter, och en skuld kan inte överlåtas utan borgenärens medgivande. En fordran kan i princip överlåtas fritt, men avtalsrelationen är typiskt sett för komplex för att en rättighet ska kunna skäras ut och lämnas över till någon annan. Av den anledningen regleras det ofta i ett avtal att inte heller rättigheter får överlåtas, om inte motparten medger det.

Eftersom det inte finns några särskilda regler om avtal i konkurs, gäller allmänna regler för överlåtelse av gäldenärens avtal. Huruvida

konkursboet kan överlåta ett avtal som en tillgång beror alltså på avtalet i sig. Om motparten har hävt avtalet kan det förstås inte överlåtas. Ofta får den som förvärvar hela eller delar av gäldenärens verksamhet ingå nya avtal med kunder eller leverantörer.

För att konkursboet till fullo ska kunna utnyttja värdet i gäldenärens avtal kan det behöva ha en möjlighet att överlåta avtalen utan att motpartens samtycke krävs. Det skulle emellertid innebära en stor inskränkning i motpartens avtalsfrihet, som klart överstiger det intrång som en tvingande inträdesrätt för boet skulle innebära. Att införa en rätt för boet att överlåta gäldenärens avtal kräver särskilda överväganden. Några sådana överväganden gjordes inte av Förmånsrättskommittén eller 2007 års insolvensutredning. Det finns inte heller sådana regler i lagen om företagsrekonstruktion (se dock 4 kap. 4 § och prop. 2021/22:215 s. 172, 377–378 och 393).

I det nya insolvensdirektivet finns det regler om ett s.k. prepack-förfarande. Det innebär att, som ett förled i ett insolvensförfarande, gäldenärens verksamhet helt eller delvis överlåts till en utomstående part. Som beskrivs i avsnitt 2.3 innehåller direktivet vissa bestämmelser som handlar om överlåtelse av gäldenärens avtal. I korthet innebär reglerna att förvärvaren av gäldenärens verksamhet också ska överta vissa nödvändiga avtal. Det ska kunna ske utan motpartens medgivande.

Frågan om hur direktivets regler ska genomföras i svensk rätt behöver övervägas särskilt. Mot bakgrund av detta, och då det saknas tidigare överväganden om en tvingande rätt för boet att överlåta gäldenärens avtal, bör den frågan inte behandlas i denna promemoria. Den bör i stället övervägas i ett annat sammanhang, exempelvis i samband med genomförandet av det nya insolvensdirektivet.

5 Hävningshinder

Förslag

Efter att en ansökan om konkurs har gjorts ska en motpart i gäldenärens avtal inte få häva avtalet på grund av ett dröjsmål eller ett befarat dröjsmål på gäldenärens sida. Det ska endast gälla för avtal där det återstår ömsesidiga prestationer att fullgöra.

Om motparten inte kände till konkursansökan ska hävningen ändå gälla, om det annars vore uppenbart oskäligt.

Skälen för förslagen

Syftet med ett hävningshinder

I lagen om företagsrekonstruktion finns ett hinder mot att en motpart i vissa fall häver sitt avtal med gäldenären i samband med rekonstruktionen (3 kap. 1 §). Detta hävningshinder motsvarar i stor utsträckning de förslag till hävningshinder som lämnades av tidigare utredningar och som även omfattade konkurs (SOU 2001:80 s. 217 och 218 och SOU 2010:2 del 1 s. 417 och del 2 s. 17). Liknande bestämmelser återkommer i konkurslagstiftningen i andra länder.

Det finns ingen generellt gällande rätt eller begränsning för en part att häva ett avtal när motparten försätts i konkurs. Huruvida avtalet får hävas ska i stället bedömas utifrån de särskilda regler som gäller för avtalet. Sådana regler kan följa av avtalet, lag eller allmänna principer. Det anses allmänt sett inte vara ett avtalsbrott att försättas i konkurs, om det inte följer av det specifika avtalet. Konkurstillståndet medför dock att gäldenären inte får råda över sina tillgångar, varför avtalet inte kan uppfyllas efter konkursbeslutet om konkursboet inte medverkar till det. Dessutom innebär ofta

obeståndet i sig att gäldenären har svårt att utföra sin del av avtalet även i tiden före konkursen. Det gäller särskilt i fråga om betalning. Konkursen eller obeståndet kan alltså ofta leda till att avtalet får hävas på grund av ett avtalsbrott. Även när ett avtalsbrott ännu inte har inträffat kan tillstånden ge anledning att befara att gäldenären inte kommer att fullgöra sina skyldigheter enligt avtalet (anteciperat avtalsbrott). Det kan i sig ge motparten rätt att hålla inne sin prestation eller häva avtalet (jfr 61 och 62 §§ köplagen).

Gäldenärens avtalspart har ofta goda skäl för att häva avtalet i samband med konkursen. Det främsta skälet är att inte själv behöva prestera till en insolvent motpart. Det kan också handla om att avtalet grundas på en särskild relation med gäldenären eller dess ledning. Avtalsparten kan då vilja avsluta relationen när ett konkursbo med en förvaltare tar över gäldenärens verksamhet. Vidare kan en avtalspart vilja använda möjligheten att häva avtalet för att kräva bättre villkor, för det fall konkursboet vill att avtalet ska fullföljas. Möjligheten för gäldenärens motparter att häva sina avtal kan alltså innebära ett problem för konkursboet, när det finns ett värde i avtalet som boet vill utnyttja genom att träda in i det.

Det finns inget självständigt ändamål med ett hävningshinder i konkurs. Det är ingen mening i att behålla avtalsrelationer som boet inte vill träda in i. Såvida motpartens krav på att återfå sin prestation inte är sakrättsligt skyddad kan en hävning inte försätta parten i en bättre position än innan. Ett hävningshinder hjälper alltså inte boet i det avseendet. Syftet med ett hävningshinder är inte heller att tvinga motparterna att fortsätta prestera utan att få betalt. Det är i stället att skapa förutsättningar för konkursboet att inträda i de avtal som kan vara till nytta för boet och därigenom borgenärerna. Om motparterna får häva avtalen, t.ex. på grund av gäldenärens dröjsmål före konkursen, försämras förutsättningarna för ett inträde. En sådan ordning innebär också att gäldenärens motparter kan kräva alltför förmånliga villkor i utbyte mot att inte häva sina avtal.

Det bör införas ett hävningshinder i konkurslagen

Det finns flera skäl för att införa ett hävningshinder i konkurslagen. Ett hävningshinder kan ge konkursboet en möjlighet att inträda i gäldenärens avtal. Det kan också medföra en respit för förvaltaren

att överväga vilka avtal som kan vara relevanta. Intresset av att ha en reglering som motsvarar den i lagen om företagsrekonstruktion talar också för att ett hinder ska införas.

Ett hävningshinder innebär att en avtalspart inte får häva avtalet trots att den annars skulle ha rätt till det. Vilka hävningsgrunder som ska omfattas och huruvida regeln ska vara tvingande är inte självklart. Oavsett den närmare utformningen innebär hindret ett ingrepp i motpartens rättigheter enligt avtalet, särskilt om hindret är tvingande. En konkurs är dock en extraordinär situation, som nödvändigtvis ger upphov till avvägningar mellan olika intressen. I avvägningen mellan intresset av att fullt ut upprätthålla avtalsrättsliga principer och boets och borgenärernas intresse av att kunna dra nytta av gäldenärens avtal är det senare av större vikt. Ett hävningshinder behöver inte heller innebära att en avtalspart står helt utan skydd eller ska fortsätta presteras enligt avtalet utan kompensation. Hur avtalsparten ska kompenseras är dock en fråga om utformningen och verkningarna av konkursboets inträde i avtalet och behandlas därför i ett annat sammanhang (se avsnitt 7).

Ett argument som kan riktas mot ett hävningshinder är att det endast förskjuter tidpunkten för när en avtalspart, som inte vill inträda i en avtalsrelation med konkursboet, försöker få avtalet att upphöra. Med den nuvarande regleringen kan avtalsparten, även om gäldenären är i ett hävningsgrundande dröjsmål med betalning, välja att avvakta med en hävning i hopp om att situationen ska ordnas upp. Om den inte gör det, och konkursen är ett faktum, kan avtalsparten då häva avtalet. Med ett hävningshinder skulle, enligt argumentet, viljan att skjuta upp hävningen minska. Det skulle kunna få en konkursdrivande effekt, genom att väsentliga avtal hävs och kraven mot gäldenären ökar. Det skulle också kunna göra hävningshindret verkningslöst.

Även om ett hävningshinder i vissa fall kan leda till att en motpart vill häva avtalet i ett tidigare skede är det svårt att se att det skulle röra sig om ett utbrett problem. Det är särskilt svårt att se att det skulle leda till att fler företag försätts i konkurs. Om konkursen ändå är oundviklig och det endast är en fråga om när den ska inträffa, är det inte ett problem i sig om det sker tidigare på grund av att en eller flera motparter häver sina avtal. Om företaget vid tiden för hävningen har förutsättningar att klara sig, så är det i stället en kandidat för företagsrekonstruktion. I de fallen finns det redan ett

hävningshinder som kan bli aktuellt. En motpart som vill kunna häva sitt avtal fritt måste alltså redan ta hänsyn till det. Det har inte framkommit att hävningshindret i företagsrekonstruktion har lett till att märkbart fler avtal hävs i ett tidigare skede. Konkurs är emellertid en vanligare företeelse än företagsrekonstruktion och det är inte otänkbart att ett motsvarande hinder i konkurs skulle få en större ”hävningssdrivande” effekt. För motparten är dock själva konkursen ett större problem än vad ett hävningshinder är. Om det finns något hopp för gäldenärens verksamhet är det mer rationellt för motparten att försöka undvika en konkurs. Att häva avtalet i ett tidigare skede är inte heller en garanti för betalning, varken i eller utom konkursen. Ett hävningshinder i förening med en inträdesrätt för konkursboet innebär tvärtom en större chans till betalning för motparten, i och med att boets åtaganden kommer med något slags kompensation (se avsnitt 6.2 och 7).

Ett hävningshinder är av betydelse för om konkursboet på ett verkningfullt sätt ska kunna dra nytta av gäldenärens avtal. Skälen för ett hinder överväger de möjliga nackdelarna. Förslag på ett sådant hinder lämnades av tidigare utredningar och det finns i lagen om företagsrekonstruktion. Det bör därför införas i konkurslagen.

Utformningen av hindret

Eftersom hävningshindret syftar till att ge konkursboet en möjlighet att inträda i ett avtal bör det endast gälla för de avtal som är aktuella att inträda i. Det begränsar sig till sådana avtal där det återstår ömsesidiga förpliktelser för båda parter att utföra (se avsnitt 6.1). Vad gäller utformningen av hävningshindret i övrigt bör det baseras på det som redan finns i lagen om företagsrekonstruktion. Det ser i stort sett likadant ut som de förslag som tidigare lämnats för konkurs. Hindret avser hävning på grund av gäldenärens dröjsmål med betalning eller annan prestation. Det innebär att avtalet fortfarande kan hävas på grund av fel i prestationen. Det är rimligt att det motsvarande gäller i en konkurs. Tanken är att hävningshindret ska vara kopplat till gäldenärens obestånd och alltså inte gälla helt generellt (jfr SOU 2001:80 s. 185). En liknande reglering finns i Danmark och Norge, där hävning är tillåten om det finns en grund till det oaktat gäldenärens obestånd. Den regleringen innebär en viss

skillnad mot regeln i lagen om företagsrekonstruktion, som även omfattar dröjsmål som har en annan orsak än obeståndet. En sådan mer precis reglering kan förstås vara tilltalande. Samtidigt kan den ge upphov till svåra bedömningsfrågor om vad som är orsaken till dröjsmålet. Allmänt sett lär ett dröjsmål med betalning, men även med en leverans, bero på gäldenärens ansträngda ekonomiska situation i klart större utsträckning än vad som kan antas om ett fel i en leverans. Hävningshindret bör därför gälla i förhållande till gäldenärens dröjsmål, oavsett vad som är anledningen till det. Hävningshindret bör också, liksom vid företagsrekonstruktion, gälla i fråga om befarade dröjsmål. Annars skulle det förlora mycket av sin betydelse.

Hävningshindret i lagen om företagsrekonstruktion gäller i förhållande till dröjsmål som inträffat eller befarats inträffa *före* beslutet om rekonstruktion. I vissa fall kan dröjsmålet inträffa *efter* beslutet, t.ex. på grund av att förfallodagen för en betalning infaller då. I en konkurs bör en sådan situation inte ge motparten rätt att häva avtalet innan konkursboet har fått tillfälle att inträda i det. Hävningshindret bör därför gälla även i förhållande till gäldenärens dröjsmål som inträffar efter konkursbeslutet.

En skillnad mellan den bestämmelse som gäller vid företagsrekonstruktion och det förslag som Förmånsrättskommittén lämnade i fråga om konkurs handlar om vid vilken tidpunkt som hindret ska börja gälla. Förmånsrättskommittén föreslog att det skulle vara vid konkursbeslutet, snarare än ansökan. Kommitténs argument – att det kan ta lång tid innan en borgenärs konkursansökan kan bifallas – är inte alltför starkt. Så kan förvisso vara fallet men är det knappast alltid. Den vanligaste orsaken till att prövningen av en konkursansökan drar ut på tiden lär vara att den sökande borgenären medger uppskov med prövningen (2 kap. 20 § konkurslagen). Om borgenären är en avtalspart som vill häva sitt avtal kan den själv råda över situationen, antingen genom att inte medge längre uppskov eller återkalla sin ansökan för att därefter häva avtalet. Andra avtalsparter, som inte ansökt om konkurs men som också påverkas av hävningshindret, kan själva ge in en ansökan för att få till en prövning. Om gäldenären faktiskt är på obestånd – vilket i det beskrivna scenariot framstår som troligt – är det knappast en nackdel att prövningen på så sätt går snabbare. Eftersom gäldenärens ansökan om egen konkurs godkänns i princip omgående finns det

inte någon större risk för missbruk av hävningshindret från gäldenärens sida.

Förmänsrättskommittén och 2007 års insolvensutredning föreslog ett undantag från hävningshindret för en godtroende motpart, om hindret skulle vara uppenbart oskäligt mot denne. Något motsvarande undantag finns inte i lagen om företagsrekonstruktion. På samma sätt som vid en företagsrekonstruktion bör en motpart inte kunna sägas vara i god tro när beslutet om konkurs väl har registrerats i insolvensregistret (jfr prop. 2021/22:215 s. 147). En ansökan om konkurs registreras dock endast hos den behöriga domstolen. I jämförelse med företagsrekonstruktion är det i en konkurs vanligare att det är en borgenär som ger in ansökan. Det kan också hinna gå viss tid till konkursbeslutet. En avtalspart som inte känner till konkursansökan kan alltså under den tiden lämna en hävningsförklaring till gäldenären. Om denna går obesvarad – eller till och med godtas av gäldenären – är det rimligt att avtalsparten förhåller sig till och planerar sin verksamhet utifrån detta. Det kan innebära att avtalsparten inte utför sina prestationer enligt avtalet. Under sådana omständigheter vore det olyckligt att det först efter att ett konkursbeslut meddelats och en förvaltare utsetts, visar sig för avtalsparten att hävningen var ogiltig och att parten själv kan ha gjort sig skyldig till avtalsbrott.

För att förhindra en sådan följd bör hävningshindret i konkurslagen förenas med ett skydd för en godtroende motpart. Skyddet bör endast vara aktuellt under tiden mellan en ansökan och ett beslut om konkurs. Liksom föreslogs av tidigare utredningar bör undantaget endast gälla om det skulle vara uppenbart oskäligt mot avtalsparten om hävningen inte blev gällande. Den bedömningen bör ta sikte på huruvida avtalsparten med fog har inrättat sig efter sin hävning. Om gäldenären omedelbart efter att ha tagit emot en hävningsförklaring upplyser om att en konkursansökan har getts in finns det ingen anledning till att hävningshindret inte skulle gälla.

Ofta hävs ett avtal på grund av obestånd med stöd i en s.k. ipso facto-klausul. Det väcker frågor om hävningshindrets tvingande verkan och huruvida ipso facto-klausuler ska vara giltiga i en konkurs. Så är inte fallet i en företagsrekonstruktion. Frågan om regleringen ska vara tvingande avser inte endast hävningshindret utan regelverket i dess helhet. Den behandlas därför i ett sammanhang (se avsnitt 8.1).

6 Konkursboets inträde i gäldenärens avtal

6.1 Konkursboet ska få inträda i gäldenärens avtal

Förslag

Konkursboet ska få inträda i gäldenärens avtal, om det återstår ömsesidiga prestationer att fullgöra.

Gäldenärens motpart i avtalet ska kunna kräva att konkursboet lämnar besked om huruvida det avser att inträda. Motparten ska få hålla inne sin prestation till dess ett besked lämnas. Om boet inte lämnar besked inom skälig tid, ska motparten få häva avtalet. Detsamma ska gälla om boet meddelar att det inte avser att inträda i avtalet.

Om avtalet gäller fortlöpande eller delbara prestationer ska konkursboet ha möjlighet att inträda i avtalet endast avseende en begränsad del av de återstående förpliktelserna. Konkursboet ska inte få inträda i en begränsad del om det medför en betydande olägenhet för motparten eller om motpartens rätt till gäldenärens prestationer är sakrättsligt skyddad.

Skälen för förslagen

Konkursboet ska ha en rätt att inträda i ett avtal

Den centrala frågan för en reglering av gäldenärens avtal i konkurs handlar om konkursboets rätt att begära att ett avtal ska fullföljas. Det brukar kallas för att konkursboet inträder i avtalet och innebär att boet och motparten ska utföra de förpliktelser som återstår (se

vidare avsnitt 6.2). Frågan regleras inte i konkurslagen men för vissa slags avtal finns det lagregler om förutsättningarna för och verkningarna av ett inträde. I de oreglerade fallen råder det osäkerhet. Rent allmänt gäller dock att om boet inträder i ett avtal så svarar det för sina förpliktelser som för massaskuld, vilket innebär att motparten har rätt till betalning före borgenärer med konkursfordringar. Förmånsrättskommittén beskrev det som att boet genom att med massaansvar åta sig att utföra gäldenärens förpliktelser kan avvärja en hävning från motparten (SOU 2001:80 s. 85).

Ett inträde är endast relevant i förhållande till ömsesidigt förpliktande avtal där båda parter har förpliktelser kvar att utföra. I andra fall kan boet kräva att motparten utför den förpliktelse som återstår eller, när det är på gäldenärssidan som förpliktelsen finns, så får motparten göra gällande sitt krav som en fordran i konkursen. Om motpartens krav avser en prestation i natura är det typiskt sett mest gynnsamt för borgenärskollektivet att boet inte levererar. Motparten får då i stället ett krav på att återfå en betalning eller ett skadeståndskrav, vilket i egenskap av konkursfordran endast betalas till viss del, om ens alls. Om det i något fall är mer gynnsamt att utföra prestationen kan boet naturligtvis göra det. Detsamma gäller om motparten har ett sakrättsligt skyddat krav på att få prestationen.

I ett regelverk för gäldenärens avtal i konkurs är det naturligt att det ingår en inträdesrätt för konkursboet. Samtliga tidigare utredningar har föreslagit en inträdesrätt och en sådan finns också i andra länders lagstiftning och lyfts fram i de internationella råden. En motsvarande regel om fullföljd av avtal finns i 3 kap. 2 § lagen om företagsrekonstruktion. Frågan är alltså inte om det ska finnas en möjlighet för konkursboet att inträda i avtalen, utan hur denna ska se ut. Utgångspunkten för de fortsatta övervägandena är alltså att konkursboet ska få träda in i gäldenärens avtal.

I fråga om utformningen av reglerna är de tidigare förslagen i stort sett samstämmiga. Det rör sig för det första om en rätt för konkursboet att – utan motpartens samtycke – bestämma att ett avtal ska fullföljas. Vidare innebär förslagen att för avtal med fortlöpande eller delbara prestationer ska konkursboet kunna välja att träda in i endast en del av avtalet. Ett undantag föreslås dock gälla om ett sådant partiellt inträde skulle innebära en betydande

olägenhet för motparten. Bestämmelsen i lagen om företagsrekonstruktion ser i stort sett ut på samma sätt.

Det huvudsakliga syftet för konkursboet att träda in i gäldenärens avtal är att dra nytta av motpartens prestation. Det kan även finnas fördelar med att hålla avtalsrelationen intakt, för att underlätta en överlåtelse av hela eller delar av gäldenärens verksamhet. Det är inte aktuellt i alla konkurser. Det är inte heller alla avtal som är relevanta att behålla. Det är därför naturligt att möjligheten att inträda i avtalen ska vara just en rätt för boet, där förvaltaren kan välja vilka avtal som ska fullföljas. Det bör vidare krävas att boet aktivt inträder i avtalet för att bli bundet av det. Det är viktigare att konkursboet inte blir bundet av ett avtal på grund av passivitet än att boet går miste om ett avtal på grund av ett uteblivet svar.

Att konkursboet kan inträda i ett avtal mot motpartens vilja är redan fallet för vissa avtalstyper som är reglerade i lag. I andra fall råder det större osäkerhet. Det framstår som ändamålsenligt att ett inträde inte ska kräva motpartens samtycke. Det omvända skulle i praktiken göra inträdet till en förhandlingsfråga och omintetgöra fördelarna med en reglerad inträdesrätt. Motpartens intresse att själv få bestämma vem den ska ingå avtal med väger här inte lika tungt som annars. När regleringen finns på plats är det en förutsebar möjlighet att ens avtalspart kan försättas i konkurs och att konkursboet då kan komma att inträda.

Enligt gällande rätt är utgångspunkten att om konkursboet inte vill inträda i ett avtal fortsätter det att gälla mellan motparten och gäldenären. Så är också fallet vid företagsrekonstruktion (se prop. 2021/22:215 s. 367). I en konkurs framstår den ordningen som mindre lämplig. Gäldenären är i princip alltid förhindrad att själv fullfölja ett avtal, eftersom den inte råder över de tillgångar som hör till konkursboet. För motparten finns det typiskt sett en vilja och en möjlighet att låta avtalet upphöra (se t.ex. 62 § köplagen). Även för konkursboet kan det vara bättre att avtal som inte bedöms vara värda att inträda i upphör och att eventuella naturaförpliktelser omvandlas till fordringar i pengar, t.ex. ett krav på att återfå en betalning.

Frågan är hur avtalen i dessa fall ska upphöra. Tidigare förslag till regler har innehållit en rätt för motparten att häva avtalet om konkursboet inte vill inträda i det. Detsamma gäller enligt dansk och norsk rätt. En annan möjlighet är att låta avtalen upphöra automatiskt, som om de hade hävts. Det har fördelen att det inte

kräver någon åtgärd från motpartens sida. Vidare förhindrar det en motpart från att hålla fast i ett avtal med gäldenären, när det kan hindra en effektiv avveckling av konkursen. Det kan vara fallet vid ett nyttjanderättsavtal, där motparten har besittning till en av gäldenären upplåten egendom. I ett sådant fall är det dock möjligt för boet att säga upp avtalet utan att inträda, enligt de villkor och regler som gäller för det. Det finns även en fördel med en aktivitetsplikt för motparten. Det ger motparten anledning att överväga sin uppsägning och beräkna sina krav med anledning av att avtalet upphör i förtid. En sådan ordning är också mest lik den som gäller i företagsrekonstruktion och bör gälla även i konkurs.

Det framgår inte av lagen om företagsrekonstruktion (3 kap. 6 §) att motparten alltid har rätt att säga upp avtalet när gäldenären meddelar att det inte ska fullföljas. Däremot framgår det att motparten får häva avtalet i den del som inte ska fullföljas, när avtalet endast delvis ska fullföljas. Även utan en uttrycklig rätt att häva avtalet när konkursboet inte vill inträda i det, kan motparten ofta ha rätt att göra det med stöd av de regler som annars gäller för avtalet. Det framstår dock som mer motiverat med en uttrycklig hävningsrätt i konkurslagen. Det undanröjer onödiga bedömningsmoment, i en situation där det typiskt sett gynnar samtliga att avtalen upphör på ett enkelt sätt.

För motpartens del är det självklart viktigt att så snart som möjligt få veta om konkursboet ska inträda i avtalet. Mot detta intresse står konkursförvaltarens behov av att sätta sig in i gäldenärens avtal och avgöra vilka som bör fullföljas. Den lösning som föreslagits av tidigare utredningar, och som finns i 3 kap. 6 § lagen om företagsrekonstruktion och 63 § köplagen, liksom i de övriga nordiska länderna, är att motparten kan begära att boet inom skälig tid ger besked om huruvida det vill inträda. En sådan lösning bör användas även i konkurslagen.

Den tid som behövs för förvaltaren att sätta sig in i avtalen kan variera, varför det inte är lämpligt att i lagen ange en fast frist. I de flesta fall bör ett besked kunna ges inom två veckor från begäran. Om frågan är brådskande, bör motparten meddela konkursförvaltaren det. För en motpart som står i begrepp att utföra sin prestation kan det vara särskilt angeläget att få besked om huruvida boet kommer att inträda i avtalet och utföra gäldenärens motprestation. Det är inte alltid som motparten då har rätt att hålla inne sin

prestation enligt de regler som gäller för avtalet. Valet står alltså mellan att utföra prestationen utan säkerhet eller att själv hamna i dröjsmål. I en sådan situation bör motparten få hålla inne sin prestation till dess ett besked lämnas, vilket bör framgå av den nya regleringen. Det avviker från det som gäller enligt lagen om företagsrekonstruktion. Det framstår dock som en enklare och mer ändamålsenlig reglering än att motparten endast har rätt att återfå sin prestation om boet inte inträder (se avsnitt 7.2, jfr 3 kap. 7 § lagen om företagsrekonstruktion).

Om boet inte lämnar ett besked inom skälig tid bör motparten få häva avtalet. Detsamma bör gälla om boet meddelar att det inte vill inträda, oavsett om det då har gått skälig tid. Regeln bör därför utformas på det sättet. Följderna av att motparten häver avtalet får avgöras enligt de regler som gäller för avtalet. Eftersom boet i ett sådant läge inte har åtagit sig några förpliktelser enligt avtalet utgör motpartens krav på grund av hävningen, t.ex. skadestånd, en konkursfordran. Det behövs ingen särskild bestämmelse om det.

Konkursboet ska få inträda i en del av ett avtal

I vissa fall kan konkursboet vara intresserat av endast en del av avtalet. Det kan vara fallet vid avtal som löper på lång tid eller som avser flera på varandra följande leveranser. Boet kan då t.ex. vilja att motparten ska utföra tio, i stället för hundra, kommande leveranser. Utan en sådan möjlighet måste konkursboet antingen bestämma att avtalet ska fullföljas i dess helhet eller riskera att motparten häver avtalet. Tidigare utredningar har därför föreslagit en rätt till ett begränsat inträde. Den möjligheten finns även för gäldenären vid företagsrekonstruktion (3 kap. 2 § andra stycket lagen om företagsrekonstruktion). Som angavs vid införandet av den lagen innebär det även fördelar för motparten. Det minskar risken för att boet utan förvarning slutar att fullgöra sin del av avtalet. Med en rätt till begränsat inträde får motparten tidigt veta vilken del av avtalet som ska fullföljas (se prop. 2021/22:215 s. 150). En sådan rätt till begränsat inträde bör införas i konkurslagen.

Möjligheten till ett begränsat inträde bör gälla när prestationerna är fortlöpande eller delbara. Så är fallet vid t.ex. ett hyresavtal, ett avtal om successiva leveranser eller om leverans av en viss kvantitet

av en fungibel vara. Detta utesluter dock avbetalningsköp och avtal om finansiell leasing, eftersom varken gäldenärens eller motpartens prestationer i det fallet kan sägas vara fortlöpande eller delbara (se prop. 2021/22:215 s. 150).

Det bör inte vara möjligt med ett begränsat inträde när motparten har en sakrättsligt skyddad rätt till gäldenärens prestation, eftersom en sådan möjlighet skulle sätta sakrätten ur spel. Det bör inte heller vara möjligt för konkursboet att inträda i ett avtal till viss del om detta innebär en betydande olägenhet för motparten. Så kan t.ex. vara fallet om flera leveranser ska användas till samma ändamål (se 3 kap. 2 § andra stycket lagen om företagsrekonstruktion och prop. 2021/22:215 s. 151, jfr 43 och 44 §§ köplagen och prop. 1988/89:76 s. 150).

Om konkursboet endast inträder i en del av ett avtal bör motparten få rätt att häva avtalet i övriga delar. Eventuella krav med anledning av det får göras gällande som konkursfordringar.

6.2 Konkursboet och motparten ska fullfölja avtalet

Förslag

Om konkursboet inträder i ett av gäldenärens avtal ska boet och motparten fullgöra de prestationer som återstår enligt den del av avtalet som ska fullföljas. Avtalet ska gälla för konkursboet på motsvarande sätt som för gäldenären.

Om gäldenärens prestationer enligt avtalet inte kan delas upp utan betydande olägenhet för motparten, ska konkursboet även fullgöra sådana prestationer som svarar mot prestationer som motparten har fullgjort före konkursbeslutet.

Motpartens krav på grund av ett inträde ska utgöra massafordringar.

Bedömning

Det bör inte införas en särskild möjlighet att jämka ett avtal som konkursboet har inträtt i.

Skälen för förslagen och bedömningen

Konkursboet och motparten ska fullgöra de förpliktelser som återstår

Det som brukar avses med att konkursboet inträder i ett avtal är att boet och motparten ska fullfölja avtalet. Avtalsvillkoren gäller på samma sätt för boet som för gäldenären och boet blir förpliktat på samma sätt. Genom att boet tar på sig gäldenärens förpliktelser får motparten motsvarande krav mot boet, dvs. massafordringar. Det följer redan av att boet tar på sig förpliktelserna och behöver inte framgå direkt av lagen (jfr 3 kap. 3 § tredje stycket lagen om företagsrekonstruktion och SOU 2001:80 s. 229).

Ett inträde bör endast omfatta återstående, ömsesidiga förpliktelser. Det ska alltså inte innebära att boet åtar sig något ansvar för en prestation som gäldenären har försummat och som inte motsvaras av en återstående prestation på motpartens sida. Konkursboet bör inte, som förespråkas i UNCITRAL:s guide för insolvenslagstiftning, rent allmänt vara skyldigt att läka gäldenärens avtalsbrott före ett inträde. Vid löpande avtal eller avtal om successiva leveranser bör konkursboet alltså inte vara skyldigt att utföra gäldenärens förpliktelser för vilka motparten före konkursutbrottet utfört sin motprestation (jfr rättsfallet NJA 1989 s. 206). Om inträdet däremot avser ett avtal där gäldenären är i dröjsmål med den prestation som motsvarar motpartens återstående förpliktelse (t.ex. leverans respektive betalning för en specifik vara), bör boet fullgöra prestationen.

I vissa fall kan den nu beskrivna ordningen medföra ett orimligt resultat. Så kan vara fallet när gäldenärens förpliktelser inte kan delas upp. Det kan t.ex. vara fråga om att leverera en maskin eller utföra en entreprenad som utgör en enhet. Om motparten i en sådan situation har betalat en del av ersättningen före konkursbeslutet skulle konkursboet vid ett inträde alltså inte vara skyldigt att utföra en prestation som svarar mot den betalade ersättningen. Det kan dock vara omöjligt att avgränsa vilken prestation det rör sig om. En sådan avgränsning kan också leda till ett för motparten orimligt resultat. Konkursboet bör i sådana situationer vara skyldigt att utföra även sådana förpliktelser som svarar mot prestationer som motparten har fullgjort före konkursbeslutet (jfr 3 kap. 3 § andra stycket lagen om företagsrekonstruktion).

När konkursboet inträder i avtalet gäller alltså avtalsvillkoren även för boet. Det bör också omfatta ansvar för fel i utförandet, garantibestämmelser och liknande. Annars skulle värdet på boets prestationer kraftigt minska för motparten, utan någon kompensation. Eftersom inträdet som huvudregel endast avser de av gäldenärens förpliktelser som återstår, gäller konkursboets ansvar inte för fel i en av gäldenären utförd prestation. Motpartens krav på grund av felet får i stället göras gällande som en konkursfordran. Detsamma gäller garantier och liknande ansvar i förhållande till redan utförda prestationer. En annan ordning skulle medföra ett för långtgående ansvar för konkursboet och ge motparten omotiverade fördelar framför övriga avtalsparter/borgenärer.

Det behövs ingen särskild jämningsbestämmelse

Förmånsrättskommittén lämnade i sitt betänkande ett förslag på en särskild jämningsregel. Den skulle tillämpas om avtalets fördelning av vederlag för olika prestationer var uppenbart missvisande. Syftet var att komma till rätta med situationer då ett inträde medför att motparten får avsevärt mindre betalt än som motiveras av dess prestation eller värdet för gäldenären (SOU 2001:80 s. 194, 195 och 225). 2007 års insolvensutredning menade att jämningsregeln var avsedd för en så pass ovanlig situation att det inte motiverade en särskild lagregel (SOU 2010:2 del 1 s. 426).

Någon jämningsregel finns inte i lagen om företagsrekonstruktion. Lagrådet föreslog en sådan regel, till skydd för rekonstruktionens syfte snarare än motparten. Enligt Lagrådets förslag skulle ett avtal kunna jämkas inom ramen för rekonstruktionen om avtalets fördelar för rekonstruktion stod i ett uppenbart missförhållande till dess nackdelar. Jämningen föreslogs innebära att motpartens krav skulle omfattas av en skuldnedläggning, i den utsträckning som var skälig (prop. 2021/22:215 s. 682).

Regeringen ansåg att någon jämningsregel inte skulle införas. Skälen för det var att rekonstruktörerna kunde förutsättas göra noggranna överväganden innan samtycke lämnades till att ett avtal skulle fullföljas. Det ansågs inte motiverat att en eventuell felbedömning skulle gå ut över motparten (prop. 2021/22:215 s. 149 och 150).

En jämningsregel i konkurslagen skulle kunna ta sikte på situationer där nackdelarna med ett inträde för konkursboet, och därmed borgenärerna, klart överstiger fördelarna. Det skulle kunna vara fallet när konkursförvaltaren på grund av tidsnöd inte hunnit bedöma följderna av att inträda i ett avtal, t.ex. ett hyresavtal eller ett annat långvarigt avtal och där det saknas förutsättningar att säga upp avtalet med kort varsel. En jämkning borde då, som Lagrådet förespråkade, mynna ut i att en andel av motpartens massafordringar i stället behandlas som konkursfordringar. Ett inträde kan dock också leda till nackdelar för motparten som inte står i proportion till fördelarna för boet. Till skillnad från vad Lagrådets förslag borde det därför även vara möjligt att jämka utfallet till motpartens fördel. Det skulle kunna göras på omvänt sätt, genom att en andel av motpartens konkursfordringar ska anses vara massafordringar.

Oavsett hur en jämningsregel närmare skulle kunna utformas gör sig de skäl som regeringen anförde mot en jämningsregel i företagsrekonstruktion gällande även i en konkurs. Något sådant förslag lämnas därför inte här.

6.3 Möjligheten till kvittning ska begränsas

Förslag

Motparten ska inte få använda en fordran som uppkommit före konkursbeslutet för att kvitta mot konkursboets fordran på grund av ett inträde i ett avtal.

En borgenär ska inte få kvitta i en konkurs, när kvittning var utesluten i en föregående företagsrekonstruktion.

Skälen för förslagen

En konkursfordran ska inte få kvittas mot konkursboets fordran

En borgenär får kvitta en konkursfordran mot en fordran som gäldenären hade mot honom eller henne när konkursbeslutet meddelades. Detta gäller dock inte om kvittning var utesluten utom

konkurs på grund av fordringarnas beskaffenhet och i vissa andra fall (5 kap. 15 och 16 §§ konkurslagen).

Om en avtalspart har en fordran vid konkursbeslutet, t.ex. på grund av utebliven leverans från gäldenären, och konkursboet sedan utför en annan leverans enligt samma avtal, anses boets krav på betalning vara grundat på avtalet och inte på själva leveransen. Kravet anses därför ha funnits vid konkursbeslutet och avtalsparten kan använda sin konkursfordran till kvittning mot konkursboets fordran. (Se rättsfallen NJA 1916 s. 154 och NJA 1996 s. 368, se även SOU 2001:80 s. 92). Det försätter motparten i ett bättre läge än övriga borgenärer och minskar påtagligt värdet av ett inträde för boet. Möjligheten att kvitta en konkursfordran mot boets krav på betalning för en prestation efter ett inträde bör därför tas bort (jfr 5 kap. 4 § andra stycket lagen om företagsrekonstruktion).

En borgenär ska inte få kvitta när det var uteslutet i en föregående företagsrekonstruktion

I företagsrekonstruktion gäller särskilda regler för kvittning (5 kap. 4–8 §§ lagen om företagsrekonstruktion). De motsvarar i flera delar de kvittningsregler som gäller i konkurs (5 kap. 15–17 §§ konkurslagen). Det är inte helt ovanligt att en konkurs har föregåtts av en företagsrekonstruktion. Under rekonstruktionen kan det ha uppkommit fordringar som inte fick användas till kvittning i rekonstruktionen. Det finns dock ingenting som hindrar att samma fordran används till kvittning i en efterföljande konkurs. Högsta domstolen har i ett avgörande lyft fram detta som en brist i regelsystemen (rättsfallet NJA 2009 s. 291). Som domstolen påtalar innebär möjligheten att kvitta i gäldenärens konkurs, när det inte är tillåtet under en föregående företagsrekonstruktion, att borgenären kan ha ett mindre intresse av att rekonstruktionen ska lyckas. Ett liknande påpekande gjordes av Lagrådet i dess yttrande över förslaget till ny lag om företagsrekonstruktion (prop. 2021/22:215 s. 689).

Det bör införas en begränsning av möjligheten att kvitta i en konkurs när det inte var möjligt i en föregående företagsrekonstruktion. Begränsningen bör gälla när rekonstruktionen kan sägas ha misslyckats. Tillämpningen bör därför begränsas till de fall då konkursen har inletts på grund av en ansökan som gavs in senast en kort tid efter att rekonstruktionen avslutades. Det omfattar också

sådana ansökningar som getts in före eller under rekonstruktionen (jfr 2 kap. 10 a § konkurslagen och 6 kap. 1 § andra stycket lagen om företagsrekonstruktion).

7 Motpartens ställning vid ett inträde

7.1 Motparten ska ha rätt till säkerhet och få häva avtalet i vissa fall

Förslag

Konkursboet ska vara skyldigt att på motpartens begäran ställa säkerhet för sin fullgörelse av ett avtal, om motparten ska prestera före konkursboet och tiden för motpartens fullgörelse är inne. Motparten ska få hålla inne sin prestation till dess säkerheten ställs.

Om tiden för motpartens fullgörelse inte är inne ska boet vara skyldigt att ställa säkerhet endast om det av någon särskild anledning är nödvändigt för att skydda motparten mot förlust.

Om konkursboet inte utan oskäligt uppehåll ställer tillräcklig säkerhet ska motparten ha rätt att häva avtalet. Detsamma ska gälla om konkursboet inte i rätt tid fullgör sina skyldigheter enligt avtalet. Motparten ska ha rätt till skadestånd från konkursboet. Vid avtalsbrott i andra fall ska de regler som annars gäller för avtalet tillämpas.

Skälen för förslagen

Konkursboet ska i vissa fall ställa säkerhet för sin prestation

I och med konkursboets inträde i avtalet befinner sig motparten i en riskfylld avtalsrelation. Boet existerar ju enbart på grund av gäldenärens bristande betalningsförmåga. Ett inträde måste därför

förenas med ett skydd för motparten. En del av skyddet består i att dess krav mot boet utgör massafordringar, vilka kommer med en rätt till betalning före konkursfordringarna. Därutöver har tidigare utredningar ansett att konkursboet antingen ska prestera före motparten, och därmed eliminera kreditrisken för denne, eller ställa säkerhet för sin prestation (SOU 2001:80 s. 223–225 och SOU 2010:2 del 1 s. 419). Förslagen motsvarar det som gäller vid köp (63 § andra stycket köplagen). Det innebär att när motparten enligt avtalet ska prestera före konkursboet, och tiden för fullgörelse är inne, kan motparten antingen kräva att boet presterar först eller ställer säkerhet utan oskäligt uppehåll. En motsvarande bestämmelse finns i lagen om företagsrekonstruktion (3 kap. 4 §).

En skyldighet att prestera först eller ställa säkerhet är till nackdel för boet, som får sämre villkor än gäldenären hade. Samtidigt vore det ett högt krav att ställa på motparten, att denne ska ta en ny risk gentemot boet. Motparten har också säkerhet i sin egen prestation. Enligt allmänna regler har motparten rätt att hålla inne prestationen, om det finns starka skäl att anta att motprestationen inte kommer att utföras (jfr 61 § köplagen). Även om det knappast kan sägas att det alltid finns skäl att befara att konkursboet inte kommer att prestera, så är situationerna delvis överlappande. Oavsett vilket bör reglerna i konkurslagen motsvara dem i lagen om företagsrekonstruktion. Det finns inte tillräckligt starka skäl att här frångå den utgångspunkten. En bestämmelse som motsvarar den i 3 kap. 4 § lagen om företagsrekonstruktion bör alltså införas i konkurslagen. Av bestämmelsen framgår det inte att gäldenären kan utföra sin prestation i förtid, i stället för att ställa säkerhet. Det framstår dock som en självklarhet, som inte måste framgå uttryckligen (jfr prop. 2021/22:215 s. 150 och 63 § andra stycket köplagen).

Vad som är en rimlig tid för att ställa säkerhet får bedömas från fall till fall. Det kan bl.a. bero på hur svårt det är att bedöma vilken säkerhet som krävs och hur snart motparten ska prestera enligt avtalet. I något fall kan det tänkas att tiden för prestationen infaller före det att säkerheten senast ska ställas. Då bör motparten inte vara skyldig att prestera förrän det har gjorts. Det skulle ta bort hela poängen med säkerheten.

Om tiden för motpartens prestation inte är inne saknas det typiskt sett behov av någon annan säkerhet än den som motparten har i sin egen prestation. I något fall kan det ändå behövas säkerhet

för att skydda motparten mot förlust. Så kan t.ex. vara fallet om avtalet avser en vara med lång leveranstid, som är speciellt tillverkad för gäldenärens verksamhet, och det finns en risk att konkursboet inte kommer att kunna betala för varan när den väl är tillverkad (se prop. 1988/89:76 s. 184). Det bör införas en regel med innebörden att om tiden för motpartens fullgörelse inte är inne ska boet vara skyldigt att ställa säkerhet endast om det av någon särskild anledning är nödvändigt för att skydda motparten mot förlust. Det motsvarar bestämmelsen i 63 § andra stycket andra meningen köplagen och 3 kap. 4 § andra meningen lagen om företagsrekonstruktion.

Motparten bör i vissa fall få häva avtalet gentemot konkursboet

Som föreslås i avsnitt 6.1 ska motparten få häva avtalet om konkursboet inte vill inträda i det eller inte inom skälig tid lämnar besked i den frågan. Motparten föreslås även få häva avtalet i de delar som inte ska fullföljas. Hävningen har i samtliga dessa fall samband med att konkursboet inte vill inträda i avtalet och tar på så sätt sikte på avtalsrelationen med gäldenären.

När konkursboet har inträtt i ett avtal tar det över gäldenärens förpliktelser i den del av avtalet som ska fullföljas. Boet kan därmed också komma att bryta mot avtalet. Följderna av ett sådant avtalsbrott regleras i avtalet eller de regler som gäller för det. Om konkursboet inte i rätt tid fullgör de förpliktelser som övertagits bör motparten få en särskild rätt att häva avtalet. En sådan rätt finns när gäldenären har begärt fullföljd i en företagsrekonstruktion (3 kap. 5 § lagen om företagsrekonstruktion). Det gäller endast vid dröjsmål och inte vid fel i utförandet (prop. 2021/22:215 s. 370). Detsamma bör gälla i konkurs.

I en företagsrekonstruktion har motparten också rätt att häva avtalet om gäldenären inte ställer säkerhet för sin prestation i rätt tid (se även 63 § köplagen). En motsvarande regel bör införas i konkurslagen. Motparten bör inte vara skyldig att prestera före konkursboet, om inte boet först ställer säkerhet. Motparten står alltså inte någon risk i den situationen. Men om boet inte ställer någon säkerhet blir avtalsbundenheten haltande. För motpartens skull – men även för att främja en snabb avveckling av konkursen – bör därför avtalet i ett sådant fall kunna avslutas.

En hävning innebär att framtida prestationer inte ska utföras. Utförda prestationer ska om möjligt återgå. Motpartens hävning med stöd av de föreslagna bestämmelserna bör endast omfatta de prestationer som följer av konkursboets inträde. Det innebär att ett krav på att återfå en betalning bör utgöra en massafordran – och ställd säkerhet få tas i anspråk – endast i fråga om en betalning som gjorts för boets prestation. Detta bör gälla även om motparten i något ovanligt fall kan ha skäl att också häva avtalet avseende leveranser som utförts av gäldenären (jfr 44 § tredje stycket köplagen). Motpartens krav på att återfå betalning för gäldenärens prestationer bör alltså utgöra konkursfordringar.

Motpartens rätt att kräva fullgörelse eller skadestånd på grund av ett dröjsmål bör följa av de regler som gäller för avtalet i övrigt och som till följd av inträdet även gäller för boet. Detsamma bör gälla för påföljder på grund av fel i utförandet. Motpartens krav på grund av konkursboets handlande bör utgöra massafordringar.

7.2 Motparten bör kunna få tillbaka prestationer som konkursboet tar emot

Förslag

Om konkursboet tar emot en prestation från en motpart, utan att boet inträder i avtalet, ska prestationen lämnas tillbaka om motparten begär det.

Om konkursboet förfogar över prestationen på ett sätt som gör att den inte kan lämnas tillbaka väsentligen oförändrad eller oförminskad, ska konkursboet anses ha inträtt i avtalet i fråga om prestationen. Detsamma ska gälla om prestationen är sådan att den inte kan lämnas tillbaka.

Konkursboet ska anses ha inträtt i avtalet endast om förvaltaren kände till eller borde ha känt till att en prestation har tagits emot eller det avtal som prestationen avser.

Skälen för förslagen

Om en säljare efter köparens konkurs lämnar varan till konkursboet och betalning inte har skett, har säljaren rätt att kräva tillbaka varan (s.k. aktiv stoppningsrätt). Boet kan hindra ett tillbakatagande genom att omedelbart betala för varan eller, om köpesumman inte har förfallit till betalning, ställa godtagbar säkerhet för betalningen (63 § fjärde stycket köplagen). Ett motsvarande skydd gäller i en företagsrekonstruktion för alla slags prestationer, t.ex. en förskotts-betalning (3 kap. 7 § första stycket lagen om företagsrekonstruktion). Ett förslag på en motsvarande reglering i konkurs lämnades av Förmånsrättskommittén. Ett sådant skydd för motparten bör införas i konkurslagen.

Skyddet blir aktuellt när gäldenären inte har utfört sin prestation och boet inte vill inträda i avtalet. Om boet inträder gäller reglerna om inträde, vilket innebär att boet antingen ska prestera eller, om dess prestation ska utföras först senare, ställa säkerhet för den (se avsnitt 7.1). Regeln behövs t.ex. när motparten av misstag gör en betalning utan att ha fått bekräftat att boet vill inträda.

I vissa fall kan konkursboet ha förbrukat motpartens prestation på ett sådant sätt att den inte kan lämnas tillbaka i ett oförändrat eller oförminskat skick. Vidare är vissa prestationer sådana att de inte kan lämnas tillbaka, t.ex. vid en nyttjanderätt eller ett licensavtal. I dessa fall måste motparten kompenseras för konkursboets utnyttjande av prestationen. I lagen om företagsrekonstruktion har en lösning valts som innebär att gäldenären ska anses ha bestämt att avtalet ska fullföljas i den delen (3 kap. 7 § andra stycket). Den bygger på vad som i konkurs gäller för köp (63 § femte stycket köplagen). Motsvarande bör gälla allmänt i konkurs.

I företagsrekonstruktion finns ett särskilt undantag från när gäldenären ska anses ha bestämt att avtalet ska fullföljas. Det gäller när rekonstruktören inte kände till eller borde ha känt till att prestationen tagits emot eller det avtal som prestationen avser (3 kap. 7 § tredje stycket). Bakgrunden är att rekonstruktören, som i många fall måste godkänna att gäldenären åtar sig nya förpliktelser under rekonstruktionen, ska få tid för att sätta sig in i gäldenärens avtal och tillgångar (prop. 2021/22:215 s. 155). Något motsvarande förslag lämnades inte av Förmånsrättskommittén, men av 2007 års insolvensutredning (SOU 2010:2 del 1 s. 427). Även Förmånsrätts-

kommittén var dock av uppfattningen att förvaltarens kännedom om förfogandet var en förutsättning för massaansvar (SOU 2001:80 s. 231).

Det finns skäl för en regel i konkurslagen som motsvarar den i lagen om företagsrekonstruktion. Liksom en rekonstruktör behöver förvaltaren tid för att sätta sig in i gäldenärens avtal och tillgångar. Det kan bli betungande för boet och borgenärerna om t.ex. ett utnyttjande av hyrd utrustning leder till ett massaansvar som inte var avsett. Det är från ett praktiskt perspektiv mer lämpligt att motparten står risken för att boet förfogar över en prestation som lämnats efter konkursbeslutet. Det är en enkel åtgärd att underrätta förvaltaren om att en prestation har lämnats och begära besked om boet vill inträda.

Mot en sådan regel talar främst rättssystematiska skäl. När en motpart har lämnat en prestation som boet förfogat över så att den inte kan återlämnas har motparten gått miste om sin separationsrätt. Typiskt sett skulle motparten då få en massafordran motsvarande värdet på den egendom som skulle separeras. Detta uppmärksammades av Lagrådet i samband med införandet av lagen om företagsrekonstruktion (prop. 2021/22:215 s. 683–684). Till skillnad från Lagrådet ansåg regeringen att motpartens fordran inte skulle anses ha uppkommit under rekonstruktionen och därmed omfattas av en skulduppställning (prop. 2021/22:215 s. 155–156).

De praktiska skälen och skyddet för konkursboet och borgenärerna väger tyngre än de systematiska skälen. Vidare bör regleringen i konkurs motsvara den i företagsrekonstruktion i så stor utsträckning som möjligt. En regel bör alltså införas, som innebär att boet ska anses ha inträtt i avtalet endast om förvaltaren kände till eller borde ha känt till att en prestation har tagits emot eller det avtal som prestationen avser.

7.3 Särskilda regler för användande av en hyreslokal och arbetstagares fordringar

Förslag

Om konkursboet fortsätter att använda en lokal enligt ett hyresavtal, ska boet anses ha inträtt i avtalet i fråga om prestationen. Det ska dock gälla först efter att en månad har gått från konkursbeslutet.

Konkursboet ska även i fortsättningen ansvara för en arbetstagares fordran på lön eller annan ersättning för arbete som avser tid efter en månad från konkursbeslutet. Bestämmelsen ska förtydligas så att det framgår att den gäller när konkursboet inte inträder i avtalet.

Skälen för förslagen

Konkursboets användande av en hyreslokal

Förslaget om att konkursboet ska anses ha inträtt i ett avtal när boet utnyttjar en prestation som inte kan lämnas tillbaka omfattar även användandet av en hyreslokal. Enligt det förslaget blir alltså boet, när förvaltaren känner till lokalen och avtalet, massaansvarigt för hyresfordringarna.

I 12 kap. jordabalken finns det en särskild regel för den situationen att konkursboet inte vill inträda i hyresavtalet. Om hyresvärden uppmanar boet att ställa lokalen till hyresvärdens förfogande och boet inte gör det inom en månad, ansvarar boet för hyran från konkursbeslutet till dess boet gör det (12 kap. 31 § femte stycket jordabalken). Det innebär att boet under en månad från begäran kan använda lokalen utan massaansvar.

Bestämmelsen i jordabalken kan jämföras med den regel som Förmånsrättskommittén föreslog i fråga om lokalhyresavtal. Förslaget innebar att boet skulle betala vederlag för sitt användande av lokalen efter en övergångstid på sju dagar. I övrigt skulle samma regler gälla som för övriga prestationer som inte kan återlämnas (SOU 2001:80 s. 62, 230 och 231). I lagen om företagsrekon-

struktion har en sådan lösning valts i fråga om lokallyresavtal, dock med en övergångsperiod om en månad från beslutet om rekonstruktion (3 kap. 8 §).

Den särskilda regeln i jordabalken har inte någon särskild fördel framför den lösning som valts i lagen om företagsrekonstruktion. Det skäl som lyftes fram vid införandet av regeln var att konkursboet inte bör bli bundet genom passivitet (jfr prop. 2002/03:49 s. 103–104). Genom den förslagna bestämmelsen om att förvaltaren måste känna till avtalet finns ingen risk för att boet blir ansvarigt för ett användande det inte känner till. Viktigare är dock övergångsperioden om en månad från konkursbeslutet. Den syftar till att förvaltaren ska kunna skaffa sig kunskap om eventuella hyresavtal och lämna en lokal innan ansvaret träder in. Regeln i jordabalken bör alltså ersättas av de allmänna reglerna i konkurslagen. De bör kompletteras med en särskild regel om att konkursboet ska anses ha inträtt i hyresavtalet först en månad efter konkursbeslutet.

Arbetstagares fordringar

Om en arbetstagare fortsätter att fullgöra sina åtaganden enligt anställningsavtalet, ansvarar konkursboet för arbetstagarens fordran på lön eller annan ersättning för arbete som belöper på tid efter en månad från konkursbeslutet (5 kap. 18 § konkurslagen). Det framgår inte av bestämmelsen men den gäller när konkursboet inte inträder i gäldenärens ställe i anställningsavtalen (se prop. 2002/03:49 s. 156). Bestämmelsen blir alltså relevant när de anställda sägs upp i konkursens inledande skede men fortsätter att utföra arbete under uppsägningstiden.

Bestämmelsen samspelar med vad som gäller för statlig lönegaranti. Rätt till ersättning enligt garantin följer, med vissa begränsningar, med fordringar som avser tiden före konkursbeslutet och inom en månad därefter (7 § lönegarantilagen [1992:497] och 12 § förmånsrättslagen [1970:979]). Vidare utgår ersättning från garantin för fordran på uppsägningsslön för tid efter en månad från konkursbeslutet, men alltså endast om arbetstagaren inte utför eller borde ha utfört något arbete under den tiden (7 a § lönegarantilagen och 5 kap. 18 § konkurslagen, prop. 2002/03:49 s. 156 och prop. 2004/05:57 s. 44). I det betänkande som har lämnats av Utredningen om en

översyn av den statliga lönegarantin föreslås att denna ordning ska behållas (SOU 2025:77 s. 99–101).

I företagsrekonstruktion gäller en motsvarande ordning som i konkurs (3 kap. 12 § andra stycket lagen om företagsrekonstruktion). Vid införandet av den regeln var de flesta remissinstanser positiva till förslaget eller hade inga invändningar mot det (prop. 2021/22:215 s. 157). Det saknas anledning att ändra på bestämmelsen i konkurslagen. Bestämmelsen i 5 kap. 18 § bör alltså behållas. Den bör dock flyttas för att finnas i samma sammanhang som övriga regler om gäldenärens avtal i konkurs. Vidare bör det förtydligas att regeln gäller när boet inte inträder i avtalet.

7.4 Konkursboets rätt att säga upp avtal

Förslag

Konkursboet ska få säga upp ett avtal som gäller fortlöpande prestationer till den del som boet inte inträder i det. Avtalet ska då upphöra efter tre månader. Motparten har rätt till ersättning för den skada som uppsägningen orsakar. Motpartens fordran på skadestånd ska anses ha uppkommit före konkursbeslutet.

Konkursboets uppsägningsrätt ska inte gälla om motpartens rätt till gäldenärens prestationer gäller mot gäldenärens borgenärer.

Skälen för förslagen

I lagen om företagsrekonstruktion finns en särskild rätt för gäldenären att säga upp varaktiga avtal att upphöra efter tre månader (3 kap. 9 §). Syftet med den bestämmelsen är att gäldenären ska kunna få ett avtal att upphöra, när det inte ska fullföljas men motparten av något skäl inte vill häva det. Enligt bestämmelsen har motparten rätt till skadestånd, som dock anses ha uppkommit före rekonstruktionen och därför omfattas av en eventuell skulduppgörelse. Följden av gäldenärens uppsägning är alltså att motpartens krav som ska omfattas av en skulduppgörelse minskar. Gäldenären

kan även befria sig från varaktiga avtal som annars skulle löpa vidare efter avslutad rekonstruktion. I Danmark och Norge finns en uppsägningsrätt i konkurs som motsvarar den i lagen om företagsrekonstruktion.

Ett skäl för att införa en särskild uppsägningsrätt är att ha så lika regler som möjligt i konkurs och företagsrekonstruktion. I en konkurs finns dock inte samma behov av det. En motpart har i regel ingen anledning att vidhålla ett avtal när konkursboet inte vill inträda i det. Chanserna till betalning är mindre och utgångspunkten är inte att verksamheten ska leva vidare efter konkursen. En motpart kan vilja vidhålla avtalet för att få en större fordran i konkursen. Så kan vara fallet om det rör sig om en nyttjanderätt eller liknande, som inte förutsätter någon ny prestation på motpartens sida. Om det är gäldenären som har upplåtit en nyttjanderätt, t.ex. hyra av fast egendom, kan motparten vara intresserad av att fortsätta nyttja egendomen. I ett sådant fall skulle boet kunna vilja säga upp avtalet i förtid. Boet kan i vissa fall göra det utan att inträda i avtalet, enligt villkoren och de regler som annars gäller för det. Vid avtal som inte kan sägas upp i förtid skulle det dock finnas fördelar med en särskild uppsägningsrätt för boet.

Trots att behovet av en regel är mindre i en konkurs än i en företagsrekonstruktion kan det finnas situationer då boet och därmed borgenärerna är behjälpta av det. Även ändamålet att ha motsvarande regler som i företagsrekonstruktion talar för det. Det bör alltså införas en särskild uppsägningsrätt.

En särskild uppsägningsrätt för konkursboet bör utformas i linje med 3 kap. 9 § lagen om företagsrekonstruktion. Vad gäller motpartens rätt till skadestånd är bestämmelsen i lagen om företagsrekonstruktion utformad som en ersättningsskyldighet för gäldenären. Ett alternativ skulle vara att låta frågan om skadestånd avgöras av de regler som annars gäller för avtalet. Ändamålet att ha lika regler talar dock för att även i konkurslagen ha en uttrycklig rätt till ersättning. Frågan om skadestånd ska då bedömas på samma sätt som i en företagsrekonstruktion. Motpartens krav på skadestånd ska anses ha uppkommit före konkursbeslutet och alltså få göras gällande som en konkursfordran.

8 Tvingande regler och undantag

8.1 Regleringen ska vara tvingande

Förslag

Ett avtalsvillkor som inskränker konkursboets rätt att inträda i gäldenärens avtal ska vara utan verkan.

Detsamma ska gälla ett avtalsvillkor som ger gäldenärens motpart rätt att hålla inne sin prestation, häva avtalet eller på något annat sätt ändra avtalet till konkursboets nackdel på grund av ansökan eller beslutet om konkurs eller de ekonomiska svårigheter hos gäldenären som har legat till grund för ansökan om konkurs.

Skälen för förslagen

Ett tvingande regelverk är effektivt och rättvist

Regelverket om gäldenärens avtal i företagsrekonstruktion är tvingande till gäldenärens fördel, på så sätt att ett avtalsvillkor som inskränker gäldenärens rätt är utan verkan (3 kap. 10 § första stycket lagen om företagsrekonstruktion). De tidigare utredningarna föreslog detsamma för konkurs (SOU 2001:80 s. 62 och SOU 2010:2 del 1 s. 433 och del 2 s. 19).

Ett tvingande regelverk har den klara fördelen att det är allomfattande och effektivt. I annat fall skulle reglerna endast omfatta de avtal där parterna inte har tagit höjd för vad som ska hända i en konkurs. Det är knappast motiverat. Det skulle kunna medföra att väsentliga avtal inte träffas av reglerna och att boet går miste om

möjligheten att inträda i dem. Intresset av att avtalsparterna själva ska få råda över sina mellanhavanden gör sig inte heller gällande lika starkt som annars. En konkurs är en kollektiv process, där många intressen samspelar och måste vägas mot varandra. När konkursen är ett faktum är därför inte längre parternas avsikt av avgörande betydelse. Att utfallet i en konkurs inte kan styras genom avtal är en grundläggande princip.

Det finns emellertid vissa tänkbara negativa följder av ett tvingande regelverk. Eftersom reglerna träder in vid en viss tidpunkt (konkursansökan) kan det medföra att vissa motparter är benägna att i ett tidigare skede vidta åtgärder på grund av gäldenärens ekonomiska situation. Det kan även ge upphov till transaktionskostnader, när vissa motparter behöver utöka sina kreditkontroller och andra typer av kontrollåtgärder. Detta gäller i huvudsak banker och andra större kreditgivare. Frågan om konsekvenserna av ett hävningshinder och om det kan leda till att motparter häver sina avtal i ett tidigare skede behandlas i avsnitt 5. Som framgår där bedöms den risken inte vara alltför stor. Följderna bedöms inte heller som påtagligt negativa. Vad gäller kreditgivning och annan typ av finansiering kan det finnas anledning till en annan bedömning. Det är en fråga om vilka undantag från regleringen som ska gälla, vilket behandlas i avsnitt 8.2.

Frågan om regelverket ska vara tvingande är närmast en fråga om huruvida det alls behövs. Om parterna är fria att frångå reglerna förlorar det nämligen i stor utsträckning sin funktion. Regelverket bör alltså vara tvingande på så sätt att avtalsvillkor som inskränker konkursboets rätt enligt de nya reglerna ska vara utan verkan. Bestämmelsen bör motsvara den som finns i lagen om företagsrekonstruktion.

Ipsa facto-klausuler bör vara utan verkan

Det hävningshinder som föreslås i avsnitt 5 gäller endast hävning på grund av gäldenärens dröjsmål. Som nämns i det sammanhanget kan en hävning även göras på grund av ett avtalsvillkor som ger motparten rätt till det med anledning av gäldenärens konkurs, obestånd eller ekonomiska svårigheter i allmänhet (ipsa facto-klausul). Sådana klausuler är ogiltiga i en företagsrekonstruktion

(3 kap. 10 § andra stycket lagen om företagsrekonstruktion), vilket även rekommenderas i de internationella riktlinjerna (se vidare om dem i avsnitt 3.4).

Någon uttrycklig ogiltighetsbestämmelse för ipso facto-klausuler föreslogs varken av Förmånsrättskommittén eller 2007 års insolvensutredning. Tanken var dock att den föreslagna bestämmelsen om reglernas tvingande verkan skulle omfatta sådana klausuler (SOU 2001:80 s. 202 och 231 och SOU 2010:2 del 1 s. 433). Rekonstruktionsutredningen gjorde samma bedömning men föreslog att förbudet skulle framgå uttryckligen, även i fråga om konkurs (SOU 2021:12 s. 373–374). Remissutfallet i den delen var blandat. Vissa remissinstanser, som exempelvis Rekonstruktör- och konkursförvaltarkollegiet i Sverige och Stiftelsen Ackordscentralen, ställde sig bakom förslaget. Andra var mer negativa och bl.a. Svenska Bankföreningen och Finansbolagens förening ansåg att frågan behövde utredas ytterligare. Lagstiftaren uttalade att frågan behövde bedömas i ett annat sammanhang, bl.a. för att ställning skulle kunna tas till andra angränsande frågor. Som exempel nämndes sådana frågor som behandlas i den här promemorian, som vilken säkerhet som ska ställas för att garantera borgenärernas rätt och hur borgenärens fordran ska hanteras i konkursen (prop. 2021/22:215 s. 162).

För att de nya reglerna faktiskt ska vara tvingande, och därmed effektiva, måste ipso facto-klausuler vara ogiltiga. I annat fall kan motparten helt enkelt häva avtalet vid eller inför konkursen och omintetgöra konkursboets inträde i avtalet. Utformningen av ogiltighetsbestämmelsen bör motsvara den som finns i lagen om företagsrekonstruktion.

8.2 Undantag från regleringen

Förslag

Bestämmelserna om gäldenärens avtal ska inte gälla för avtal vars fullgörande är beroende av gäldenärens person eller ställföreträdare. De ska inte heller gälla för anställningsavtal eller avtal som gäldenären har ingått huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

Bestämmelserna om gäldenärens avtal ska inte gälla för en borgenär som innehar finansiella instrument, valuta eller vissa slags fordringar som säkerhet. Detta ska inte påverka tillämpningen av avräkningsavtal för handel med finansiella instrument.

Skälen för förslagen

Undantag på grund av gäldenärens person eller ställföreträdare

Både Förmånsrättskommittén och 2007 års insolvensutredning föreslog att hävningshindret och konkursboets inträdesrätt inte skulle gälla om något annat följer av rättsförhållandets art. Förslagen tog sin utgångspunkt i motsvarande undantag som gäller i dansk och norsk rätt. Det som avsågs var huvudsakligen avtal där det kunde antas ha varit en avgörande förutsättning att gäldenären själv skulle utföra sina prestationer eller leda verksamheten. Exempel på sådana avtal angavs vara bl.a. konsultuppdrag, arkitektuppdrag och vissa entreprenader. Enligt förslagen skulle en bedömning dock göras från fall till fall (SOU 2001:80 s. 220–222 och SOU 2010:2 del 2 s. 127–129).

I lagen om företagsrekonstruktion finns det av naturliga skäl inget motsvarande undantag. Där är det fortsatt gäldenären som ska utföra sina förpliktelser enligt avtalet. I en konkurs finns det dock anledning att beakta motpartens intresse av vem som utför prestationen. Det intresset kan väga olika tungt beroende på avtalets innehåll och syfte. I någon utsträckning är varje avtalspart intresserad av vem som ska utföra motsidans förpliktelser och avtalet har ingåtts med det i beaktande. Hävningsförbudet och konkursboets inträdesrätt utgör ett ingrepp i det intresset. I vissa fall kan dock avtalspartens intresse väga tyngre än boets och borgenärens intresse

av att bibehålla avtalet. Så är fallet när avtalet i det närmaste tappar sin mening om det inte längre är gäldenären som ska utföra prestationen. Det finns därför skäl att införa ett undantag från regleringen för avtal vars fullgörande är beroende av gäldenärens person. När gäldenären är en juridisk person kan ett motsvarande intresse finnas i förhållande till gäldenärens ställföreträdare. Det gäller särskilt för mindre bolag, där en ställföreträdare kan ha en central roll i det faktiska utförandet av bolagets avtalsförpliktelser.

Undantaget bör ta sikte på det direkta utförandet av prestationen enligt avtalet. För att undantaget ska vara tillämpligt bör det alltså krävas att gäldenären eller dess ställföreträdare var tänkt att vara personligt involverad i utförandet. Endast en arbetsledande ställning, organisatoriskt ansvar eller liknande bör alltså inte vara tillräckligt.

I samband med tidigare förslag har det också diskuterats undantag för andra avtal där det kan vara särskilt svårt för konkursboet att fullgöra gäldenärens förpliktelser, t.ex. avtal om större entreprenader. Det är dock svårt att se framför sig att ett konkursbo skulle vilja inträda i ett sådant avtal. Behovet av ett undantag för den typen av avtal framstår därför som litet. Detsamma gäller de andra speciella avtalstyper som diskuterats i tidigare förslag, såsom förlagsavtal och licensavtal (jfr SOU 2001:80 s. 220–222 och SOU 2010:2 del 2 s. 127–129).

Undantag för anställningsavtal

Förmånsrättskommittén föreslog att anställningsavtal inte skulle undantas från hävningsförbudet och konkursboets inträdesrätt (SOU 2001:80 s. 223). Motsatt bedömning gjordes av 2007 års insolvensutredning (SOU 2010:2 del 1 s. 416). I Norge och Danmark har konkursboet en möjlighet att träda in i anställningsavtalen. Arbetstagaren har dock i Norge rätt att säga upp avtalet med en månads uppsägningstid och i Danmark rätt att häva avtalet, om konkursen gett upphov till ett särskilt skäl för det.

I en företagsrekonstruktion, som syftar till att behålla en verksamhet, är de anställda normalt en av gäldenärsföretagets viktigaste tillgångar. Detsamma gäller i en konkurs där förvaltaren väljer att i någon utsträckning fortsätta driva verksamheten. Saknas det förutsättningar för att driva verksamheten vidare det ska de anställda sägas upp. Om det handlar om drift under en övergångsperiod kan

det ofta finnas förutsättningar för i vart fall vissa av de anställda att fortsätta utföra arbete under en kortare tid, t.ex. uppsägningstiden. Om det däremot handlar om en mer långsiktig drift, särskilt i syfte att kunna överlåta hela eller delar av verksamheten, är anställningsavtalen av stort värde för konkursboet.

I lagen om företagsrekonstruktion finns ett generellt undantag för anställningsavtal (3 kap. 12 §). De anställda omfattas alltså inte av hävningsförbudet utan kan ha rätt att frånträda sina anställningsavtal. Undantaget motiveras med att en arbetstagare normalt kan frånträda anställningsavtalet omedelbart utan att iaktta gällande uppsägningstid om arbetsgivaren inte betalar lön under en inte obetydlig tid. Arbetsgivaren har nämligen då i väsentlig utsträckning åsidosatt sina skyldigheter mot arbetstagaren (se 4 § tredje stycket lagen [1982:80] om anställningsskydd). Lagstiftaren menade att om anställningsavtal skulle omfattas av hävningsförbudet skulle arbetstagaren fråntas sin rätt att omedelbart frånträda anställningsavtalet, vilket inte borde komma i fråga (prop. 2021/22:215 s. 166).

Samma överväganden gör sig gällande i en konkurs som vid företagsrekonstruktion. Anställningsavtal bör alltså undantas från reglerna om hävningsförbud. Detsamma bör gälla reglerna om inträdesrätt. Detta hindrar självklart inte boet från att komma överens med vissa eller alla anställda om att boet ska inträda i avtalen. För många anställda hos ett konkursbolag finns det ett intresse av att i vart fall under en viss tid kunna fortsätta arbeta för konkursboet. I avsnitt 7.3 finns överväganden om arbetstagares fordran på lön eller annan ersättning då konkursboet inte inträder i avtalet.

Undantag för avtal som gäldenären har ingått huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet

En gäldenär som är en fysisk person kan ofta ha ingått olika slags avtal som saknar värde för konkursboet och borgenärerna. Det handlar om sådana avtal som gäldenären har ingått för personliga ändamål och som alltså inte är kopplade till gäldenärens näringsverksamhet. Det kan t.ex. röra sig om ett hyresavtal avseende gäldenärens bostad. I dessa fall finns det inte någon anledning för boet att inträda i avtalet. Sådana avtal bör därför undantas från tillämpningen av de föreslagna reglerna om gäldenärens avtal. Det innebär bl.a. att avtalet typiskt sett kan sägas upp om gäldenären inte fullgör sina förplikt-

elser enligt det. Ett fullgörande kan normalt endast göras med sådana medel som i en konkurs är förbehållna gäldenären (3 kap. 4 § konkurslagen).

Undantag för borgenärer med vissa typer av säkerheter

I lagen om företagsrekonstruktion finns ett undantag från tillämpningen av bestämmelserna om gäldenärens avtal för borgenärer som har vissa typer av säkerheter (3 kap. 11 §). Säkerheterna i fråga är de som anges i 8 kap. 10 § andra stycket konkurslagen. Bakgrunden till undantaget är bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/47/EG av den 6 juni 2002 om ställande av finansiell säkerhet (säkerhetsdirektivet) och Europaparlamentets och rådets direktiv 98/26/EG av den 19 maj 1998 om slutgiltig avveckling i system för överföring av betalningar och värdepapper (finalitydirektivet) (se prop. 2021/22:215 s. 166). Direktiven har ändrats genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/44/EG.

Kraven i direktiven innebär bl.a. att vissa slags avtal om finansiell säkerhet ska kunna verkställas enligt dess villkor utan hinder av ett likvidationsförfarande, vilket omfattar konkurs (art. 4.5 i säkerhetsdirektivet. Skälen för undantaget i lagen om företagsrekonstruktion gör sig också gällande i konkurs. Ett motsvarande undantag bör därför införas i konkurslagen.

I lagen om handel med finansiella instrument finns bestämmelser om avräkningsavtal (5 kap. 1 §). Där framgår att ett avtal mellan två parter vid handel med finansiella instrument, med andra liknande rättigheter och åtaganden eller med valuta, om att förpliktelser dem emellan ska slutavräknas om en av parterna försätts i konkurs, gäller mot konkursboet och mot borgenärerna i konkursen. Detsamma gäller en avräkning av förpliktelser mellan två eller flera deltagare i ett anmält avvecklingssystem eller ett samverkande system, om avräkningen har skett i enlighet med systemets regler, eller mellan en central motpart och en clearingmedlem eller en kund till en sådan clearingmedlem som avses i förordning (EU) nr 648/2012, om avräkningen har skett i enlighet med den centrala motpartens verksamhetsbestämmelser.

Bestämmelsen i lagen om handel med finansiella instrument bör gälla före de allmänna regler som föreslås införas i konkurslagen. Det

behövs ingen särskild regel om det. Liksom i 3 kap. 11 § andra stycket lagen om företagsrekonstruktion bör det dock införas en upplysning om bestämmelsen.

Inget undantag för kreditavtal eller andra avtal om finansiering

En vanligt förekommande grupp av avtal avser finansieringen av en verksamhet. Det kan t.ex. röra sig om låneavtal eller kontokrediter. Frågan är om sådana avtal bör undantas från tillämpningen av hävningsförbudet och konkursboets inträdesrätt, vilket förespråkades av Svenska Bankföreningen i samband med remitteringen av Rekonstruktionsutredningens betänkande. Bankföreningen påtalade att det i Storbritannien och Norge gjorts undantag för låneavtal eller andra finansiella avtal. Ett skäl till det är enligt föreningen att det annars finns en risk för att finansiella institut ska säga upp avtalen vid första tecken på finansiella svårigheter.

I de fall finansieringen redan är utgiven finns det ingen anledning för konkursboet att vilja inträda i avtalet. Följden av att avtalet hävs är att motparten, t.ex. en långgivare, har rätt att omedelbart återfå lånesumman. Det utgör en konkursfordran och ska alltså betalas genom utdelning. Om boet skulle inträda i ett sådant avtal skulle konkursfordran bli en massafordran, utan nytta för boet och till skada för övriga borgenärer. Eftersom boet saknar intresse av att inträda i avtalet – och ett inträde inte skulle skada långgivaren – bör hävningsförbudet eller inträdesrätten knappast vara ett skäl för en långgivare att vidta åtgärder mot gäldenären, t.ex. strängare finansiell kontroll, i ett tidigare skede än vad som nu är fallet. I många fall har en långgivare säkerhet i gäldenärens tillgångar. Långgivaren är då en prioriterad borgenär men har ändå rätt till betalning först genom utdelning. Om säkerheten avser egendom som behövs för den fortsatta driften kan konkursförvaltaren avvakta med att sälja den (se 8 kap. 5 § konkurslagen). Att det finns säkerhet i väsentliga tillgångar är alltså inte ett skäl för boet att vilja träda in i ett låneavtal där lånet har betalats ut före konkursen.

Saken ställer sig annorlunda när ett lån eller liknande inte har betalats ut vid konkursutbrottet. Det kan vara fråga om en checkräkningskredit med outnyttjat utrymme. I ett sådant fall skulle konkursboet kunna vara intresserat av att utnyttja lånet eller krediten

för att möjliggöra en fortsatt drift av verksamheten, t.ex. genom att använda beloppet för att betala leverantörer i avtal som boet har trätt in i. Med de föreslagna reglerna skulle boet då vara tvunget att ställa säkerhet för återbetalningen av lånet eller krediten. Motpartens fordran på återbetalning skulle utgöra en massafordran. Det handlar alltså inte om att betala ett lån till gäldenären som är på obestånd, utan till konkursboet, som dessutom måste ställa säkerhet. Det är en förhållandevis trygg situation för långivaren, som inte heller skiljer sig i riskhänseende från övriga motparter med avtal som konkursboet inträder i. Något principiellt skäl för att undanta dessa typer av avtal finns inte. Risken för att långivare kommer att vilja häva avtal eller vidta andra åtgärder mot gäldenären i ett tidigare skede lär inte vara alltför stor. Konkursen är redan i sig ett problem för en långivare, som oavsett ett möjligt inträde har skäl att hålla sig underlättad om gäldenärens situation. Möjligheten för ett konkursbo att dra nytta av ett outnyttjat kreditbelopp – mot säkerhet och massaskuld – kan inte antas påverka behovet av kontroll av gäldenärens finansiella situation i en utsträckning som på allvar påverkar viljan att ge kredit eller kreditkostnaderna. Det finns alltså inte tillräckliga skäl för att undanta kreditavtal och andra avtal som syftar till finansiering från regelverket.

Som Finansbolagens förening och Svenska Bankföreningen påpekade vid remitteringen av Rekonstruktionsutredningens förslag till ny lag om företagsrekonstruktion (SOU 2021:12) finns det regler som kan begränsa möjligheterna att kräva en fullföljd av ett avtal. Det gäller t.ex. reglerna i lagen om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Dessa regler bör liksom vid företagsrekonstruktion ha företräde framför reglerna om gäldenärens avtal i konkurs (se prop. 2021/22:215 s. 150).

Inget undantag för försäkringsavtal

För försäkringsavtal gäller särskilda regler som är anpassade för ett försäkringsbolags konkurs. Det är mycket ovanligt att försäkringsbolag försätts i konkurs och det saknas anledning att i det här sammanhanget överväga förändringar i de reglerna (se avsnitt 8.3). Frågan är vad som ska gälla om det i stället är försäkringstagaren som försätts i konkurs. En försäkring bygger på en viss riskbedömning

som försäkringsgivaren gör innan den meddelas. Risken får betydelse för om försäkringen ska meddelas, vilka villkor och undantag som ska gälla och för nivån på premien. Att försäkringstagaren försätts i konkurs kan påverka en sådan bedömning. Det är dock inte ett tillräckligt skäl för att undanta försäkringsavtal från tillämpningen av regelverket. För det första kan konkursboet ha behov av försäkringen. Om det skulle inträffa en försäkringshändelse under boets drift kan det självklart vara till nytta för boet och borgenärerna om skadorna täcks av en försäkring. För det andra betalas typiskt sett premien i förtid. Det är då knappast motiverat att försäkringsgivaren får säga upp försäkringen endast på grund av konkursen, även om riskbilden har förändrats. Slutligen, om en försäkringshändelse skulle inträffa på grund av en åtgärd eller underlåtenhet på boets sida, kan detta typiskt sett hanteras genom tillämpning av de gällande försäkringsvillkoren. Risken för försäkringsgivaren hanteras alltså genom avtalet. Försäkringsavtal bör därför inte undantas från regleringen.

8.3 Följdändringar i annan lagstiftning

Förslag

De bestämmelser om gäldenärens avtal i konkurs som gäller vid köp av lös egendom ska upphävas. De bestämmelser som gäller vid köp av fast egendom ska anpassas till den nya regleringen.

De regler som gäller nyttjanderätt till fast egendom och som motsvarar de nya allmänna reglerna i konkurslagen ska med vissa undantag upphävas. Vid hyra av en bostadslägenhet ska hyresgästen även fortsättningsvis ha rätt att säga upp hyresavtalet i hyresvärdens konkurs som inträffar före tillträdesdagen.

Bedömning

Det behövs ingen bestämmelse om att de särskilda regler som ska fortsätta att gälla har företräde framför de allmänna reglerna.

Skälen för förslaget och bedömningen

Det finns redan regler om vissa slags avtal i konkurs. Det gäller köp av lös egendom, köp av och nyttjanderätt till fast egendom, kommission och handelsagentur och försäkring. Frågan är i vilken utsträckning den särskilda regleringen bör finnas kvar eller upphävas i och med de föreslagna allmänna reglerna i konkurslagen.

Bestämmelserna i 63 § köplagen motsvarar i stor utsträckning de allmänna regler som föreslås. Det finns inget skäl att ha kvar paragrafen, som bör upphävas. Även bestämmelserna om köp av fast egendom i 4 kap. 26 § jordabalken har stora likheter med de föreslagna reglerna. Paragrafen, som är tillämplig om det finns ett hävningsförbehåll eller en köpebrevsklausul i köpehandlingen, bör ändras till följd av de nya bestämmelserna i konkurslagen. Vid konkurs bör de nya bestämmelserna gälla och konkursboet bör kunna inträda i köpeavtalet. Säljarens rätt till skadestånd vid en hävning bör finnas kvar och gälla i de fall konkursboet inte vill inträda i avtalet.

I jordabalken regleras även verkan av konkurs för arrende i allmänhet (8 kap. 16–18 §§), jordbruksarrende (9 kap. 30 §) och hyra (12 kap. 30 och 31 §§). Vad först gäller arrende finns det allmänna bestämmelser om arrendatorns rätt att säga upp arrendeavtalet vid fastighetsägarens konkurs (8 kap. 16 §, som hänvisar till 15 §). Det finns även bestämmelser om fastighetsägarens rätt att säga upp avtalet vid arrendatorns konkurs (8 kap. 18 § första stycket och 9 kap. 30 § första stycket). Bestämmelserna avser samma frågor som de bestämmelser som föreslås införas i konkurslagen. Det finns inte tillräckliga skäl för att ha en särreglering i jordabalken och bestämmelserna där bör därför upphävas. Detsamma gäller bestämmelsen om att arrendatorns konkursbo får säga upp avtalet (8 kap. 17 §). Det finns vissa särskilda bestämmelser om skadestånd och avräkning (8 kap. 15 § och 18 § andra stycket och 9 kap. 30 § andra stycket). Dessa bestämmelser bör finnas kvar, med vissa anpassningar till de nya reglerna i konkurslagen.

Bestämmelserna om arrendeavtal i konkurs har en motsvarande tillämpning på fiskearrenden (11 § lagen [1957:390] om fiskearrenden). Bestämmelsen i lagen om fiskearrenden bör ändras på motsvarande sätt som bestämmelserna i jordabalken.

Hyresavtal enligt 12 kap. jordabalken bör som utgångspunkt omfattas av den nya regleringen i konkurslagen. Bestämmelserna om skadestånd bör behållas med vissa anpassningar. Att hyresavtal ska omfattas av de allmänna reglerna i konkurslagen innebär bl.a. att hyresvärderna inte längre ska ha rätt att efter konkursbeslutet säga upp ett lokalhyresavtal på grund av uteblivna hyresbetalningar från gäldenären. I avsnitt 7.3 föreslås en regel om konkursboets ansvar för användandet av en lokal under den första månaden efter konkursbeslutet. Den bör ersätta bestämmelsen i jordabalken om att hyresvärderna kan uppmana konkursboet att ställa lokalen till förfogande (12 kap. 31 § femte stycket jordabalken).

Vid hyresvärdens konkurs bör hyresgästen även fortsättningsvis kunna säga upp ett avtal om hyra av en bostadslägenhet, om konkursen inträffar före tillträdesdagen (12 kap. 29 och 30 §§ jordabalken). Det skulle innebära en alltför stor osäkerhet för hyresgästen att flytta in i en lägenhet med konkursboet som hyresvärd, även när boet har sagt sig vilja inträda i avtalet. När tillträde inte har skett finns det skäl att låta bostadshyresgästens intresse gå före boets intresse av att inträda.

Gäldenärens avtal om hyra av en bostadslägenhet är ett avtal vars ändamål faller utanför näringsverksamhet och det undantas därför från den nya regleringen i konkurslagen. Kravet på hyresgästens samtycke för att konkursboet ska kunna säga upp avtalet bör behållas (12 kap. 31 § första stycket jordabalken). Även hyresvärdens rätt att begära säkerhet för avtalet – och att säga upp avtalet om någon säkerhet inte ställs – bör finnas kvar. Detsamma gäller de särskilda bestämmelserna om skadestånd som finns i 12 kap. 29 och 30 §§ samt 31 § fjärde stycket jordabalken.

Den 1 juli 2026 träder privatuthyrningslagen (2026:772) i kraft (prop. 2025/26:187). Lagen gäller i första hand för uthyrning som faller utanför näringsverksamhet. Bestämmelserna om gäldenärens avtal i konkurslagen kommer därför i normalfallet inte att vara tillämpliga för avtal enligt privatuthyrningslagen. I den lagen finns det bestämmelser om att vissa av de regler i jordabalken som gäller för hyresavtal även ska gälla för avtal enligt den lagen. Dessa bestämmelser bör anpassas efter ändringarna i jordabalken.

I övrigt bör de särskilda bestämmelser som finns i andra lagar fortsätta att gälla och tillämpas framför de nya reglerna i konkurslagen. Eftersom det rör sig om speciallagstiftning krävs det ingen

särskild regel om det. De bestämmelser som avses är för det första de i försäkringsavtalslagen som gäller vid försäkringsbolagets konkurs. För det andra avses 27 § lagen om handelsagentur och 36 § kommissionslagen, som anger att avtalet upphör att gälla vid konkurs. Det kan förvisso finnas skäl för att även dessa avtalstyper bör omfattas av de allmänna reglerna. I de fall avtalet bygger på gäldenärens personliga prestation, typiskt sett när handelsagenten eller kommissionären försätts i konkurs, skulle undantaget för sådana avtal vara tillämpligt. Lagstiftaren har dock för inte alltför länge sedan beslutat att behålla ordningen att kommissionsavtal automatiskt upphör att gälla (prop. 2008/09:88 s. 69 och 70). Någon omprövning av den bedömningen, eller någon annan bedömning i fråga om handelsagentur, görs därför inte nu.

9 Ett krav på betalad ansökningsavgift före konkurssammanträdet

Förslag

Sammanträdet för att pröva en borgenärs konkursansökan ska hållas inom två veckor från det att ansökan var fullständig och den föreskrivna ansökningsavgiften betalades.

Skälen för förslaget

När en borgenär har gett in en konkursansökan ska den i regel prövas vid en förhandling, som ska hållas inom två veckor från det att ansökan kom in till tingsrätten (2 kap. 16 § konkurslagen). För att det alls ska bli aktuellt att pröva ansökan måste borgenären betala en ansökningsavgift, vilket framgår av 1–4 §§ och bilagan till förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna. Om avgiften inte betalas efter ett föreläggande om betalning, ska ansökan avvisas. Det följer av den processlag som utöver konkurslagen gäller för konkursförfarandet. Från och med den 1 juli 2026 är det lagen (1996:242) om domstolsärenden (se 10 § den lagen).

Om en borgenärs konkursansökan inte är fullständig ska tingsrätten förelägga borgenären att komplettera den. Det gäller även för en obetald ansökningsavgift. Ansökan ska inte leda till handläggning förrän den är komplett och avgiften har betalats. Tiden för att sätta ut konkursförhandlingen beräknas dock från det att ansökan gavs in. Det innebär att det i praktiken kan vara omöjligt att hålla förhandlingen inom fristen när ansökan inte är komplett (se t.ex. JO:s beslut den 20 maj 2021 med dnr 8454-2019).

Mot den här bakgrunden bör fristen för att hålla konkursförhandlingen i stället räknas från det att ansökan var fullständig och ansökningsavgiften har betalats. Det innebär att det i vissa fall kommer att ta längre tid innan förhandlingen sätts ut. Med den hittillsvarande ordningen är dock risken att förhandlingen måste ställas in, t.ex. för att avgiften inte betalas eller för att tingsrätten inte hinner delge parterna. Totalt sett bör därför den föreslagna ordningen inte drabba skyndsamheten i prövningen.

Det framgår av 10 § lagen om domstolsärenden att en ansökan ska avvisas om en föreskriven ansökningsavgift inte har betalats. Eftersom konkurslagen innehåller andra regler om när en ofullständig ansökan ska avvisas (2 kap. 5 §), bör det förtydligas i den lagen att även en obetald avgift ska leda till avvisning.

I konkurslagen används både ordet sammanträde och ordet förhandling för att beskriva sammanträden inför rätten under olika delar av konkursförfarandet. Begreppsanvändningen har delvis en historisk förklaring. Det står dock klart att förhandling i vart fall numera är synonymt med sammanträde (jfr prop. 2004/05:131 s. 224). Termen förhandling används i rättegångsbalken. I lagen om domstolsärenden (1996:242), som från och med den 1 juli 2026 huvudsakligen gäller för handläggningen av ett konkursärende i tingsrätt, används dock termen sammanträde. I förarbetena till den förändringen anfördes att det inte var motiverat att göra en fullständig översyn av konkurslagen och justera i paragrafer som av andra skäl inte behöver ändras (prop. 2024/25:135 s. 170). Det gällde bl.a. bestämmelserna i 2 kap. om förhandling vid prövning av konkursansökan. Eftersom det nu lämnas förslag i fråga om de bestämmelserna finns det anledning att anpassa begreppsanvändningen till lagen om domstolsärenden.

10 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag

De föreslagna lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2028.

De föreslagna reglerna om gäldenärens avtal ska gälla även för avtal som har ingåtts före ikraftträdandet. Reglerna ska inte gälla i konkurser som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet. Hävningshindret ska inte gälla för en ansökan om konkurs som har gjorts före ikraftträdandet.

Skälen för förslagen

De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Med hänsyn till de återstående leden i lagstiftningsförfarandet och behovet för konkursförvaltarna och affärslivets aktörer att sätta sig in i de föreslagna reglerna om gäldenärens avtal bedöms detta vara den 1 januari 2028.

Det behövs inga övergångsbestämmelser för förslaget om ett tydligare krav på betalad ansökningsavgift. Eftersom förslaget handlar om konkursens inledande skede kommer det nästan uteslutande att ha betydelse för konkursansökningar som ges in efter ikraftträdandet. I de fall ansökan har getts in före ikraftträdandet utan att ha prövats så innebär det inga svårigheter att tillämpa reglerna. Det innebär inte heller någon belastning för den som har gett in ansökan.

Vad gäller reglerna om gäldenärens avtal är det en grundläggande princip i svensk rätt att ny civilrättslig lagstiftning inte bör ges verkan på avtal som har ingåtts före ikraftträdandet. Frågan är om det finns anledning att frångå den principen i det här fallet. Grunden

för principen är att enskilda har ingått sina avtal under vissa förutsättningar. Genom ändringar i regler som påverkar avtalen kan dessa förutsättningar rubbas. Förslagen i det här fallet handlar dock inte om ändringar som påverkar avtalsrelationernas normala förlopp. I stället är det fråga om insolvensrättsliga regler som endast träder in i en situation som även utan förslagen är av mycket stor betydelse för relationen. Förslagen innebär inte heller att gäldenärens motpart riskerar att försättas i en sämre position. Tvärtom finns det ett antal skyddsregler som minskar motpartens risk.

Det som framför allt talar för att de föreslagna reglerna inte ska gälla för redan ingångna avtal är att parterna kan ha ingått avtalet utifrån en viss riskbedömning i fråga om motpartens insolvens. En sådan bedömning kan också ha påverkat övriga avtalsvillkor. Det är möjligt att den bedömningen hade fallit ut på ett annat sätt om parterna varit medvetna om de föreslagna reglerna. Å andra sidan gäller detta för varaktiga avtal eller avtal som ingåtts på lång sikt. I ett sådant avtal är det långt ifrån ovanligt med möjligheter att omförhandla villkoren. Det kan framgå direkt av avtalsvillkoren men annars följa av att den långvariga avtalsrelationen präglas av ett större mått av samarbete mellan parterna. Det kan därför antas att de oförutsedda reglerna går att hantera inom ramen för avtalet.

Att de föreslagna reglerna endast skulle gälla för avtal som har ingåtts efter ikraftträdandet är förenat med flera nackdelar. För det första skulle genomslaget avsevärt fördröjas. Fördröjningen skulle i huvudsak omfatta långvariga avtal, vilka kan vara av särskilt stor betydelse för konkursboet och borgenärerna. Dessutom skulle konkursförvaltarens hantering av avtalen försvåras. Olika regler skulle kunna gälla för olika avtal i samma konkurs. Utöver att bedöma vilka avtal som är värda att fullfölja, skulle förvaltaren behöva beakta när avtalen har ingåtts.

Sammantaget väger inte skälen mot att reglerna ska gälla för redan ingångna avtal tillräckligt tungt (samma bedömning gjordes av Förmånsrättskommittén, SOU 2001:80 s. 237–238). Däremot finns det skäl för att reglerna inte ska gälla i en konkurs som har inletts före ikraftträdandet. En sådan ordning vore otydlig och avsevärt mer oförutsägbar. Förmånsrättskommittén föreslog att dess förslag om regler för gäldenärens avtal inte skulle tillämpas i en konkurs som beslutats på grund av en ansökan som getts in före ikraftträdandet. Det är något mer förutsägbart för den som har gjort konkurs-

ansökan än alternativet att bestämmelserna ska gälla i en konkurs som har inletts efter ikraftträdandet oavsett när ansökan gjordes.

Den föreslagna 3 kap. 11 § om ett hävningshinder gäller när en konkursansökan har gjorts och alltså inte endast i en beslutad konkurs. En ansökan som har gjorts före ikraftträdandet och som inte har hunnit prövas när ändringarna träder i kraft, bör inte leda till att hävningshindret börjar gälla därefter.

11 Konsekvenser

Bedömning

Förslagen bedöms leda till en mer effektiv hantering av gäldenärens avtal i en konkurs. Det blir tydligare för både konkursförvaltaren och andra vilka möjligheter att agera som förvaltaren har när det gäller gäldenärens avtal. Förslagen bedöms medföra att värdet av gäldenärens verksamhet i vissa fall kan tas tillvara i större utsträckning. Det är positivt både för gäldenärens underleverantörer och kunder.

Förslagen bedöms leda till att utdelningen till borgenärerna generellt sett ökar. På kort sikt kan förslagen medföra en viss ökning av konkurskostnaderna i form av arvode till förvaltaren.

Förslagen kan leda till ett ökat användande av kontrollmekanismer i vissa avtalsrelationer. Det kan innebära en viss ökning av kostnader för företag.

Förslagen bedöms få positiva samhällsekonomiska effekter, genom bättre förutsättningar att behålla effektiva delar av en konkursdrabbad verksamhet. Det kan också medföra att fler arbetstillfällen kan räddas.

Förslagen bedöms inte leda till ökade kostnader för staten eller kommunerna. Förslaget om att hålla sammanträdet för att pröva en konkursansökan inom två veckor från det att ansökningsavgiften var betalad bedöms leda till färre inställda sammanträden.

Skälen för bedömningen

Vilka som berörs av förslagen

Antalet konkurser varierar med konjunkturläget i ekonomin. De senaste åren har omkring 10 000 företag försatts i konkurs varje år. Det är ett högre antal än tidigare under 2000-talet, då 6 000–8 000 företag per år försattes i konkurs. Konkurser förekommer i alla branscher, men vissa är mer utsatta än andra. Hotell- och restaurangbranschen, handelssektorn och byggindustrin tillhör de branscher där konkurser är vanligast. De flesta företag som går i konkurs är små, med begränsad eller ingen verksamhet. År 2025 hade 77 procent av de företag som gick i konkurs inga anställda. Resterande 23 procent av företagen hade sammanlagt knappt 25 000 anställda.

Förslagen får betydelse för samtliga konkursbon, men framför allt i de fall då gäldenären har pågående avtalsrelationer där det återstår prestationer att fullgöra. I dessa fall berörs även gäldenärens motparter i avtalen, som kan vara exempelvis leverantörer, hyresvärdar och kunder. Bland dessa motparter finns företag av alla storlekar, även små- och medelstora. Förslagen får ingen eller begränsad betydelse för de konkurser där gäldenären bedrivit liten eller ingen verksamhet.

Konsekvenser för konkurshanteringen och borgenärerna

Regler om hanteringen av gäldenärens avtal i konkurs, särskilt med tydliga förutsättningar för konkursboet att inträda i ett avtal, bedöms leda till en mer effektiv konkurshantering. Reglerna gör det enklare att driva vidare gäldenärens verksamhet under en övergångsperiod. De bedöms därmed göra det möjligt att i större utsträckning behålla värdet i gäldenärens verksamhet. Det gäller i de fall som konkursboet kan fortsätta driva hela eller delar av verksamheten för att sedan överlåta den till en ny aktör.

Genom enhetliga och tydliga regler om gäldenärens avtal kan konkursförvaltarens arbete förenklas och bli mer effektivt. Tydliga regler innebär en mindre risk för meningsskiljaktigheter och tvister mellan konkursboet och avtalsparten. Det innebär även enklare juridiska överväganden för förvaltaren. En mer effektiv konkurs-

hantering innebär i sin tur att en mindre del av konkursboets medel behövs för förvaltarens arbete. Det ökar de utdelningsbara medlen.

Under en övergångsperiod är det möjligt att reglerna ger upphov till mer arbete för konkursförvaltarna. Så kan bli fallet om det finns olika uppfattningar om hur reglerna ska förstås och förvaltarna behöver ha mer kontakt med motparterna i avtalen. Förvaltarna kan också tänkas behöva stämma av sin hantering med tillsynsmyndigheten i konkurser (jfr 7 kap. 10 § konkurslagen). Förvaltarnas arvode betalas som en konkurskostnad och mer arbete innebär att det blir mindre utdelningsbara medel. Även utan de föreslagna reglerna finns det dock oklarheter kring gäldenärens avtal. Det är därför svårt att säkert säga att förvaltarnas arbete totalt sett kommer att öka, ens under en övergångsperiod. På sikt kommer tillämpningen att stabilisera sig.

Genom att konkursboet kan tillgodogöra sig värdet i gäldenärens avtal kan boet få in mer medel att dela ut till borgenärerna. Det kan handla om de medel som kommer in genom att boet fullgör gäldenärens förpliktelser. Att boet fortsätter att driva gäldenärens verksamhet kan också ge bättre förutsättningar att överlåta hela eller delar av verksamheten. Vad som blir det ekonomiska resultatet i en enskild konkurs beror på förhållandena i den konkursen. Det måste för det första finnas avtal som är värdefulla för boet att inträda i. Vidare måste ett inträde på ett rent affärsmässigt plan leda till ett positivt resultat. Det kan bero på omständigheter som är svåra för förvaltaren att förutse eller kontrollera. Genom möjligheten att inträda i avtalen går det dock att i större utsträckning dra nytta av avtalen. På ett generellt plan kan det därför förväntas att de utdelningsbara medlen ökar. Det är dock inte möjligt att ange hur stor den ökningen kan komma att bli rent beloppsmässigt, varken generellt sett eller i en genomsnittlig konkurs.

För gäldenärens avtalsparter innebär förslagen att de kan komma att fortsätta sin avtalsrelation med konkursboet som motpart. Det innebär å ena sidan en minskad kontroll för företagen, eftersom konkursboet inte är en avtalspart som de har valt. Å andra sidan kan det medföra att motparten får betalt i större utsträckning än annars, eftersom krav mot boet får betalt före krav mot gäldenären. Det kan t.ex. gynna konkursgäldenärens underleverantörer. Genom de olika skyddsreglerna som föreslås innebär inte heller konkursboets inträde i ett avtal att motparten måste ta någon ny risk.

Konsekvenser för företagen

Allmänna regler om gäldenärens avtal i konkurs får inte bara betydelse i själva konkursen utan påverkar också företagen i allmänhet. När företag ingår avtal är typiskt sett risken för obestånd en faktor att beakta. Företagen kan då behöva ta de nya reglerna i beaktande. Detta bedöms inte leda till några ökade kostnader i form av rättslig rådgivning eller liknande. Även utan de föreslagna reglerna behöver företag förhålla sig till vad som kan hända vid en konkurs. På sikt kan förslagen minska kostnaderna för rådgivning eller rättsliga överväganden, eftersom enhetliga regler är enklare att bedöma. Detta kan särskilt gynna små- och medelstora företag som har mindre resurser till rättslig rådgivning.

Ett regelverk med tydliga förutsättningar för konkursboets inträde ger bättre förutsättningar att behålla vissa konkursgäldenärens verksamhet. Det är positivt för företagandet i stort. Det kan t.ex. gynna den aktör som kan ta över verksamheten men även underleverantörer och kunder. För små och medelstora företag som är underleverantörer till ett företag som har gått i konkurs kan det vara av stor betydelse att affärsrelationen kan fortsätta med en ny aktör, eller annars avvecklas under så ordnade former som möjligt.

En möjlig effekt av reglerna är att vissa aktörer, särskilt långsiktiga avtalsparter som t.ex. kreditgivare, vill ha mer kontroll över gäldenärens ekonomiska situation. Det kan ta sig uttryck i mer frekventa kreditkontroller eller rapporteringskrav. Det skulle också kunna leda till att motparterna i större utsträckning vill ha säkerhet för sina krav. Dessa effekter är inte negativa i sig men kan medföra transaktionskostnader. Kostnaden för krediter kan öka för vissa bolag, särskilt i mer riskfyllda branscher. Den effekten bedöms dock bli begränsad eftersom motparterna genom de föreslagna reglerna får ett långtgående skydd i händelse av konkursboets inträde i avtalet. Risken för motparterna är alltså begränsad, vilket bör ha betydelse för behovet av kontroller och säkerhet.

Samhällsekonomiska konsekvenser

Ett regelverk med tydliga förutsättningar för när konkursboet får inträda i ett avtal ger bättre förutsättningar för boet att fortsätta driva hela eller delar av konkursgäldenärens verksamhet. I de fall som

verksamheten drivs vidare kan värdet i den behållas i större utsträckning. Det kan framför allt vara fallet när verksamheten kan överlåtas till en ny aktör, som kan driva den vidare även efter att konkursen avslutats. Att verksamheter i större utsträckning kan behållas gynnar samhällsekonomin. I de fall det rör sig om en konkurs i en verksamhet med många underleverantörer och anställda blir den positiva effekten större. Genom att fortsätta driften, och i vissa fall överlåta den, kan arbetstillfällena behållas. Möjligheten att driva vidare en verksamhet kan vara särskilt viktig när verksamheten har en framträdande eller rentav dominerande ställning på en ort med i övrigt begränsat näringsliv. Det gäller inte minst i fråga om arbetstillfällena. I de fall konkursboet driver vidare en verksamhet under en period men utan att lyckas sälja den vidare, innebär den fortsatta driften att avvecklingen kan göras mer ordnad.

Förslagen bedöms inte ha någon effekt på antalet konkurser. Regelverket gäller endast i en konkurs och även om det kan påverka företagets agerande utanför konkursen bedöms varken ha en konkursdrivande eller konkursminskande effekt. Genom mer lika regler i konkurs och företagsrekonstruktion blir det enklare att jämföra utfallet av de olika förfarandena. Det är bl.a. relevant för konkurstestet vid bedömningen av en rekonstruktionsplan i en företagsrekonstruktion. I vissa fall kan de föreslagna reglerna antas medföra att utfallet vid en konkurs bedöms bli bättre än vad som hade varit fallet utan reglerna. Det skulle kunna tala för att en konkurs i fler fall kommer att bedömas vara bättre för borgenärerna än en rekonstruktionsplan. Eftersom den bedömningen beror på enskildheter är det dock inte möjligt att säga att förslagen på ett generellt plan kommer att leda till att en rekonstruktion i fler fall avslutas till förmån för en konkurs. Däremot skulle reglerna kunna få den effekten att rekonstruktionsplaner i större utsträckning anpassas för att gynna borgenärerna. Det är dock mycket svårt att bedöma sannolikheten av ett sådant utfall.

Konsekvenser för staten och kommunerna

Förslagen innebär inte några nya uppgifter för myndigheter eller domstolar och bedöms inte medföra några ökade kostnader för det allmänna. De personer som arbetar med konkurstillsyn vid Krono-

fogdemyndigheten kommer att behöva sätta sig in i det nya regelverket, för att kunna utföra och anpassa sin tillsyn till att omfatta förvaltarens hantering av gäldenärens avtal. Det är dock en begränsad förändring av tillsynens innehåll.

Förslagen bedöms inte leda till några ekonomiska konsekvenser för staten i övrigt eller för kommunerna och regionerna eller det kommunala självstyret. Förslagen överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Förslaget om att ändra tidsfristen för sammanträdet för att pröva en konkursansökan bedöms underlätta tingsrätternas handläggning, genom att fristen i många fall kommer att räknas från en senare tidpunkt. Det bedöms även minska antalet inställda sammanträden.

I övrigt bedöms förslagen inte innebära några konsekvenser för staten eller kommunerna.

12 Författningskommentar

12.1 Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

2 kap. Konkursansökan och konkursbeslut

Konkursansökan

5 § En ansökan *ska* avvisas, om den i de avseenden som avses i 3 eller 4 § eller i övrigt är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för *en* prövning i sak och sökanden inte följer ett föreläggande att avhjälpa bristen. *Detsamma gäller om föreskriven ansökningsavgift inte har betalats.*

Paragrafen anger när en konkursansökan ska avvisas för att den är ofullständig. Övervägandena finns i avsnitt 9.

I paragrafen görs ett förtydligande om att ansökan ska avvisas om föreskriven ansökningsavgift inte har betalats. Det innebär ingen ändring i sak. Föreskrifter om ansökningsavgift finns i förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna.

Prövning av konkursansökan m.m.

14 § Om en gäldenärs konkursansökan *inte avvisas, ska* rätten genast pröva *ansökan*.

Gäldenärens konkursansökan *ska* dock prövas vid *ett sammanträde*, om

1. det med hänsyn till tillgängliga upplysningar eller av någon annan anledning finns särskilda skäl att inte godta uppgiften om gäldenärens insolvens eller

2. *ansökan* avser ett dödsbo som inte står under förvaltning av *en* boutredningsman och *ansökan* inte har gjorts av samtliga delägare.

Sammanträdet ska hållas inom två veckor från det att *ansökan var fullständig*. Om det finns särskilda skäl, får *det* hållas senare, dock senast inom en månad. *Gäldenären ska* kallas till *sammanträdet*. I *de* fall som avses

i andra stycket 2 *ska* även de dödsbodelägare som inte har *ställt sig bakom ansökan* kallas. *Ansökan får* prövas slutligt även om gäldenären uteblir från *sammanträdet*. *Gäldenären ska* upplysas om detta i *kallelsen*.

En konkursansökan som avses i andra stycket 2 *ska* förklaras vilande, om det *begärs* att dödsboets egendom *ska förvaltas av en* boutredningsman. Om det *beslutas* att dödsboets egendom *ska förvaltas av en* boutredningsman, förfaller konkursansökan.

Paragrafen innehåller bestämmelser om prövningen av gäldenärens konkursansökan. Övervägandena finns i avsnitt 9.

Paragrafen ändras språkligt, särskilt genom att ordet förhandling ersätts med ordet sammanträde.

16 § Om en borgenärs konkursansökan inte *avvisas*, *ska* rätten kalla *parterna till ett sammanträde* för att *pröva ansökan*.

Sammanträdet ska hållas inom två veckor från det att *ansökan var fullständig och föreskriven ansökningsavgift betalades*. Om det finns särskilda skäl, får den hållas senare, dock senast inom sex veckor.

Parterna ska upplysas i kallelsen om den i 19 § föreskrivna påföljden av att en part uteblir från sammanträdet. I kallelsen till gäldenären *ska* denne föreläggas att svara på *konkursansökan* vid *sammanträdet*. I kallelsen *ska* det även anges att gäldenären inte behöver inställa sig, om han *eller hon* före *sammanträdet* skriftligen medger *ansökan* och rätten inte särskilt underrättar honom *eller henne* om att *sammanträdet* ändå *ska* hållas.

Paragrafen innehåller bestämmelser om prövningen av en borgenärs konkursansökan. Övervägandena finns i avsnitt 9.

Paragrafen ändras så att en konkursförhandling *ska* hållas inom två veckor från det att konkursansökan var komplett och ansökningsavgiften betalad.

Av *första stycket* framgår att tingsrätten *ska* kalla till en konkursförhandling för att *pröva konkursansökan*. I den hittillsvarande lydelsen anges det i andra stycket. Tingsrätten *ska* kalla till förhandlingen om *ansökan* inte *avvisas*, dvs. när den är fullständig och ansökningsavgiften har betalats (se 5 §). Det innebär ingen ändring i sak.

Andra stycket ändras så att fristen för att hålla konkursförhandlingen börjar löpa först när konkursansökan var fullständig och ansökningsavgiften betalades. Båda förutsättningar måste alltså vara uppfyllda för att fristen ska börja löpa. Det är typiskt sett enkelt att konstatera att ansökningsavgiften är betalad. Huruvida ansökan är

fullständig bedöms i förhållande till kraven enligt 1–4 §§. Bedömningen motsvarar den som tingsrätten ska göra enligt 5 § i fråga om ansökan ska avvisas. Ansökan är alltså antingen fullständig när den ges in eller så blir den fullständig genom att sökanden kommer in med de kompletteringar som behövs. I det senare fallet räknas fristen från det att kompletteringen kom in, så länge också ansökningsavgiften då var betald.

I *tredje stycket* finns bestämmelser om innehållet i kallelserna som ska skickas till parterna. Kravet på att parterna ska upplysas om påföljden av att utebli från förhandlingen flyttas hit från andra stycket.

18 § Om gäldenären före *sammanträdet* medger en borgenärs konkursansökan, *ska* rätten genast pröva *ansökan*.

Om rätten med hänsyn till tillgängliga upplysningar eller av någon annan anledning *anser* att det finns särskilda skäl mot att *anta* att gäldenären är insolvent, *ska ansökan* dock prövas vid *sammanträdet*. Rätten *ska* genast underrätta gäldenären om detta

Om konkursansökan inte *behöver* prövas vid *sammanträdet*, *ska det* ställas in och borgenären genast underrättas om detta.

Paragrafen innehåller bestämmelser om gäldenärens medgivande av en borgenärs konkursansökan. Övervägandena finns i avsnitt 9.

Paragrafen ändras språkligt, särskilt genom att ordet förhandling ersätts med ordet sammanträde.

19 § Om borgenären *uteblir* från *sammanträdet*, *ska* ärendet *skrivas av*, om inte gäldenären medger *ansökan*.

Om gäldenären uteblir får *ansökan ändå* prövas.

Paragrafen reglerar följderna av att en part uteblir från ett konkurssammanträde. Övervägandena finns i avsnitt 9.

Paragrafen ändras språkligt, särskilt genom att ordet förhandling ersätts med ordet sammanträde.

20 § *Ett sammanträde för att pröva en konkursansökan* får skjutas upp på en parts begäran när det finns särskilda omständigheter. Uppskov får dock inte *meddelas* utan synnerliga skäl, om sökanden motsätter sig det. Endast om det är nödvändigt får uppskovet göras längre än fyra veckor.

Paragrafen reglerar uppskov med att pröva en konkursansökan. Övervägandena finns i avsnitt 9.

Paragrafen ändras språkligt, särskilt genom att ordet förhandling ersätts med ordet sammanträde.

3 kap. Verknings av konkurs

Gäldenärens avtal i konkurs

11 § När en ansökan om konkurs har gjorts, får en motpart i ett avtal med gäldenären inte häva avtalet på grund av ett dröjsmål eller ett befarat dröjsmål med betalning eller någon annan prestation. Detta gäller endast om det återstår ömsesidiga prestationer att fullgöra och om inte något annat anges i detta kapitel.

En hävning som görs i strid med första stycket ska ändå gälla, om det framgår att motparten inte kände till eller borde ha känt till att en konkursansökan gjorts och det skulle vara uppenbart oskäligt om hävningen inte skulle gälla.

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om hinder för motparten i gäldenärens avtal att häva avtalet. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Utgångspunkten är att gäldenärens avtal inte påverkas av konkursbeslutet. *Första stycket* innebär att gäldenärens motpart i avtalet inte får häva det på grund av ett dröjsmål eller ett befarat dröjsmål med betalning eller någon annan prestation. Det gäller endast för avtal där det återstår ömsesidiga prestationer för båda parter att utföra. Konkursboet får därmed en möjlighet att inträda i avtalet enligt bestämmelserna i 12–14 §§. Hävningshindret i paragrafen gäller från det att en konkursansökan gavs in. Om motparten med fog har hävt avtalet före ansökan gäller däremot hävningen. Hävningshindret upphör att gälla när konkursen upphör. Det upphör också om konkursansökan inte leder till ett konkursbeslut, dvs. om den avslås, avvisas eller återkallas. Ett avtal kan hävas under konkursen enligt de förutsättningar som framgår av 15–16 §§. Bestämmelsen tar sikte på kontraktsbrott som har orsakats av de ekonomiska svårigheter som har lett fram till konkursen. Typiskt sett leder sådana svårigheter till dröjsmål med betalning, men de kan också leda till dröjsmål med leveranser och andra naturaprestationer. Båda situationerna omfattas av bestäm-

melsen. Den hindrar inte att en motpart häver ett avtal på grund av fel i en levererad vara eller av något liknande skäl.

I *andra stycket* finns en undantagsbestämmelse som innebär att en hävning i vissa fall kan bli gällande trots att den har gjorts efter en konkursansökan. För det krävs att motparten varken kände till eller borde ha känt till att en ansökan hade gjorts och att det skulle vara uppenbart oskäligt mot motparten om hävningen inte skulle vara giltig. Det typiska exemplet på en sådan situation är att motparten – utan att känna till konkursansökan – lämnar en hävningsförklaring som gäldenären inte besvarar eller till och med godtar. Om motparten då har inrättat sig efter detta och t.ex. ställt in leveranser, är hävningen typiskt sett giltig. En bedömning måste alltid göras av hur motparten skulle drabbas av att hävningen inte skulle gälla.

Det måste framgå att motparten varken kände till eller borde ha känt till att en konkursansökan har gjorts. När konkursbeslutet har meddelats och kungjorts måste motparten alltid anses ha bort känna till det.

Att hävningshindret är tvingande och inte kan avtalas bort framgår av 20 § första stycket. Vissa slags avtal är enligt 21 och 22 §§ undantagna från paragrafens tillämpningsområde.

Paragrafen motsvarar delvis 3 kap. 1 § lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

12 § Konkursboet får inträda i gäldenärens avtal, om det återstår ömsesidiga prestationer att fullgöra.

Om avtalet gäller fortlöpande eller delbara prestationer får konkursboet välja att inträda i avtalet endast för viss tid eller mängd av de prestationer som återstår att fullgöra. Det gäller dock inte om en sådan begränsning skulle medföra en betydande olägenhet för motparten i avtalet eller om motpartens rätt till gäldenärens prestationer gäller mot gäldenärens borgenärer.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om konkursboets inträde i gäldenärens avtal. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Av *första stycket* framgår att konkursboet får inträda i gäldenärens avtal. Det gäller endast om det återstår ömsesidiga och motsvarande förpliktelser. Om någon av parterna har utfört hela sin del av avtalet före konkursen saknas anledning för boet att inträda i det. Bestämmelsen hindrar inte boet från att t.ex. kräva betalning från en motpart för en prestation som gäldenären har utfört före konkursen.

Motparten i avtalet kan inte motsätta sig ett inträde. Om konkursboet inträder ska parterna fullgöra de ömsesidiga förpliktelser som återstår (se 13 §). Motpartens fordran på t.ex. vederlag blir att betrakta som en massafordran och motparten får rätt till säkerhet under vissa förutsättningar (se 14 §).

Om konkursboet inte inträder i avtalet gäller det fortfarande mellan gäldenären och motparten. Det upphör alltså inte per automatik. Motparten får dock en rätt att häva avtalet (se 16 §).

I *andra stycket* regleras möjligheten för konkursboet att vid fortlöpande eller delbara prestationer inträda i avtalet endast avseende viss tid eller mängd av det som återstår att fullgöra. Boet får fritt bestämma för vilken tid eller till vilken mängd som avtalet ska fullgöras. Det måste dock omfatta ömsesidiga förpliktelser – boet kan självklart inte bestämma att endast motparten ska fullgöra sin del av avtalet. Sedan boet har meddelat motparten om sitt inträde, får boet inte ändra omfattningen.

Om det t.ex. återstår två år på ett hyresavtal, kan konkursboet inträda för sex månader. Är det fråga om att någon av parterna enligt avtalet successivt ska leverera tre poster, kan boet kräva fullföljd avseende endast en post. Boet kan också inträda i avtalet i fråga om en viss kvantitet av en fungibel vara, t.ex. råolja eller säd, även om successiv leverans inte var avtalad. Någon möjlighet att begränsa inträdet finns inte vid avbetalningsköp och finansiell leasing, eftersom motpartens prestation i ett sådant avtal varken är fortlöpande eller delbar.

Rätten till ett begränsat inträde gäller enligt andra meningen med två undantag. Enligt det första får konkursboet inte göra ett sådant inträde om det skulle medföra betydande olägenheter för motparten. Det kan t.ex. vara fråga om en delleverans till en maskin där samtliga delar är nödvändiga för att maskinen ska fungera. Vid bedömningen av när en uppdelning skulle medföra betydande olägenhet för motparten kan ledning hämtas från bestämmelserna i köplagen (1990:931) om partiellt avtalsbrott och hävning vid successiv leverans (43 och 44 §§).

Enligt det andra undantaget får ett begränsat inträde inte göras om motparten har sakrättsligt skydd till gäldenärens prestationer, dvs. en rätt som är skyddad mot gäldenärens borgenärer. Det kan t.ex. vara fråga om att motparten är en konsument som har köpt en

bestämd vara av gäldenären men inte tagit den i besittning (se 8 kap. 7 § konsumentköplagen [2022:260]).

Paragrafen motsvarar 3 kap. 2 § lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

13 § Om konkursboet inträder i ett avtal ska konkursboet och motparten i avtalet fullgöra de prestationer som återstår enligt den del av avtalet som konkursboet har inträtt i. Avtalet gäller i den delen för konkursboet på motsvarande sätt som för gäldenären, om inget annat anges i detta kapitel.

I den utsträckning som gäldenärens prestationer enligt avtalet inte kan delas upp utan betydande olägenhet för motparten, ska konkursboet även fullgöra sådana prestationer som svarar mot prestationer som motparten har fullgjort före konkursbeslutet.

Paragrafen, som är ny, reglerar verkan av att konkursboet inträder i ett avtal. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

I första stycket anges huvudregeln när konkursboet inträder i ett avtal enligt 12 §. Om boet inträder utan begränsning ska boet och motparten fullgöra de prestationer som återstår enligt avtalet. Om boet inträder endast för viss tid eller mängd av de prestationer som återstår att fullgöra, ska endast dessa prestationer fullgöras.

Att parterna ska fullgöra de prestationer som återstår enligt avtalet innebär vid köpeavtal att motparten, om denne är säljare, ska lämna de varor som ännu inte lämnats, och om motparten är köpare, att denne ska betala återstående köpeskilling. Vid avtal om nyttjanderätt ska motparten vid fullföljd låta konkursboet fortsätta använda egendomen. Avtalet gäller för konkursboet på motsvarande sätt som för gäldenären. De prestationer som återstår och som omfattas av inträdet ska alltså utföras på de tider och övriga villkor som gäller enligt avtalet.

Konkursboet ska å sin sida fullgöra de prestationer som svarar mot motpartens återstående prestationer. Motparten ska inte behöva ta någon ny risk på grund av inträdet. Motpartens trygghet tillgodoses genom att dennes krav – om inte avtalet föreskriver en rätt till samtidig fullgörelse från boet – kan riktas mot boet, dvs. utgör massakrav. Det följer av att det är boet som efter inträdet är skyldigt att fullgöra gäldenärens prestation. Det innebär att en sådan fordran ska betalas före konkursfordringarna. Motparten har dessutom enligt 14 § rätt till säkerhet.

Konkursboets åtagande omfattar sådana prestationer som gäldenären skulle ha utfört före konkursbeslutet men som har försummats. Men det gäller alltså endast om prestationen svarar mot en kvarstående förpliktelse på motpartens sida. Däremot behöver konkursboet inte fullgöra sådana prestationer som svarar mot prestationer som motparten har fullgjort före konkursen och för vilka denne bara har en oprioriterad fordran.

Att konkursboet ansvarar för att fullgöra de prestationer som återstår och som omfattas av inträdet, innebär att boet också ansvarar för fel eller försummelse i utförandet av prestationerna. Motpartens krav på grund av det utgör alltså massafordringar.

I *andra stycket* finns ett undantag från denna princip. Om gäldenärens prestation enligt avtalet inte kan delas upp utan att det innebär betydande olägenhet för motparten, ska konkursboet även fullgöra sådana prestationer som svarar mot prestationer som motparten har fullgjort före konkursbeslutet. Det kan vara fråga om att gäldenären enligt avtalet skulle leverera en maskin som inte kan delas upp eller en entreprenad som utgör en enhet. Det är bara fråga om situationer när gäldenären enligt avtalet skulle leverera en naturaprestation – en betalning kan alltid delas upp utan olägenhet.

Paragrafen motsvarar delvis 3 kap. 3 § lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

14 § Om konkursboet inträder i ett avtal enligt 12 § ska, ifall motparten enligt avtalet är skyldig att prestera före konkursboet och tiden för motpartens fullgörelse är inne, konkursboet på motpartens begäran utan oskäligt uppehåll ställa säkerhet för sin fullgörelse. Motparten får hålla inne sin prestation till dess säkerheten ställs. Om tiden för motpartens fullgörelse inte är inne har motparten rätt att få säkerhet endast om det av någon särskild anledning är nödvändigt för att skydda motparten mot förlust.

Paragrafen, som är ny, reglerar motpartens rätt till säkerhet för konkursboets fullgörelse. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Enligt paragrafen är konkursboet skyldigt att på motpartens begäran ställa säkerhet för sin fullgörelse, om motparten enligt avtalet ska prestera före boet och tiden för motpartens fullgörelse är inne. Säkerheten ska ställas utan oskäligt uppehåll. Boet kan, i stället för att ställa säkerhet, betala eller utföra sin prestation före motparten. Om avtalet avser en löpande prestation för motparten,

och betalningen för detta ska göras periodvis i efterhand, behöver konkursboet bara ställa säkerhet för en betalning åt gången.

Motparten har rätt att hålla inne sin prestation till dess att säkerheten har ställts. Det gäller dock endast när det är möjligt med hänsyn till prestationens natur. Vid varaktiga avtal, där prestationen redan är i boets besittning, är det inte möjligt. Om säkerheten inte ställs inom skälig tid får motparten häva avtalet (se 15 §).

Om tiden för motpartens fullgörelse inte är inne, har motparten normalt ingen rätt att kräva att boet ställer säkerhet för vederlaget. Ofta har motparten säkerhet i sin egen framtida prestation. När det av någon särskild anledning behövs för att skydda motparten mot förlust, kan motparten dock kräva att boet genast ställer fullgod säkerhet mot denna förlust. Rätten till säkerhet får avgöras med hänsyn till om den säkerhet motparten har i sin egen prestation är klart otillräcklig. Så kan vara fallet när motparten till följd av boets inträde måste fortsätta att tillverka en vara särskilt för boet, som alltså inte kan säljas till någon annan om boet inte kan betala för den.

Bestämmelserna i paragrafen gäller även i en situation där konkursboet enligt 17 § ska anses ha inträtt i ett avtal beträffande en viss prestation.

Paragrafen motsvarar delvis 3 kap. 4 § lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

15 § Motparten i ett avtal som konkursboet har inträtt i har rätt att häva avtalet om konkursboet inte i rätt tid fullgör sina prestationer enligt 13 § eller inte ställer säkerhet enligt 14 §.

Paragrafen, som är ny, reglerar motpartens rätt att häva avtalet om konkursboet inte fullgör sina prestationer eller ställer säkerhet. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

Om konkursboet inträder i ett avtal, ska boet och motparten i avtalet fullgöra de prestationer som återstår enligt det. Under vissa omständigheter har motparten också rätt att få fullgörelse från boet som svarar mot sådana prestationer som motparten fullgjort före konkursbeslutet (se 13 §). Om boet inte uppfyller sina skyldigheter ger den förevarande paragrafen motparten rätt att häva avtalet. Motpartens rätt till hävning på grund av fel regleras inte av paragrafen, utan bestäms av de regler som allmänt gäller för kontraktsförhållandet. Av paragrafen följer vidare att motparten har

rätt att häva avtalet om konkursboet inte uppfyller sina skyldigheter att ställa säkerhet enligt 14 §.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 5 § lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

16 § Konkursboet ska på begäran av motparten i avtalet inom skälig tid ge besked om huruvida och i vilken utsträckning det inträder i ett avtal enligt 12 §. Motparten får hålla inne sin prestation till dess ett besked lämnas. Om konkursboet inte lämnar något besked inom skälig tid eller meddelar att det inte vill inträda i avtalet, får motparten häva avtalet. Detsamma gäller för den del av avtalet som inte ska fullföljas om konkursboet inträder i avtalet endast till viss del.

Paragrafen, som är ny, reglerar konkursboets skyldighet att meddela motparten om huruvida och i vilken utsträckning boet ska inträda i ett avtal liksom följderna av om så inte sker. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Enligt paragrafen är konkursboet skyldigt att på motpartens begäran lämna besked om huruvida och i vilken utsträckning boet ska inträda i ett avtal enligt 12 §. I praktiken är det konkursförvaltaren som ska tillfrågas och besvara frågan.

En fråga från motparten om huruvida boet kommer att fullgöra gäldenärens förpliktelser eller kommer att betala enligt avtalet, kan i normala fall betraktas som en begäran om besked. På motsvarande sätt kan ett besked från konkursförvaltaren att motparten ska fullgöra återstående prestationer eller att boet avser att utföra sin prestation betraktas som ett besked om att boet inträder.

Konkursboet ska besvara en fråga om inträde inom skälig tid. Vad som utgör skälig tid varierar beroende på förhållandena i det enskilda fallet. Konkursförvaltaren måste få rimlig tid att överväga vilka avtal som boet kan behöva inträda i. Motparten måste å sin sida få ett besked som den kan förhålla sig till. Av betydelse för bedömningen av vad som är skälig tid kan alltså vara vilket behov motparten har av att veta vad som ska gälla, avtalets omfattning och den typ av vara eller tjänst som det avser. Som en allmän utgångspunkt kan sägas att ett besked i de flesta fall ska kunna ges inom två veckor från begäran. En motpart som är i behov av ett särskilt snabbt besked bör meddela förvaltaren det och förklara varför. Av paragrafen framgår dock att motparten inte behöver prestera förrän ett besked lämnas. Såvida motparten inte är i färd med att utföra sin prestation, t.ex. till-

verkningen av en unik vara, bör säkerheten som ligger i det medföra att ett särskilt snabbt besked inte behövs.

Om konkursboet inte inom skälig tid från motpartens förfrågan anger att avtalet ska fullgöras, får motparten häva avtalet. Motparten ska alltså inte behöva vänta till dess att prestationen i fråga förfaller till fullgörelse för att först då eventuellt få beskedet att boet inte tänker fullgöra sin del. Motparten får också häva avtalet om konkursboet meddelar att ett inträde inte är aktuellt. Detsamma gäller för den av avtalet som inte ska fullföljas, om konkursboet i stället meddelar att det endast inträder till viss del.

Paragrafen motsvarar delvis 3 kap. 6 § lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

17 § Om konkursboet tar emot en prestation från en motpart, utan att boet inträder i avtalet enligt 12 §, ska prestationen lämnas tillbaka om motparten begär det.

Om konkursboet förfogar över prestationen på ett sätt som gör att den inte kan lämnas tillbaka väsentligen oförändrad eller oförminskad, ska konkursboet anses ha inträtt i avtalet i fråga om prestationen. Detsamma gäller om konkursboet utnyttjar en prestation som är sådan att den inte kan lämnas tillbaka.

Konkursboet ska anses ha inträtt i avtalet enligt andra stycket endast om förvaltaren vid tidpunkten för förfogandet eller utnyttjandet kände till eller borde ha känt till att prestationen tagits emot eller det avtal som prestationen avser.

Paragrafen, som är ny, reglerar motpartens skydd för prestationer som konkursboet tar emot under konkursen. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

I första stycket behandlas det fallet att konkursboet under konkursen tar emot en prestation som är sådan att den kan återlämnas. Det kan vara fråga om såväl en vara som en betalning. Bestämmelsen motsvarar 63 § fjärde stycket köplagen (1990:931), med skillnaden dels att den bestämmelsen inte omfattar betalning, dels att den relevanta tidpunkten enligt den förevarande paragrafen är beslutet om konkurs och inte ansökan. Om boet tar emot en prestation som är sådan att den kan återlämnas, ska prestationen lämnas tillbaka på motpartens begäran. Undantag gäller om boet, antingen före mottagandet eller därefter, inträder i avtalet (se 12 §). Bestämmelsen gäller endast sådana prestationer som kan omfattas av ett inträde.

Motparten har inte rätt att få tillbaka en prestation som motsvarar något som gäldenären har utfört före konkursen. Om motparten låter sin prestation komma i boets besittning trots att denne kände till konkursen, får det bedömas efter omständigheterna om tillhandahållandet ska tolkas som en förfrågan till boet om det ska inträda, eller om motparten ska anses ha överlämnat egendomen mot en fordran som kan göras gällande i konkursen.

Om konkursboet har förfogat över motpartens prestation på ett sätt som gör att den inte kan återställas väsentligen oförändrad eller oförminskad, ska boet enligt *andra stycket* anses ha inträtt i avtalet avseende prestationen (jfr 12 §). Detsamma gäller om boet utnyttjar en prestation som är sådan att den inte kan lämnas tillbaka. Det betyder att boet genast måste fullgöra sin prestation eller ställa säkerhet i enlighet med 13 § första och andra styckena och 14 § samt att motpartens krav blir en massafordran. Boet ska dock inte anses ha inträtt avseende framtida prestationer (jfr 12 §). Regeln är tillämplig t.ex. om boet har förbrukat eller sålt en mottagen vara enligt ett köpeavtal, men också om boet har mottagit en förskottsbetalning utan att hålla den avskild. I det senare fallet får motparten en fordran på betalningen eller på skadestånd för dess värde som kan göras gällande mot konkursboet som en massafordran. Även i en situation där gäldenären varit nyttjanderättshavare, och boet fortsätter att nyttja egendomen i fråga, eller boet annars har mottagit en vara eller en tjänst som är sådan att den inte överhuvudtaget kan återställas, blir stycket tillämpligt. I sådana fall ska konkursboet anses ha inträtt i avtalet i den utsträckning som det har utnyttjat prestationen. I 18 § finns en särskild regel som gäller konkursboets utnyttjande av en hyreslokal.

I *tredje stycket* finns en bestämmelse som begränsar tillämpningen av regeln i *andra stycket* om att konkursboet ska anses ha inträtt i ett avtal. Bestämmelsen innebär att *andra stycket* endast gäller om konkursförvaltaren vid tidpunkten för förfogandet eller utnyttjandet kände till eller borde ha känt till att prestationen tagits emot eller det avtal som prestationen avser. Det innebär vid löpande prestationer att boet anses inträda från det att förvaltaren får sådan kännedom.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 7 § lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

18 § Bestämmelserna i 17 § andra stycket gäller inte utnyttjande av en hyreslokal som sker under den första månaden efter konkursbeslutet.

I paragrafen, som är ny, finns en särskild bestämmelse som gäller gäldenärens nyttjande av en hyreslokal. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Om konkursboet utnyttjar en hyreslokal under konkursen ska boet enligt 17 § andra stycket anses ha inträtt i avtalet avseende nyttjandet. Det innebär att boet genast måste prestera eller ställa säkerhet i enlighet med 13 § första och andra styckena och 14 § samt att motpartens krav utgör en massafordran.

Den förevarande paragrafen begränsar tillämpningen av 17 § andra stycket på så sätt att det inte gäller ett sådant utnyttjande som sker under den första månaden efter konkursbeslutet. Det innebär att hyresvärden trots boets nyttjande endast får en konkursfordran för den tiden.

Hyresvärden kan enligt 16 § få rätt att häva hyresavtalet. Om boet fortsätter att utnyttja lokalen efter en hävning kan hyresvärden ha rätt till ersättning från boet på allmän grund (se rättsfallen NJA 1993 s. 13 och NJA 2007 s. 519).

Paragrafen motsvarar 3 kap. 8 § lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

19 § Till den del som konkursboet inte inträder enligt 12 § i ett avtal som gäller fortlöpande prestationer får boet säga upp avtalet att upphöra efter tre månader. Motparten har rätt till ersättning för den skada som uppsägningen orsakar. Motpartens fordran på skadestånd ska anses ha uppkommit före konkursbeslutet.

Första stycket gäller inte om motpartens rätt till gäldenärens prestationer gäller mot gäldenärens borgenärer.

Paragrafen, som är ny, reglerar konkursboets rätt att säga upp varaktiga avtal i förtid. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Konkursboet har enligt *första stycket* rätt att i förtid säga upp ett avtal som gäller fortlöpande prestationer. Det gäller till den del som boet inte inträder i avtalet enligt 12 § och är endast relevant om motparten inte själv häver avtalet enligt 16 §. Enligt bestämmelsen gäller tre månaders uppsägningstid. Det framgår vidare att motparten har rätt till ersättning för den skada som uppsägningen orsakar och att skadeståndskravet är en konkursfordran. Konkurs-

boet ansvarar alltså inte för att betala skadeståndet, utan det får göras gällande som ett krav i konkursen.

Bedömningen av om det finns ett rättsligt relevant orsaks-samband mellan uppsägningen och skadan får göras enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer. Som en allmän princip i skadeståndsrätten gäller att den skadelidande har en skyldighet att begränsa sin skada. Den skadelidande parten ska göra vad som rimligen kan krävas eller att lämpliga åtgärder ska vidtas för att skadan ska begränsas. Det kan t.ex. handla om att hitta en ny avtalspart så snart som möjligt.

Enligt *andra stycket* får konkursboet inte säga upp ett avtal i förtid när motparten har en mot gäldenärens borgenärer skyddad rätt till gäldenärens prestationer, dvs. när motparten har sakrättsligt skydd.

Av 21 § första stycket 2 framgår att paragrafen inte gäller för anställningsavtal. Det är alltså inte tillåtet att säga upp ett sådant avtal i förtid med stöd av den förevarande paragrafen.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 9 § lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

20 § Ett avtalsvillkor som inskränker konkursboets rätt enligt 11–19 §§ är utan verkan.

Detsamma gäller ett sådant villkor som ger gäldenärens motpart i ett avtal rätt att hålla inne sin prestation, häva avtalet eller på annat sätt ändra avtalet till konkursboets nackdel på grund av ansökan eller beslutet om konkurs eller de ekonomiska svårigheter hos gäldenären som har legat till grund för ansökan om konkurs.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser som innebär att reglerna om gäldenärens avtal är tvingande. Vidare finns en bestämmelse om s.k. ipso factoklausuler. Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

Av *första stycket* framgår att reglerna i 11–19 §§ är tvingande till konkursboets förmån. Det innebär t.ex. att ett förbehåll i ett avtal som hindrar ett inträde enligt 12 § är utan verkan. Det måste inte vara ett förbehåll som är specifikt för en konkurssituation. Det kan också handla om en bestämmelse som ger motparten rätt att säga upp avtalet på grund av förändringar i en avtalsparts ägarstruktur. En sådan bestämmelse kan alltså inte göras gällande mot konkursboet för att säga upp avtalet efter ett inträde.

Regleringen i *andra stycket* klargör att s.k. ipso facto-klausuler är utan verkan. Det är fråga om avtalsvillkor som ger gäldenärens motpart en rätt att hålla inne sin prestation, häva avtalet eller på annat sätt ändra avtalet till konkursboets nackdel på grund av ansökan eller beslutet om konkurs eller de ekonomiska svårigheter som föranlett ansökan. Att avtalet ändras till nackdel för konkursboet innebär att boet försätts i en sämre situation än vad som gäller enligt 11–19 §§.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 10 § lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

21 § Bestämmelserna i 11–20 §§ gäller inte för

1. avtal vars fullgörande är beroende av gäldenärens person eller ställföreträdare,

2. anställningsavtal, och

3. avtal som gäldenären har ingått huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet.

Om en arbetstagare fortsätter att fullgöra sina åtaganden enligt anställningsavtalet utan att konkursboet inträder i det, ansvarar boet för arbetstagarens fordran på lön eller annan ersättning för arbete som belöper på tid efter en månad från konkursbeslutet.

Paragrafen, som är ny, innehåller bl.a. allmänna undantag från reglerna om gäldenärens avtal. Övervägandena finns i avsnitt 7.3 och 8.2.

Av *första stycket* framgår att bestämmelserna i 11–20 §§ inte gäller för vissa typer av avtal. Av *punkt 1* framgår att det gäller avtal som bygger på en personlig prestation av gäldenären eller gäldenärens ställföreträdare. Det handlar om avtal där värdet av prestationen för motparten kraftigt minskar eller går om intet om någon annan skulle utföra den. Det kan t.ex. handla om konstnärliga prestationer eller någonting annat som boet omöjligen kan fullgöra. För att undantaget ska vara tillämpligt krävs det att gäldenären eller dess ställföreträdare var tänkt att vara personligt involverad i utförandet. Endast en arbetsledande ställning, organisatoriskt ansvar eller liknande är alltså inte tillräckligt. Om sakkunskapen finns hos gäldenärens anställda har boet möjlighet att fullgöra avtalet. Det är då inte fråga om ett sådant avtal som ska undantas.

Av *punkt 2* framgår att anställningsavtal är undantagna från tillämpningen. Det hindrar inte konkursboet från att inträda i ett anställningsavtal, om arbetstagaren samtycker till det.

Punkt 3 behandlar avtal som gäldenären har ingått för ändamål som huvudsakligen faller utanför näringsverksamhet. Undantaget är relevant när gäldenären är en fysisk person och har ingått avtal av rent personliga skäl. Det kan t.ex. handla om ett hyresavtal för gäldenärens bostad eller ett telefonabonnemang. I de fallen saknas det anledning för konkursboet att inträda i avtalet, som samtidigt kan vara viktigt för gäldenären. Avtalet ska därför fortsätta att gälla på samma villkor som tidigare. Gäldenären måste själv fullgöra sina prestationer enligt avtalet. Det kan göras med sådana medel som gäldenären har rätt att behålla enligt 3 kap. 4 och 5 §§ konkurslagen. Om avtalet inte fullgörs kan motparten ha rätt att säga upp det enligt allmänna regler. Avtalet omfattas nämligen inte av hävningshindret i 11 §.

Enligt *andra stycket* ansvarar konkursboet för en arbetstagares fordran på lön eller annan ersättning för arbete som utförs senare än en månad efter konkursbeslutet, trots att boet inte har inträtt i anställningsavtalet. Det motsvarar hittillsvarande 5 kap. 18 §. Bestämmelsen innebär att arbetstagarens fordran är en massafordran, trots att anställningsavtalet inte gäller mellan arbetstagaren och konkursboet. Det är i praktiken endast relevant när arbetstagaren utför arbete under uppsägningstiden (se prop. 2002/03:49 s. 155–156).

Paragrafen motsvarar delvis 3 kap. 12 § lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

22 § Bestämmelserna i 11–20 §§ gäller inte för en borgenär som innehar finansiella instrument, valuta eller sådana fordringar som avses i 8 kap. 10 § andra stycket som säkerhet.

I 5 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument finns bestämmelser om slutavräkningsklausuler.

Paragrafen, som är ny, innehåller särskilda undantag från reglerna om gäldenärens avtal. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

Av *första stycket* framgår att bestämmelserna i 11–20 §§ inte gäller för vissa borgenärer med särskilda typer av säkerhet.

I *andra stycket* finns en upplysning om bestämmelserna i lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument, vilka innebär att avräkningsklausuler i vissa fall gäller mot konkursboet och borgenärerna i konkursen.

Paragrafen motsvarar 3 kap. 11 § lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

5 kap. Fordringar i konkurs

Kvittning i konkurs

15 § En fordran hos gäldenären som får göras gällande i konkursen kan av borgenären användas till kvittning mot en fordran som gäldenären hade mot honom *eller henne* när konkursbeslutet meddelades. Detta gäller dock inte om kvittning var utesluten utom konkurs på grund av fordringarnas beskaffenhet *eller enligt undantagen i 16 §. Konkursboets fordran på betalning för en naturaprestation enligt ett avtal som boet har inträtt i enligt 3 kap. 12 § ska anses ha uppkommit under konkursen.*

Om en fordran är beroende av ett villkor som innebär att borgenären har rätt att få ut fordringsbeloppet endast om en viss omständighet inträffar, ska borgenären fullgöra sin förpliktelse trots att han eller hon annars hade haft rätt att kvitta. Om borgenären före den dag då utdelningsförslaget upprättas visar att villkoret har uppfyllts, har han eller hon emellertid rätt att återfå motsvarande belopp i den utsträckning det inte överstiger vad han eller hon har rätt till. Om det finns anledning att anta att villkoret kommer att uppfyllas senare, ska ett för borgenären beräknat belopp avsättas när utdelningsförslaget upprättas.

Paragrafen reglerar de grundläggande förutsättningarna för kvittning i en konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Tillägget i *första stycket* innebär att gäldenärens motpart i ett avtal inte kan kvitta en obetald fordran mot konkursboets fordran på betalning för en naturaförpliktelse som boet har utfört eller ska utföra. Dessutom förtydligas att det finns undantag från kvittningsrätten som framgår av 16 §.

I övrigt görs endast språkliga ändringar.

16 § En fordran mot gäldenären som har förvärvats genom en överlåtelse från tredje man senare än tre månader före den i 4 kap. 2 § angivna fristdagen får inte användas till kvittning mot en fordran som gäldenären hade när borgenären förvärvade sin fordran, om förvärvet inte med hänsyn

till omständigheterna kan anses som ordinärt. En fordran mot gäldenären får inte heller användas till kvittning, om den har förvärvats genom *en* sådan överlåtelse och borgenären då hade skälig anledning att anta att gäldenären var insolvent.

En borgenär som har satt sig i skuld till gäldenären under sådana omständigheter att det är att jämställa med en betalning med annat än sedvanliga betalningsmedel får inte kvitta i den *utsträckning* en sådan betalning hade kunnat bli föremål för återvinning.

Om konkursen har inletts på grund av en ansökan som har getts in senast tre veckor efter att en företagsrekonstruktion avseende gäldenären upphörde, får en borgenär inte kvitta med eller mot en fordran som inte kunde användas till kvittning i företagsrekonstruktionen.

Paragrafen innehåller undantag från rätten att kvitta i en konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Av *tredje stycket*, som är nytt, framgår att kvittningsrätten är begränsad i de fall konkursen har föregåtts av en företagsrekonstruktion avseende gäldenären. Bestämmelsen innebär att kvittning inte får ske, om det var uteslutet under företagsrekonstruktionen. Förutsättningarna för kvittning i en företagsrekonstruktion framgår av 5 kap. 4–8 §§ lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

Kvittningsbegränsningen gäller om konkursen har inletts på grund av en ansökan som har getts in senast tre veckor efter det att företagsrekonstruktionen upphörde. Begränsningen gäller alltså även när ansökan om konkurs har getts in före eller under företagsrekonstruktionen, men den har förklarats vilande enligt 2 kap. 10 a § i den förevarande lagen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
2. Bestämmelserna i 3 kap. 11 § gäller inte för en ansökan om konkurs som har gjorts före ikraftträdandet.
3. Bestämmelserna i 3 kap. 11–22 §§ gäller inte i en konkurs som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet.

Av *punkt 1* framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2028.

Enligt *punkt 2* gäller hävningshindret i 3 kap. 11 § inte i förhållande till en konkursansökan som har gjorts före ikraftträdandet.

Enligt *punkt 3* gäller inte de nya bestämmelserna om gäldenärens avtal i en konkurs som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet. Den avgörande tidpunkten för reglernas tillämpning är alltså när ansökan gjordes, inte när domstolen beslutade om konkursen.

En följd av övergångsbestämmelserna är att om det har gjorts en ansökan om konkurs före ikraftträdandet och en ny ansökan därefter, gäller hävningshindret i förhållande till den senare ansökan. Om konkursen därefter beslutas på grund av den ansökan som gavs in före ikraftträdandet, gäller inte längre hindret till följd av bestämmelsen i punkt 3. Om konkursen däremot beslutas på grund av den senare ansökan, så gäller de nya reglerna fullt ut. Hävningshindret fortsätter alltså då att gälla.

Övervägandena finns i avsnitt 10.

12.2 Förslaget till lag om ändring i jordabalken

4 kap. Köp, byte och gåva

Säljarens och köparens rättigheter och förpliktelser

26 § Om förvärvets fullbordan eller bestånd enligt köpehandlingen är beroende av att köpeskillingen betalas, får säljaren häva köpet, om köparen sedan köpet slöts

1. *har* fått till stånd en planförhandling under företagsrekonstruktion,
2. vid utmätning *har* funnits sakna *tillgångar* att betala sina skulder,
3. ifall han eller hon är köpman, *har* inställt sina betalningar, eller
4. i annat fall *har* funnits vara på sådant obestånd att det måste antas att han eller hon inte kan fullgöra sin betalningsskyldighet mot säljaren.

Om köparen på begäran utan oskäligt uppehåll ställer betryggande säkerhet för köpeskillingen, har säljaren inte rätt att häva köpet.

I 3 kap. konkurslagen (1987:672) finns det bestämmelser om när ett konkursbo får inträda i ett avtal.

Paragrafen reglerar följderna av att en köpare av fast egendom hamnar på obestånd efter att köpet ingåtts. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Ändringen i *första stycket* innebär att en säljare av fast egendom inte får häva köpet enbart på grund av att köparen försätts i konkurs.

I stället gäller bestämmelserna om gäldenärens avtal i 3 kap. konkurslagen (1987:672), vilket framgår av upplysningen i *tredje stycket*.

Enligt 3 kap. 11 § konkurslagen får säljaren inte häva köpet på grund av ett befarat dröjsmål på köparens sida efter att en konkursansökan har getts in. Konkursboet kan med stöd av bestämmelserna i konkurslagen inträda i köpeavtalet. Om boet inte vill inträda i avtalet får säljaren häva köpet (3 kap. 16 § konkurslagen). Då har säljaren rätt till skadestånd, vilket följer av den nya 26 a § som delvis motsvarar den hittillsvarande bestämmelsen i tredje stycket.

Övriga ändringar är endast språkliga.

26 a § Om säljaren häver köpet enligt 26 §, har säljaren rätt till ersättning för sin skada. Detsamma gäller om säljaren häver köpet på grund av att konkursboet inte vill inträda i avtalet enligt 3 kap. konkurslagen (1987:672).

Paragrafen, som är ny, reglerar säljarens rätt till skadestånd på grund av hävning av köpet i vissa situationer. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Första meningen motsvarar hittillsvarande 26 § tredje stycket. I *andra meningen* anges att säljaren har rätt till skadestånd när avtalet hävs på grund av att konkursboet inte vill inträda i avtalet enligt bestämmelserna i 3 kap. konkurslagen (1987:672). Kravet på skadestånd får göras gällande som en konkursfordran.

8 kap. Arrende i allmänhet

Utmätning och konkurs

17 § I 3 kap. konkurslagen (1987:672) finns det bestämmelser om när ett konkursbo får inträda i ett avtal.

Om konkursboet i arrendatorns eller jordägarens konkurs inte inträder i avtalet gäller dessutom 18 § vid bostadsarrende, anläggningsarrende eller lägenhetsarrende.

I 9 kap. 30 § finns det särskilda bestämmelser om jordbruksarrende.

I paragrafen, som får ett nytt innehåll, finns upplysningar om vad som gäller om arrendatorn eller jordägaren försätts i konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Av *första stycket* framgår att bestämmelser om konkursboets möjlighet att inträda i ett arrendeavtal finns i 3 kap. konkurslagen (1987:672).

I *andra stycket* anges att det finns särskilda bestämmelser i 18 §, som gäller vid bostadsarrende, anläggningsarrende och lägenhetsarrende, om konkursboet väljer att inte inträda i avtalet enligt bestämmelserna i konkurslagen.

I *tredje stycket* görs en hänvisning till 9 kap. 30 § angående vad som gäller vid jordbruksarrende.

18 § *Om arrendatorn försätts i konkurs innan han eller hon har tillträtt arrendestället och avtalet gäller för viss tid som inte understiger tio år ska jordägaren, om han eller hon häver avtalet, betala skälig ersättning för arrenderättens värde. Det gäller dock inte om något annat följer av avtalet.*

I *andra fall* än då avtalet *har ingåtts* för viss tid som *inte* understiger tio år har jordägaren, om han *eller hon häver avtalet i arrendatorns konkurs som har inträffat före tillträdet*, rätt till ersättning för sin skada.

Om arrendatorn inte har tillträtt arrendestället och häver avtalet i jordägarens konkurs, har arrendatorn rätt till ersättning för sin skada.

Paragrafen innehåller särskilda bestämmelser om vad som gäller i en konkurs vid bostadsarrende, anläggningsarrende och lägenhetsarrende. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Av *första stycket*, som delvis motsvarar det hittillsvarande *andra stycket*, framgår att om arrendeavtalet gäller för viss tid som åtminstone uppgår till tio år, och jordägaren häver avtalet i arrendatorns konkurs som har inträffat före tillträdet till arrendestället, så är jordägaren skyldig att betala skälig ersättning för arrenderättens värde. Det gäller dock inte om något annat följer av avtalet. Bestämmelsen ska läsas tillsammans med bestämmelserna i 3 kap. konkurslagen (1987:672). Den är tillämplig om konkursboet väljer att inte inträda i arrendeavtalet och jordägaren därför har fått rätt att häva det (se 3 kap. 16 § konkurslagen och 17 § *andra stycket* i förevarande kapitel). Ersättningen för arrenderätten ska betalas till konkursboet. Bestämmelsen är dispositiv, vilket är en avvikelse från vad som annars gäller i fråga om avtalsvillkor som inskränker konkursboets rätt (se 3 kap. 20 § konkurslagen).

Av *andra stycket* framgår att när jordägaren häver avtalet i *andra fall* än då avtalet träffats för viss tid som *inte* understiger tio år, har jordägaren rätt till ersättning för sin skada. Bestämmelsen är

tillämplig när konkursboet har valt att inte inträda i arrendeavtalet enligt bestämmelserna i 3 kap. konkurslagen (se 3 kap. 16 § konkurslagen och 17 § andra stycket i förevarande kapitel). Bestämmelsen gäller när konkursen har inträffat före tillträdet till arrendestället, om avtalet har ingåtts för kortare tid än tio år eller om avtalet gäller tills vidare.

Av *tredje stycket* framgår att arrendatorn har rätt till ersättning för sin skada, när arrendatorn har sagt upp avtalet på grund av jordägarens konkurs som har inträffat före tillträdesdagen. Det motsvarar den hittillsvarande regleringen i fråga om skadestånd enligt 8 kap. 15 och 16 §§.

En fordran på skadestånd enligt paragrafen utgör en konkursfordran.

9 kap. Jordbruksarrende

Konkurs

30 § I 3 kap. konkurslagen (1987:672) finns det bestämmelser om när ett konkursbo får inträda i ett avtal. Om konkursboet i arrendatorns eller jordägarens konkurs inte inträder i avtalet gäller följande.

Om arrendeavtalet gäller för viss tid som inte understiger tio år och jordägaren häver avtalet i arrendatorns konkurs, har arrendatorn vid avräkning enligt 23 § rätt till skälig ersättning för arrenderättens värde, om inte något annat följer av avtalet. Om jordägaren i andra fall häver avtalet i arrendatorns konkurs har jordägaren rätt till ersättning för sin skada.

Om arrendatorn inte har tillträtt arrendestället och häver avtalet i jordägarens konkurs, har arrendatorn rätt till ersättning för sin skada.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad som gäller vid konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Av *första stycket*, som får ett nytt innehåll, framgår att bestämmelserna i 3 kap. konkurslagen (1987:672) om konkursboets rätt att inträda i ett avtal gäller vid jordbruksarrende. Vidare framgår att bestämmelser om vad som gäller om konkursboet väljer att inte inträda i avtalet finns i följande stycken.

I *andra stycket* regleras vad som gäller när ett arrendeavtal har ingåtts för viss tid som inte understiger tio år och jordägaren häver avtalet i arrendatorns konkurs. I ett sådant fall har arrendatorn vid avräkning enligt 23 § rätt till skälig ersättning för arrenderättens

värde. Det gäller dock inte om något annat följer av avtalet. Bestämmelsen är tillämplig om konkursboet väljer att inte inträda i arrendeavtalet och jordägaren därför har fått rätt att häva det (se 3 kap. 16 § konkurslagen). Bestämmelsen är dispositiv, vilket är en avvikelse från vad som annars gäller i fråga om avtalsvillkor som inskränker konkursboets rätt (se 3 kap. 20 § konkurslagen).

Om jordägaren i andra fall – dvs. när avtalet ingåtts för kortare tid än tio år eller utan tidsbegränsning – häver avtalet i arrendatorns konkurs har jordägaren rätt till ersättning för sin skada. Det motsvarar det hittillsvarande tredje stycket.

Av *tredje stycket* framgår att arrendatorn har rätt till ersättning när avtalet hävs i jordägarens konkurs som har inträffat före tillträdet till arrendestället. Det motsvarar vad som hittills har gällt om skadestånd enligt 8 kap. 15 och 16 §§.

En fordran på skadestånd enligt paragrafen utgör en konkursfordran.

12 kap. Hyra

Utmätning och konkurs

29 § Om fastigheten *har* blivit utmätt före tillträdesdagen, får hyresgästen säga upp avtalet. *Hyresgästen* har även rätt till ersättning för *sin* skada. *Avtalet ska sägas upp* inom en månad från det *att* hyresgästen fick kännedom om att fastigheten *har* blivit utmätt. Om utmätningen *upphävs* eller frågan om fastighetens försäljning *annars blir* inaktuell får inte *avtalet sägas upp* därefter.

Om hyresavtalet avser en bostadslägenhet gäller första stycket också om hyresvärden försätts i konkurs före tillträdesdagen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om utmätning av fastigheten före tillträdesdagen. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Av det nya *andra stycket* framgår att bestämmelserna i första stycket angående utmätning av fastigheten ska tillämpas också om hyresvärden försätts i konkurs före tillträdesdagen. Det motsvarar delvis hittillsvarande 30 §. Till skillnad från vad som hittills gällt gäller den aktuella bestämmelsen endast för hyresavtal som avser en bostadslägenhet.

30 § *I 3 kap. konkurslagen (1987:672) finns det bestämmelser om när ett konkursbo får inträda i ett avtal.*

Om hyresgästen inte har tillträtt lägenheten och häver avtalet i hyresvärdens konkurs, har hyresgästen rätt till ersättning för sin skada.

Om hyresvärden i hyresgästens konkurs häver ett avtal som avser en lokal, har hyresvärden rätt till ersättning för sin skada.

I paragrafen, som får ett nytt innehåll, finns bl.a. bestämmelser om skadestånd som gäller vid hyresvärdens eller hyresgästens konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

I *första stycket* finns en upplysning om bestämmelserna i 3 kap. konkurslagen (1987:672) om konkursboets rätt att inträda i ett avtal. De bestämmelserna gäller vid hyresavtal, dock inte vid avtal som huvudsakligen faller utanför gäldenärens näringsverksamhet (se 3 kap. 21 § första stycket 3 konkurslagen). Ett exempel på ett sådant avtal är ett hyresavtal avseende gäldenärens bostad. Ett sådant avtal fortsätter att gälla på samma villkor som före konkursen. Gäldenären är därmed fortsatt skyldig att betala hyran. Det kan göras med sådana medel som gäldenären har rätt att behålla enligt 3 kap. 4 och 5 §§ konkurslagen. Om hyran inte betalas i tid kan hyresvärden ha rätt att säga upp avtalet enligt bestämmelserna i förevarande kapitel.

I *andra stycket*, som är nytt, anges att hyresgästen kan ha rätt till skadestånd, om hyresgästen inte har tillträtt lägenheten och häver hyresavtalet i hyresvärdens konkurs. Det motsvarar delvis vad som hittills har gällt enligt 29 och 30 §§. Förutsättningarna för att häva avtalet framgår av 3 kap. konkurslagen. En rätt att häva avtalet kan t.ex. följa av att konkursboet inte inträder i det (3 kap. 16 §). En fordran på skadestånd utgör en konkursfordran.

Av *tredje stycket*, som är nytt, framgår att om hyresvärden i hyresgästens konkurs häver ett hyresavtal som avser en lokal, har hyresvärden rätt till ersättning för sin skada. Förutsättningarna för att häva avtalet framgår av 3 kap. konkurslagen. Bestämmelsen motsvarar delvis det som hittills har gällt enligt 31 § fjärde stycket. En fordran på skadestånd utgör en konkursfordran.

31 § *Om hyresgästen försätts i konkurs och avtalet avser hyresgästens bostad, får konkursboet säga upp avtalet endast om gäldenären samtycker till uppsägningen.*

Om hyresgästen inte har tillträtt bostadslägenheten när han eller hon försätts i konkurs, får hyresvärden säga upp avtalet om tillräcklig säkerhet för

att avtalet ska fullgöras inte ställs inom en vecka från hyresvärdens begäran om det.

Om avtalet sägs upp enligt första eller andra stycket har hyresvärden rätt till ersättning för sin skada.

Paragrafen innehåller bestämmelser som gäller vid konkurs hos en bostadshyresgäst. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Vid konkurs hos en bostadshyresgäst gäller inte bestämmelserna om gäldenärens avtal i 3 kap. konkurslagen (1987:672), se 3 kap. 21 § första stycket 3 konkurslagen.

Första stycket ändras så att det endast gäller för hyresavtal som avser konkursgäldenärens bostad.

Av andra stycket framgår att det vid ett hyresavtal som avser en bostadslägenhet där gäldenären ska bo, har hyresvärden rätt till säkerhet för att avtalet kommer att fullgöras. Det gäller alltså när gäldenären ännu inte har tillträtt lägenheten. Om tillräcklig säkerhet inte ställs får hyresvärden säga upp avtalet. Någon ändring i sak från vad som hittills har gällt för bostadslägenheter är inte avsedd.

I tredje stycket, som delvis motsvarar hittillsvarande fjärde stycket, anges att hyresvärden har rätt till skadestånd vid en uppsägning som görs enligt första stycket. Fordran på skadestånd utgör en konkursfordran.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.
2. Äldre föreskrifter gäller i en konkurs som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet.

Av punkt 1 framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2028.

Enligt punkt 2 gäller äldre föreskrifter i en konkurs som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet. Då gäller inte de nya bestämmelserna om gäldenärens avtal i konkurs i 3 kap. konkurslagen (1987:672) (se övergångsbestämmelserna till ändringarna i den lagen). Den avgörande tidpunkten för reglernas tillämpning är alltså när ansökan gjordes, inte när domstolen beslutade om konkursen.

Övervägandena finns i avsnitt 10.

12.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1957:390) om fiskearrenden

11 § Om fastigheten överläts efter det att arrendatorn har tillträtt fisket, gäller arrendeavtalet utan särskilt förbehåll mot den nya ägaren.

Vid utmätning av fastigheten gäller 8 kap. 15 § jordabalken.

I 3 kap. konkurslagen (1987:672) finns det bestämmelser om när ett konkursbo får inträda i ett avtal. Om konkursboet inte inträder i avtalet gäller dessutom 8 kap. 18 § tredje stycket jordabalken.

Paragrafen reglerar bl.a. vad som gäller vid konkurs hos fastighetsägaren eller arrendatorn. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

I andra stycket ändras hänvisningen till bestämmelserna i jordabalken till att endast avse utmätning av fastigheten.

I tredje stycket, som är nytt, finns en hänvisning till 3 kap. konkurslagen (1987:672), som gäller vid fiskearrenden på samma sätt som vid arrenden i allmänhet (se 8 kap. 17 § jordabalken). Vidare framgår att om konkursboet inte inträder i arrendeavtalet enligt bestämmelserna i konkurslagen, gäller 8 kap. 18 § tredje stycket jordabalken. Bestämmelsen i det stycket är endast tillämplig i jordägarens konkurs som inträffar före tillträdet till arrendestället.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2 Äldre föreskrifter gäller i en konkurs som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet.

Av punkt 1 framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2028.

Enligt punkt 2 gäller äldre föreskrifter i en konkurs som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet. Då gäller inte de nya bestämmelserna om gäldenärens avtal i konkurs i 3 kap. konkurslagen (1987:672) (se övergångsbestämmelserna till ändringarna i den lagen). Den avgörande tidpunkten för reglernas tillämpning är alltså när ansökan gjordes.

Övervägandena finns i avsnitt 10.

12.4 Förslaget till lag om ändring i privatuthyrningslagen (2026:772)

7 kap. Övriga bestämmelser

Uppsägning vid utmätning och konkurs

3 § Om fastigheten *har* blivit utmätt eller hyresvärden försätts i konkurs före tillträdesdagen, tillämpas 12 kap. 29 § jordabalken.

Om hyresgästen försätts i konkurs, tillämpas 12 kap. 31 § jordabalken.

Paragrafen innehåller bestämmelser och upplysningar om vad som gäller för uppsägning av ett avtal vid utmätning och konkurs. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

I *första stycket* ändras hänvisningen till att endast avse 12 kap. 29 § jordabalken. Det innebär ingen ändring i sak.

I *andra stycket* ändras hänvisningen till 12 kap. 31 § jordabalken, till följd av ändringarna i den paragrafen. Det innebär ingen ändring i sak.

I 3 kap. konkurslagen (1987:672) finns det bestämmelser om ett konkursbos rätt att inträda i ett avtal. De bestämmelserna gäller inte för avtal som konkursgäldenären har ingått huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet (3 kap. 21 § första stycket 3 konkurslagen). Det innebär att de i normalfallet inte är tillämpliga för avtal enligt den förevarande lagen (jfr 1 kap. 3 § första stycket 1).

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2028.

2. Äldre föreskrifter gäller i en konkurs som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet.

Av *punkt 1* framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2028.

Enligt *punkt 2* gäller äldre föreskrifter i en konkurs som har inletts på grund av en ansökan som har gjorts före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.

Departementsserien 2026

Kronologisk förteckning

1. Nya möjligheter att bekämpa onlinerekrytering. Ju.
2. Granskning av Lantmäteriets informationssäkerhet. LI.
3. Utökat skydd för vissa civila vapentransporter. Fö.
4. En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan. S.
5. Samling runt barnet. En likvärdig och kvalitativ vård inom den sociala barn- och ungdomsvården. S.
6. En översyn av det konsulära regelverket. UD.
7. Elektroniska meddelanden vid försäkringsavtal. Ju.
8. En extern tjänsteleverantör för biometriupptagning i migrationsverksamheten. Ju.
9. En ny hemvist stärker sjö- och flygräddningstjänsten i Sverige. LI.
10. Åtgärder mot illegal införsel av sällskapsdjur – ansvar, kontroll och samverkan. LI.
11. Ökad tillgång till hållbara drivmedel inom luftfart och sjöfart. LI.
12. Skärpt läge – aktuell lägesbild i totalförsvaret och omvärlden. Fö.
13. Spetsutbildning i musik i grundskolan – en försöksverksamhet. U.
14. En skärpt syn på involvering av underåriga i brottslighet. Ju.
15. Galdenärens avtal i konkurs. Ju.

Departementsserien 2026

Systematisk förteckning

Försvarsdepartementet

- Utökat skydd för vissa civila vapentransporter. [3]
- Skärpt läge – aktuell lägesbild i totalförsvaret och omvärlden. [12]

Justitiedepartementet

- Nya möjligheter att bekämpa onlinerekrytering. [1]
- Elektroniska meddelanden vid försäkringsavtal. [7]
- En extern tjänsteleverantör för biometriupptagning i migrationsverksamheten. [8]
- En skärpt syn på involvering av underåriga i brottslighet. [14]
- Gäldenärens avtal i konkurs. [15]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

- Granskning av Lantmäteriets informations säkerhet. [2]
- En ny hemvist stärker sjö- och flygräddningstjänsten i Sverige. [9]
- Åtgärder mot illegal införsel av sällskapsdjur – ansvar, kontroll och samverkan. [10]
- Ökad tillgång till hållbara drivmedel inom luftfart och sjöfart. [11]

Socialdepartementet

- En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan. [4]
- Samling runt barnet. En likvärdig och kvalitativ vård inom den sociala barn- och ungdomsvården. [5]

Utbildningsdepartementet

- Spetsutbildning i musik i grundskolan – en försöksverksamhet. [13]

Utrikesdepartementet

- En översyn av det konsulära regelverket. [6]